K 10/2009 vp

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSTON KERTOMUS 2008

*

EDUSKUNNALLE

HELSINKI 2009

ISSN 1237-4334 (painettu julkaisu)
ISSN 1796-9794 (verkkojulkaisu)
EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2009

SISÄLLYS

	Sivu
EKP:N RAHAPOLITIIKKA JA EUROALUEEN TALOUS	5
Yhteenveto	5
Kansainvälinen finanssikriisi ja maailmantalouden kehitys	5
Euroalueen kehitys	10
Rahapolitiikka ja euroalueen hintavakaus	11
Euroalue laajentui 1.1.2008	14
SUOMEN TALOUS VUONNA 2008	15
Kansantalouden kehitys	15
Julkinen talous	16
Hintavakaus Suomessa ja EKP:n rahapolitiikka	17
Luottokanta ja asuntojen hinnat	18
Pankkivaltuuston arvio EKP:n rahapolitiikasta	19
SUOMEN PANKIN TOIMINTA	20
Suomen Pankin ennusteet ja tutkimustoiminta	20
Suomen Pankin sijoitustoiminta	21
Suomen Pankin arviot rahoitusjärjestelmän vakaudesta ja tehokkuudesta	21
Viranomaisyhteistyö	22
Tilastotoimi	23
Rahahuolto	23
Suomen Pankki Euroopan keskuspankkijärjestelmässä	24
Suomen Pankki kansainvälisessä talouspolitiikassa	24
SUOMEN PANKIN TILINPÄÄTÖS	26
Tase	26
Tuloslaskelma	28
Tilinpäätöksen liitteet	29
Suomen Pankin kiinteistöt	30
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	31
Taseen liitetiedot	34
Tuloslaskelman liitetiedot	39
SUOMEN PANKIN HALLINTO JA PANKKIVALTUUSTON KÄSITTELEMIÄ ASIOITA	43
Johdanto	43
Hallinto	44
Johtokunnan sivutoimet	44
Pankkivaltuuston kokoonpano	44
Tilintarkastajat	45
Tilintarkastus	45
RAHOITUSTARKASTUS	46
Johdanto	46
Lainsäädäntöuudistuksia	46
Hallinto	46
Aiemmat valvontaviranomaiset yhdistetään Finanssivalvonnaksi	47
Rahoitusmarkkinoiden tila	48
Rahoitustarkastuksen toiminta vuonna 2008	50
Tarkastus ja valvonta	50
Kansainvälinen valvontayhteistyö	50
Tiedotus	51
Finanssikriisin vaikutukset Rahoitustarkastuksen toimintaan	52
Jatkuvaa valvontaa tiivistettiin merkittävästi	52
Islantilaisten pankkien kriisin hallinnassa Suomessa onnistuttiin	52
Kriisi paljasti kehitettävää valvojan valtuuksissa ja toiminnassa	53
Pankkivaltuuston kertomus vuodesta 2007 ja Rahoitustarkastuksen toimet sen johdosta	53
Pankkivaltuuston arvio Rahoitustarkastuksen toiminnasta	55

Kertomuksen luvut
perustuvat helmi-maaliskuussa 2009
käytettävissä olleisiin tietoihin.

294548

EKP:N RAHAPOLITIIKKA JA EUROALUEEN TALOUS

Yhteenveto

Maailmantalous ajautui syksyllä 2008 pahimpaan finanssikriisiin sitten 1930-luvun. Talouden kehitysnäkymiä oli varjostanut jo vuoden ajan Yhdysvalloissa elokuussa 2007 puhjennut pankkikriisi. Kriisin vaikutukset maailmantalouteen ja Euroopan rahoitusmarkkinoihin tulivat täydellä voimalla näkyviksi kuitenkin vasta syyskuussa 2008, jolloin markkinakorot nousivat, pörssikurssit laskivat jyrkästi ja useat suuret pankit joutuivat vaikeuksiin.

Finanssikriisi ei juuri vaikuttanut maailmantalouden kehitykseen vuoden 2007 aikana, vaan taloudellinen kasvu jatkui vahvana useimmissa maissa aina kertomusvuoden syksyyn saakka. Kasvu pysähtyi Yhdysvalloissa jo alkuvuodesta 2008, mutta EU-maissa ja Japanissa kehitys muuttui selvästi huonommaksi vasta vuoden jälkipuoliskolla. Useissa maissa koettiin vuoden viimeisellä neljänneksellä ennennäkemättömän suuri tuotannon ja viennin supistuminen. Talouden taantuma levisi nopeasti myös Kiinaan, Japaniin ja Koreaan. Öljyn ja kaasun maailmanmarkkinahintojen jyrkkä lasku loppuvuoden aikana alkoi nopeasti heikentää myös Venäjän taloutta.

Hintavakauden kannalta sekä maailmantalouden että euroalueen kehitys oli kertomusvuoden aikana kaksijakoinen. Alkuvuodesta raaka-öljyn ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat nousivat rajusti, minkä seurauksena teollisuusmaiden inflaatiovauhti kiihtyi 4 prosenttiin. Finanssikriisin leviäminen johti kuitenkin loppuvuoden aikana voimakkaaseen kysynnän supistumiseen, ja tämän seurauksena öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat kääntyivät jyrkkään laskuun. Samalla inflaatio alkoi hidastua. Vaikka kertomusvuoden keskimääräinen inflaatiovauhti muodostui teollisuusmaissa nopeaksi, oli inflaatio vuoden loppuun mennessä jo lähes pysähtynyt.

Finanssikriisin leviäminen pakotti keskuspankit ja valtiot poikkeuksellisiin toimiin pankkien ja koko rahoitusjärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi. Euroopan keskuspankki (EKP) seurasi Yhdysvaltain keskuspankin esimerkkiä ja toteutti useita ohjauskoron alennuksia kertomusvuoden viimeisellä neljänneksellä.

Kansainvälinen finanssikriisi ja maailmantalouden kehitys

Maailmantalouden pitkään jatkunut nopea kasvu päättyi vuoden 2008 jälkipuoliskolla, kun kansainvälisen finanssikriisin vaikutukset alkoivat levitä nopeasti. Loppukesällä 2007 alkanut rahoitusmarkkinoiden häiriötila kärjistyi nopeasti kriisiksi syyskuussa 2008, ja kriisin kerrannaisvaikutukset alkoivat levitä voimalla reaalitalouteen eri maissa vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Useimmissa maissa talous kehittyi kertomusvuoden viimeistä neljännestä lukuun ottamatta kohtuullisen hyvin (kuvio 1). Suurista talouksista Kiina, Intia ja Venäjä kasvoivat edelleen nopeasti syksyyn saakka. Merkittävän poikkeuksen

Kuvio 1.
BKT:n kasvu

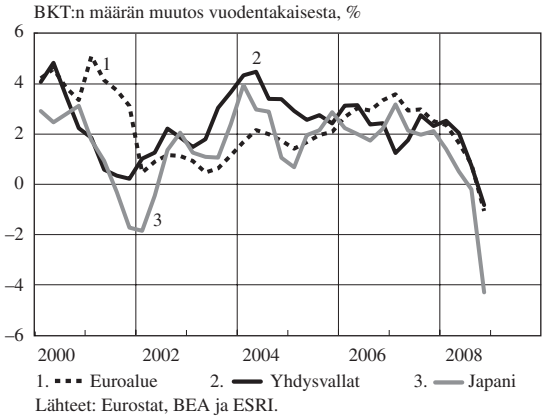

Lähteet: Eurostat, BEA ja ESRI.

tästä muodosti Yhdysvallat, joka joutui taantuman kouriin jo aiemmin samoin kuin euroalueen maista Irlanti ja Espanja.

Nopean kasvun jatkuminen alkuvuodesta ylläpiti öljyn voimakasta kysyntää, mikä johti siihen, että raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen nousu kiihtyi. Öljyn hinta saavutti huippunsa kesällä 2008, jolloin se kohosi yli 150 dollariin barrelilta. Venäjä ja muut öljyntuottajamaat hyötyivät öljyn hintatason korkeudesta. Finanssikriisin leviäminen johti kuitenkin loppuvuoden aikana öljyn kysynnän supistumiseen, minkä seurauksena öljyn ja muiden raaka-aineiden sekä elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat alkoivat laskea jyrkästi. Vuoden lopulla öljybarreli maksoi vain noin 40 dollaria (kuvio 2).

Kuvio 2.
Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta

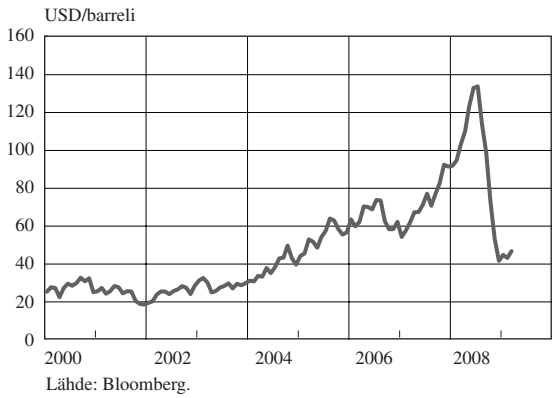

Lähde: Bloomberg.

Maailmantalouden kehityksessä nähtiin kertomusvuoden viimeisen neljänneksen aikana jyrkkä käänne huonompaan. Finanssikriisin aikaansaama kysynnän väheneminen johti viennin ja kokonaistuotannon supistumiseen useimmissa teollisuusmaissa. Suurissa teollisuusmaissa, kuten Yhdysvalloissa, Japanissa ja Saksassa, tuotanto supistui noin 4 % vuodentakaiseen verrattuna. Pahiten velkakriisistä kärsineissä maissa tuotannon väheneminen oli vielä tätä rajumpaa. Myös Kiinan talouskasvu hidastui selvästi.

Syynä käänteeseen oli kansainvälinen finanssikriisi, joka kärjistyi syyskuussa 2008. Talouden kehitysnäkymiä oli koko vuoden ajan varjostanut Yhdysvalloissa elokuussa 2007 puhjennut ns. subprime-asuntoluotoista liikkeelle lähtenyt pankkikriisi, jonka vaikutukset olivat heijastuneet myös Euroopan rahoitusmarkkinoille epävarmuuden kasvuna. Finanssikriisin ei kuitenkaan uskottu aiheuttavan vakavaa talouden taantumaa vaan kasvun ohimenevän hidastumisen.

Alun perin pelkästään amerikkalaisia subprime-asuntoluottoja koskenut luottotappio-ongelma laajeni kuitenkin nopeasti amerikkalaispankkien lisäksi myös Euroopan pankkisektoriin, koska useat eurooppalaiset rahoituslaitokset olivat ostaneet arvopaperistettuja amerikkalaisia subprime-luottoja. Pankkien ongelmaluottojen suuruudesta ei ollut tietoa, minkä vuoksi epäluottamus rahamarkkinoilla lisääntyi. Epävarmuus eri pankkien riskeistä johti nopeasti rahoitusmarkkinoiden vaatiman riskilisän kasvuun, mikä nosti pankkien välisten luottojen korkoja – eli libor- ja euriborkorkoja – selvästi riskittömiin velkapapereihin verrattuna.

Loppuvuodesta puhjennut finanssikriisi loi kuitenkin erityisesti länsimaiden rahoitusmarkkinoille epävarmuutta, mikä johti pörssikurssien laskuun, pankkien luottotappioihin ja kasvuodotusten heikkenemiseen.

Laajeneva finanssikriisi kaatoi joitain suuria pankkeja jo loppuvuodesta 2007 ja keväällä 2008. Tällaisia olivat brittiläinen asuntoluotottaja Northern Rock ja suuri amerikkalainen investointipankki Bear Stearns. Valtioiden tukitoimet estivät kuitenkin tappioiden leviämisen muualle pankkisektoriin näissä tapauksissa. Samaan aikaan monet suurpankit onnistuivat vielä keräämään markkinoilta uutta pääomaa tappioidensa peittämiseksi. Käänne huonompaan nähtiin, kun viranomaiset antoivat amerikkalaisen investointipankin Lehman Brothersin joutua konkurssiin 15.9.2008. Samalla maailman suurin vakuutusyhtiön AIG joutui Yhdysvalloissa valtion omistukseen myöntämiensä luottovakuutusten aiheuttamien jättitappioiden vuoksi. Nämä tapaukset loivat rahamarkkinoille paniikinomaisen tilan ja pakottivat Yhdysvaltain keskuspankin ja valtiovarainministeriön pikavauhtia laatimaan suunnitelman valtiollisen roskapankin perustamisesta.

Epävarmuuden kasvu johti syyskuussa luottomarkkinoiden rajuun kiristymiseen. Tämän seurauksena pankkien ja rahoitusmarkkinoiden vaatimat riskilisät suurenivat, minkä vuoksi keskuspankkien koronlaskut eivät juuri alentaneet yrityslainojen korkotasoa. Yrityslainoissa riskilisät kasvoivat rajusti ja jopa siinä määrin, että monien yritysten lainansaantimahdollisuudet käytännössä tyrehtyivät.

Pankkien luottotappiot ja omaisuuserien alaskirjaukset sekä yksittäisten pankkien romahdukset supistivat nopeasti pankkijärjestelmän pääomia, jotka yleensä ovat noin kymmenesosa

pankkien vastuista. Pääomien häviäminen vuorostaan supistaa rajusti pankkien luotonantomahdollisuuksia. Seurauksena on luottolama, jossa hyvienkin asiakkaiden on vaikea saada rahoitusta. Tilannetta pahentaa se, että luotonanto ja luottojen vakuuksien arvo ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa.

Kun asuntolainojen myöntäminen kiristyy, on seurauksena asuntojen kysynnän supistuminen ja asuntojen hintojen lasku. Tämä heikentää asuntojen vakuusarvoa ja aiheuttaa realisointitilanteissa pankeille luottotappioita. Lisätappiot kiristävät asuntolainamarkkinoita edelleen ja kiihdyttävät hintojen laskua, mikä pahentaa vakuusongelmaa. Sama mekanismi toimii myös liikekiinteistöissä. Hintojen lasku ajaa vähitellen yhä useampia lainanottajia vakuusongelmiin, mikä vuorostaan aiheuttaa taas lisää luottotappioita. Asuntojen hinnat alkoivat useissa maissa laskea vuoden 2008 aikana (kuvio 3).

Kuvio 3.
Asuntojen hintaindeksi: Yhdysvallat, Iso-Britannia, euroalueen suuret maat

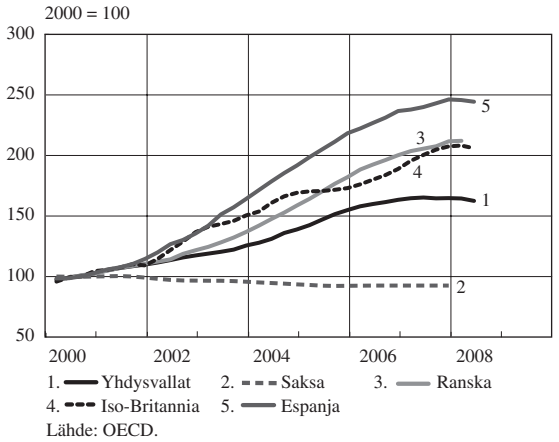

Lähde: OECD.

Pörssikurssien jyrkkä lasku vaikeuttaa tilannetta. Finanssikriisin kärjistyminen loppuvuoden aikana kiihdytti jo alkuvuodesta alkanutta pörssikurssien laskua. Tuloksena oli teollisuusmaiden pörssikurssien aleneminen noin 45 prosentilla vuoden 2008 aikana. Romahdus oli Euroopassa suurempi kuin Yhdysvalloissa (kuvio 4). Kehittyvien talouksien markkinoilla kurssien laskut olivat tätäkin suurempia. Vastaavaa romahdusta ei ole maailmantaloudessa koettu vuoden 1931 jälkeen. Osakkeiden hintojen lasku pakottaa monet pankit ja vakuutusyhtiöt kirjaamaan omistustensa arvonlaskun tulokseensa, minkä seurauksena syntyi uusia tappioita ja vakavaraisuusongelmia. Tilannetta pahensi vielä se, että monet sijoittajat ja sijoitusrahastot (mm. hedge funds) olivat käyttäneet osakesijoituksissaan velkarahoitusta parantaakseen oman pääoman tuottoja. Kurssien lasku on tällaisille sijoittajille tuhoisaa, ja tuloksena oli jo vuoden 2008 aikana useita rahoitusalan konkursseja. Myös monet suuret pankit olivat osallistuneet tällaisiin hyvin suuririskisiin sijoituksiin, ja niille koitui näistä sijoituksista mittavia tappioita. Tällaisia eurooppalaisia suurpankkeja olivat mm. brittiläiset Royal Bank of Scotland ja Barclays, saksalaiset Commerzbank ja Deutsche Bank, sveitsiläinen UBS ja belgialainen Fortis. Saman kohtalon kokivat aiemmin aggressiivisesti laajentuneet islantilaiset liikepankit.

Kuvio 4.
Pörssikurssien kehitys

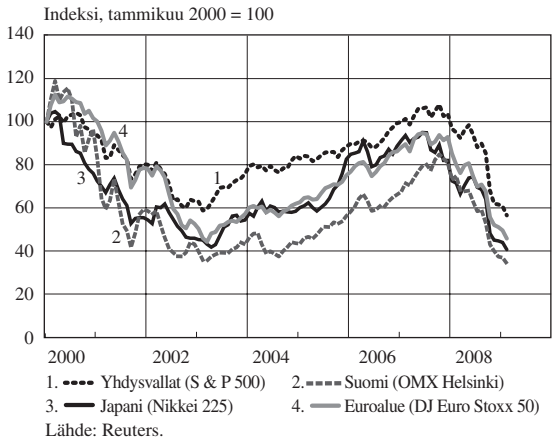

Lähde: Reuters.

Varallisuushintojen laskun aiheuttamia vakuusongelmia ja niistä johtuvaa luottolamaa kutsutaan velkadeflaatioksi. Tällainen prosessi koettiin Suomessa ja Ruotsissa 1990-luvun alun talouskriisin yhteydessä ja vuonna 1998 Aasian talouskriisissä. Suurissa läntisissä teollisuusmaissa velkadeflaatiota ei kuitenkaan ollut esiintynyt lainkaan 1930-luvun jälkeen, minkä vuoksi rahoitusmarkkinoiden osapuolet ja pankkivalvojat eivät olleet osanneet varautua tällaiseen mahdollisuuteen.

Rahoitusmarkkinoiden kriisi johti luotonannon lamaantumiseen, eivätkä valtioiden ja keskuspankkien nopeasti käynnistyneet massiiviset pankkitukioperaatiot heti onnistuneet parantamaan tilannetta. Luottolama puolestaan johti hyvin nopeasti investointien supistumiseen, kysynnän vähenemiseen ja yritysten kannattavuuden heikkenemisen lähes kaikkialla. Tämä näkyi miltei kaikissa teollisuusmaissa asuntokaupan pysähtymisenä, rakennustoiminnan vähenemi-

senä ja autokaupan romahduksena sekä viennin supistumisena.

Kuten joskus aiemminkin, talouskriisin taustatekijöitä olivat velkaantumisen voimakas kasvu ja varallisuushintojen nousu. Kotitalouksien huomattava velkaantuminen ja siihen liittynyt usko asuntojen hintojen jatkuvaan nousuun niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin ovat osa tätä ilmiötä. Kriisin mahdollistivat rahoitusmarkkinoiden luottojen paketointi ja arvopaperistaminen sekä tähän liittynyt riskien hallinnan epäonnistuminen. Viimeisen vuosikymmenen aikainen ennennäkemättömän laaja erilaisten laina- ja sijoitusjohdannaisten kasvu moninkertaisti finanssisektorin vastuiden määrän suhteessa tuotannon määrään ja johti samalla siihen, että finanssimaailma erkaantui reaalitaloudesta. Rahoitusmarkkinoille kehittyi samaan aikaan myös kannustinjärjestelmiä, jotka johtivat poikkeuksellisen suuriin palkkoihin, jotka puolestaan osaltaan kannustivat markkinoilla toimivia ammattilaisia lyhytjänteiseen riskinottoon. Tämä kehitys teki myös finanssisektorista ja sen toimijoista haavoittuvia, koska rahamarkkinoiden kansainvälistymisen vuoksi toimijoiden keskinäinen riippuvuus kasvoi.

Rahoitusmarkkinoilla toimivat pankit ja muut sijoittajat uskoivat pystyvänsä suojautumaan riskeiltä johdannaisten ja hajauttamisen avulla. Rahoitusmarkkinoiden valvonnan otaksuttiin myös pystyvän valvomaan rahoituslaitosten riskejä. Tämä usko osoittautui kuitenkin vääräksi, kun kaikki markkinat ja sijoituskohteet joutuivat samanaikaisesti kriisin kouriin. Globaalit rahoitusmarkkinat eivät olleet varautuneet tällaiseen riskiin, vaikka vastaavanlaisia romahduksia oli mm. 1990-luvulla koettu useissa talouksissa. Aiempien romahdusten tapaan myös vuoden 2008 romahdus paljasti puutteita rahoitusmarkkinoiden valvonnassa.

Nykyisen kriisin taustatekijöitä etsittäessä voidaan valvonnan puutteiden, kannustinjärjestelmien vääristyneisyyden ja velkaantumisen pitkällisen kasvun lisäksi nostaa esiin maailmankaupan suuri epätasapaino ja öljyn hinnan voimakas kohoaminen viime vuosina. Öljyn hinnannousu itsessään oli seuraus keveän rahapolitiikan tukemasta voimakkaasta kysynnän kasvusta. Maailmantalouden pitkään jatkunut nopea kasvu aiheutti sen, että öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat nousivat ja inflaatio kiihtyi (kuvio 5), mihin keskuspankit puolestaan reagoivat nostamalla korkojaan vuosina 2004–2007. Rahapolitiikan kiristäminen oli oikeansuuntainen toimenpide, jolla pyrittiin hillitsemään kysynnän kasvua ja

Kuvio 5.
Kuluttajahinnat Yhdysvalloissa ja euroalueella

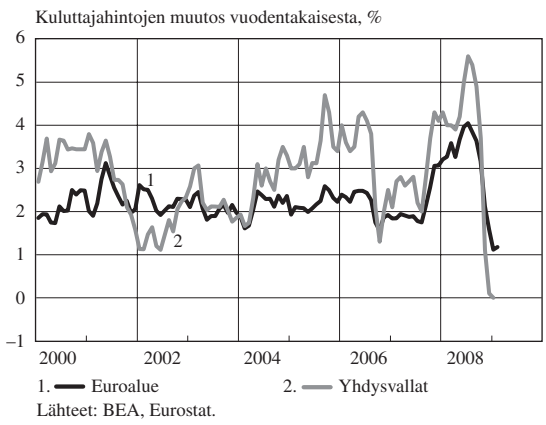

Lähteet: BEA, Eurostat.

velkaantumista. Yhdessä elinkustannusten kallistumisen kanssa korkojen nousu alkoi lopulta purra velkaantuneisiin kotitalouksiin odottamattoman voimakkaasti. Seuraukset tästä tulivat näkyviin elokuussa 2007, kun Yhdysvalloissa käynnistyi subprime-asuntolainakriisi: köyhille asiakkaille markkinoidut ja vakuuksiltaan heikot asuntolainat alkoivat tuottaa pankeille luottotappio- ja arvostusongelmia, kun velalliset eivät enää elinkustannusten ja korkojen noustessa selvinneetkään maksuistaan.

Kotitalouksien ylivelkaantuminen ja asuntojen hintojen voimakas nousu eivät kuitenkaan olleet pelkästään amerikkalainen ongelma. Useissa Euroopan maissa tilanne oli vuosina 2007–2008 vähintään yhtä huono. Monissa Euroopan maissa kotitalouksien velkaantuminen ja siihen liittynyt asuntojen hintojen nousu ovat kuluneen vuosikymmenen aikana olleet jopa nopeampia kuin Yhdysvalloissa. Tällaisia maita ovat olleet mm. Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Islanti ja Tanska. Myös Baltian maissa kehittyi suuri asuntojen hintakupla, jota pohjoismaiset pankit rahoittivat. Euron käyttöönotto merkitsi Irlannissa ja Välimeren maissa korkotason tuntuvaa laskua 1990-luvun lopulla, mikä rohkaisi kotitalouksia ja yrityksiä lainanottoon ja johti varallisuushintojen voimakkaaseen nousuun. Kaikissa velkakriisistä kärsivissä maissa velkaantuneisuuden kasvu on perustunut yksityisen sektorin laajaan ulkomaiseen lainanottoon, jonka rahoitusmarkkinoiden integroituminen on tehnyt mahdolliseksi. Samalla pankkijärjestelmään on kasautunut suuria riskejä. Joissain tapauksissa, kuten Islannissa, pankkien taseet kasvoivat moninkertaisiksi verrattuna pankkien isäntävaltioiden kokoon.

Yritys- ja kotitaloussektorin velkaantuminen johti useimmissa tapauksissa myös kansantalouksien ulkomaisen velan kasvuun ja vaihtotaseen vajeisiin. Suhteellisesti suurimmillaan nämä vajeet olivat Islannissa, Baltian maissa, Portugalissa, Espanjassa ja Kreikassa, joissa vaihtotaseen vaje kasvoi vuosina 2007–2008 yli 10 prosenttiin BKT:stä. Maailmantalouden kannalta merkittävin epätasapaino oli kuitenkin Yhdysvaltain suuri vaihtotaseen vaje (kuvio 6).

Kuvio 6.
Vaihtotaseen tasapaino vuonna 2008: Yhdysvallat, Kiina, Iso-Britannia, Ruotsi, euroalueen maat*

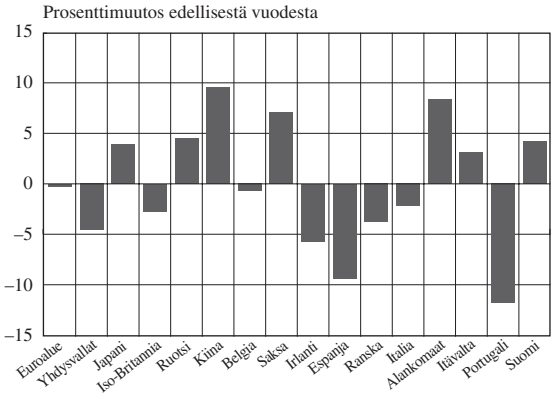

* Ennuste
Lähteet: Euroopan komissio ja IMF.

Korkealle kohonneiden pörssikurssien ja asuntojen hintojen laskua voidaan pitää välttämättömänä talouden korjausliikkeenä, joka muistuttaa liiallisen velkaantumisen vaaroista. Rahamarkkinoiden kansainvälisen integraation vuoksi velkaongelmien vaikutukset leviävät kuitenkin myös niihin maihin, joissa ei kansallista velkaongelmaa. Myös maailmantalouden nettosäästäjät – kuten Kiina ja Japani – kärsivät vientitulojen vähenemisestä. Tuloksena oli sen vuoksi loppuvuodesta 2008 globaali kriisi, jonka seurauksilta eivät säästyneet nekään maat, jotka olivat välttäneet ylivelkaantumista. Erot eri valtioiden ja kansantalouksien velkaantuneisuudessa alkoivat kuitenkin vaikuttaa siihen, kuinka suuria riskilisiä rahoitusmarkkinat alkoivat niiden lainoista vaatia. Ensimmäisen kerran eurojärjestelmän historiassa tämä näkyi niin, että eri euromaiden valtionlainojen korot alkoivat erkaantua toisistaan. Heikkoina pidettyjen Irlannin ja Kreikan valtion pitkien velkasitoumusten korot nousivat suhteessa Saksan korkoihin.

Keskuspankit ja valtiot pyrkivät toimillaan hillitsemään finanssikriisin leviämistä ja turvaamaan rahoitusjärjestelmän toimivuuden. Keskeinen osa tätä politiikkaa oli keskuspankkien ohjauskorkojen lasku. Yhdysvaltain keskuspankki Federal Reserve kevensi rahapolitiikkaansa voimakkaasti jo vuoden 2007 loppupuolella. Tammikuuhun 2008 mennessä Yhdysvaltain keskuspankin ohjauskorko oli alentunut edellisvuoden 5,25 prosentista jo 3 prosenttiin. Koronlaskut jatkuivat koko vuoden 2008 ajan, ja vuoden 2009 alussa Fed painoi ohjauskorkonsa ennätyksellisen alas eli 0,25 prosenttiin. EKP aloitti koronlaskupolitiikkansa vuotta myöhemmin. Englannin pankki ja Ruotsin keskuspankki toimivat samalla tavoin (kuvio 7).

Kuvio 7.
Keskuspankkien ohjauskorot: Yhdysvallat, EKP, Iso-Britannia, Ruotsi, Japani

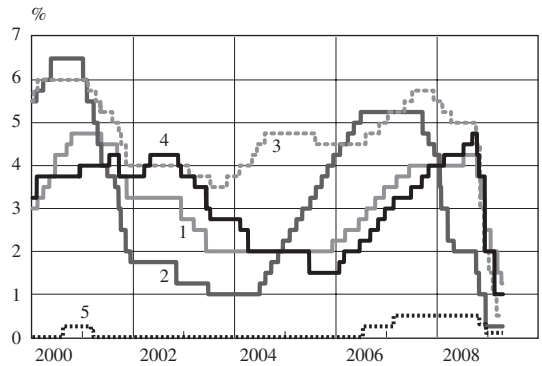

1. EKP: perusrahoitusoperaatioiden korko
2. Yhdysvallat: fed funds -tavoitekorko
3. Iso-Britannia: repokorko
4. Ruotsi: repokorko
5. Japani: yön yli -korko

Lähteet: EKP ja Reuters.

Ohjauskorkojen lasku välittyi verraten nopeasti lyhyisiin markkinakorkoihin, joskin rahoitusmarkkinoiden epävarmuus piti markkinakorot selvästi ohjauskorkoja korkeampina. Talouskasvun hidastuminen ja odotukset inflaation laantumisesta näkyivät myös pitkien korkojen laskuna kertomusvuoden aikana (kuvio 8).

Kuvio 8.
Lyhyt (3 kk) ja pitkä (10 v) markkinakorko Yhdysvalloissa ja euroalueella

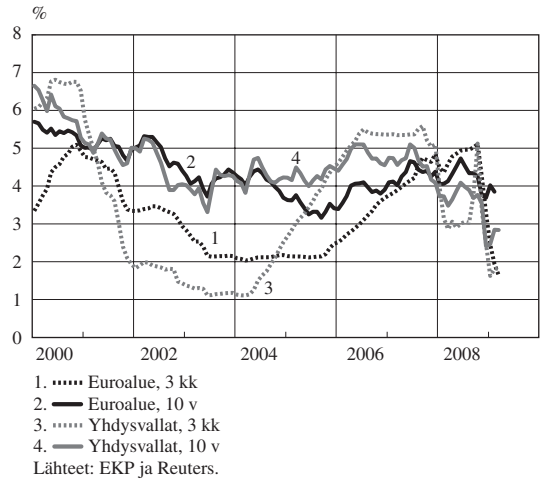

1. Euroalue, 3 kk
2. Euroalue, 10 v
3. Yhdysvallat, 3 kk
4. Yhdysvallat, 10 v

Lähteet: EKP ja Reuters.

Pankkikriisin puhkeaminen syyskuussa 2008 johti siihen, että useat valtiot ilmoittivat takaavansa pankkien toiminnan ja niiden talletukset. Keskuspankit ympäri maailmaa pitivät yllä pankkijärjestelmän maksuvalmiutta keventämällä pankkien keskuspankkirahoituksen ehtoja. Hallitukset ryhtyivät puolestaan tukemaan pankkien vakavaraisuutta ja luotonantoa tarjoamalla pankeille pääomaa ja takauksia. EU antoi suosituksia tästä jäsenmailleen, mutta jotkin maat etenivät tässä suhteessa muita pitemmälle. Tukitoimista huolimatta epävarmuus rahoitusmarkkinoilla pysyi suurena ja pankkien välisten vakuudettomien luottojen korot (libor- ja euriborkorot) olivat koko loppuvuoden 2008 ajan selvästi korkeammat kuin vakuudellisten luottojen korot.

Pankkituen ja talouden elvytyksen periaatteista sovittiin hallitusten välisissä neuvotteluissa EU:n tasolla. Talouden kasvua tukevista finanssipoliittisista toimenpiteistä sovittiin laajasti. EU, Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) antoivat jäsenmailleen myös suosituksia finanssipoliittisten elvytystoimien käynnistämisestä, jotta taantuman syveneminen ja pitkittyminen voitaisiin estää.

Euroalueen kehitys

Euroalueen talous oli vahvassa kasvussa vielä vuoden 2008 alussa. Kyseessä oli noususuhdanteen kolmas vuosi. Kasvu ei ollut kovin nopeaa, mutta kuitenkin riittävän nopeaa vähentääkseen työttömyyttä ja parantaakseen julkisten talouksien tasapainoa. Tilanne muuttui kevään ja kesän aikana huonommaksi.

Euroalueen tuotanto kasvoi vahvasti vielä vuoden 2008 ensimmäisellä neljänneksellä. Vuoden toisella neljänneksellä se kuitenkin jo alkoi supistua. Energian ja ruoan hinnan tuntuva nousu, luotonannon ehtojen kiristyminen ja asuntomarkkinoiden kehityksen heikentyminen alkoivat hidastaa kysyntää. Samalla euron raju vahvistuminen suhteessa Yhdysvaltain dollariin heikensi euroalueen hintakilpailukykyä. Euroalueen kokonaistuotanto supistui myös vuoden kolmannella neljänneksellä, kun vienti- ja investointikysyntä alkoi globaalin finanssikriisin vaikutuksesta vähentyä.

Euroalueella talouden tila heikentyi edelleen selvästi vuoden viimeisinä kuukausina. Kuluttajien ja yrittäjien luottamus huononi huomattavasti lyhyessä ajassa, kun rahoituksen saatavuus vaikeutui finanssikriisin syventyessä. Muutos näkyi nopeasti reaalitaloudessa siten, että yritysten saamien tilausten määrät vähenivät ja työttömyys alkoi kasvaa. Loppuvuodesta euroalueen talous supistui noin 4 % verrattuna vuodentakaiseen. Pudotus oli poikkeuksellisen suuri ja johtui suurelta osin viennin voimakkaasta supistumisesta.

Laskusuhdanteen alkamisesta huolimatta euroalueen työttömyys pysyi varsin vähäisenä vuonna 2008. Keskimääräinen työttömyysaste oli vain 7 %, vaikka työttömyys alkoikin vuoden lopulla kasvaa. Voimakkaimmin työttömyys lisääntyi Espanjassa, jossa työttömyysaste oli joulukuussa 2008 jo lähes 14 %. Samansuuntainen muutos koettiin myös Irlannissa. Kehityksen taustalla oli rakennustoiminnan nopea lamaantuminen kummassakin maassa.

Euroalueen maiden julkiset taloudet olivat kertomusvuoden aikana enimmäkseen hyvässä kunnossa, vaikka valtiot joutuivatkin pankkitukipäätösten vuoksi ottamaan uusia taloudellisia vastuita. Julkisen talouden alijäämät pysyivät kertomusvuonna hyvin pieninä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Euroalueen maista Espanjassa, Kreikassa ja Irlannissa vakaus- ja

kasvusopimuksen määrittämä 3 prosentin alijäämäraja ylittyi (kuviot 9 ja 10). Syynä tähän oli näiden maiden nopea ajautuminen taantumaan. On kuitenkin odotettavissa, että talouden taantuman ja finanssikriisin vuoksi kaikkien euromaiden julkinen talous heikkenee huomattavasti vuonna 2009. Tämän seurauksena myös muutamia vuosia jatkunut suotuisa kehitys, jossa julkiset velat ovat supistuneet suhteessa talouksien kokoon, tulee taittumaan ja velkasuhteet alkavat kasvaa.

Kuvio 9.
Julkisen sektorin velka vuonna 2008

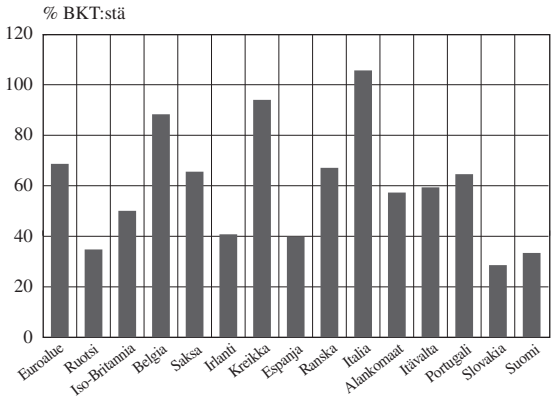

Lähde: Euroopan komission ennustepäivitys tammikuulta 2009.

Kuvio 10.
Julkisen sektorin rahoitusjäämä vuonna 2008

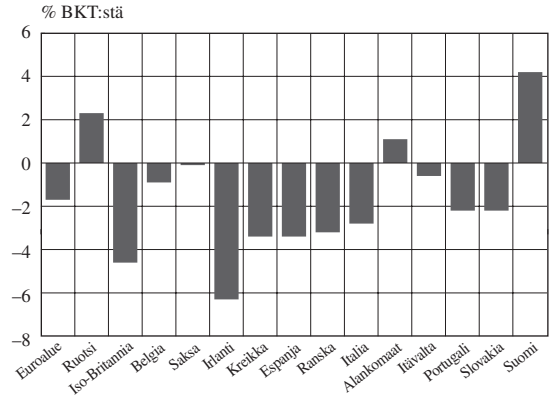

Lähde: Euroopan komission ennustepäivitys tammikuulta 2009.

Euroalueen maiden väliset erot velkaantuneisuudessa ovat edelleen suuria. Huomattavimmat velka-asteet ovat edelleen Kreikassa, Italiassa ja Belgiassa. Finanssikriisin odotetaan kasvattavan nopeimmin Irlannin ja Espanjan velkasuhteita. Erot velkaantuneisuudessa alkoivat näkyä myös eroina euromaiden valtionlainojen koroissa. Eniten syksyn 2008 aikana suureni Kreikan valtion pitkien lainojen ero suhteessa Saksan vastaaviin korkoihin. Valtioiden riskilisien kasvu oli huolestuttava ilmiö, joka kertoi siitä, että rahoitusmarkkinoiden luottamus joihinkin euroalueeseen kuuluviin valtioihin heikentyi rahoitusmarkkinakriisin seurauksena. Korkoeron kasvu oli huomattavinta niissä maissa, joissa julkisen talouden velka oli suuri tai rahoitustasapaino heikko tai joille pelättiin aiheutuvan suuria kustannuksia mahdollisesta pankkijärjestelmän tukemisesta.

Kuvio 11.
Eräiden EU-maiden pitkien (10 v) valtionlainojen korko joulukuussa 2008

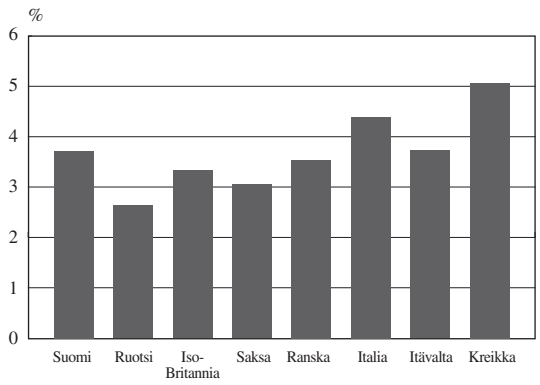

Lähde: Reuters.

Rahapolitiikka ja euroalueen hintavakaus

EKP:n neuvosto tähtää rahapolitiikallaan siihen, että yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitattu euroalueen inflaatiovauhti säilyy keskipitkällä aikavälillä alle 2 prosentissa mutta kuitenkin lähellä sitä. Vuonna 2008 tätä tavoitetta ei saavutettu.

Elintarvikkeiden ja erityisesti energian maailmanmarkkinahintojen voimakkaan nousun myötä euroalueen inflaatio kiihtyi varsinkin alkuvuodesta huomattavasti. Kesään 2008 mennessä inflaatio oli kiihtynyt nopeammaksi kuin kertaakaan aiemmin talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen aikana. Euroalueen kuluttajahintainflaatio oli nopeimmillaan 4,0 % kesäheinäkuussa.

Inflaatiokehityksessä nähtiin kuitenkin yllättävän nopea käänne. Finanssikriisin aikaansaa-

ma maailmantalouden kasvun hidastuminen ja globaali kysynnän supistuminen käänsivät öljyn ja monien muiden raaka-aineiden hinnat loppukesällä selvään laskuun. Samalla väheni riski, että raaka-aineiden hintojen aiempi nousu välittyisi yritysten ja kotitalouksien inflaatio-odotuksiin, palkkoihin ja edelleen kuluttajahintoihin. Talouden toimijoiden inflaatio-odotukset vaimenivat nopeasti.

Inflaation väliaikaiseksi jäänyt kiihtyminen ei ehtinyt vaikuttaa palkkakehitykseen. Vaikka euroalueen ja myös koko EU-alueen työllisyystilanne kohentui huomattavasti vuosien 2006 ja 2007 aikana ja vielä vuoden 2008 alkupuolella, ei palkkainflaatio kiihtynyt kertomusvuoden aikana. Kuten edellisinäkin vuosina palkkojen nousuvauhti pysyi myös vuonna 2008 suhteellisen hitaana koko euroalueella. Kehityksessä oli kuitenkin eroja eri euromaiden välillä.

EKP nosti ohjauskorkoaan kahteen otteeseen alkuvuoden 2007 aikana. Korko nousi vuoden 2006 lopun tasosta eli 3,5 prosentista 4 prosenttiin. Vastoin aiempia odotuksia koron nostot kuitenkin loppuivat vuoden puolivälissä ja ohjauskorko pysyi muuttamattomana 4 prosentissa noin vuoden ajan. Kiihtyvä inflaatio ja finanssikriisin leviämisestä huolimatta kohtuullisen hyvänä pitkään pysynyt reaalitalouden kehitys tarjosivat kuitenkin EKP:lle perusteita rahapolitiikan kiristämiselle ja korkojen nostolle. Vuoden 2008 alkupuolella EKP:n neuvosto korostikin toistuvasti, että hintavakautta keskipitkällä aikavälillä uhkaavat riskit painottuvat selvästi inflaation kiihtymisen suuntaan. Samaan aikaan EKP arvioi kuitenkin kasvun hidastumisen entistä todennäköisemmäksi.

Keskeisimpinä hintavakautta uhkaavina keskipitkän aikavälin riskeinä neuvosto piti erityisesti energian ja elintarvikkeiden hintojen kohoamisen jatkumista ja jo toteutuneen nousun mahdollisesti aiheuttamia kerrannaisvaikutuksia hinta- ja palkkapäätöksiin. Neuvosto totesi myös, että raha- ja luottomäärien kasvu jatkui voimakkaana ja ettei pankkien luotonanto ollut toistaiseksi muuttunut merkittävästi.

Pitkin vuotta eurojärjestelmä ja EKP tarkistivat ennusteitaan vuosien 2008 ja 2009 inflaatiosta ja talouskasvusta aiempaa nopeamman inflaation mutta vähäisemmän talouskasvun suuntaan. Silti vielä EKP:n syyskuussa julkistamassa ennusteessa euroalueen BKT:n odotettiin kasvavan vain jonkin verran arvioitua potentiaalista kasvuvauhtia hitaammin vuosina 2008 ja 2009. Euroalueen kuluttajahintojen odotettiin puolestaan nousevan 3,4–3,6 % vuonna 2008. Nousun odotettiin vaimenevan vähitellen mutta olevan silti 2,3–2,9 % vuonna 2009. Näillä perusteilla EKP:n neuvosto nosti ohjauskorkoa 0,25 prosenttiyksikköä eli 4,25 prosenttiin heinäkuussa 2008. Koronnostopäätöksen perusteluissa neuvosto arvioi inflaation pysyvän selvästi hintavakauden määritelmän mukaista vauhtia nopeampana ja pidempään kuin aiemmin oli uskottu. Neuvosto piti koronnostoa tarpeellisena keskipitkän aikavälin hintavakautta uhkaavien riskien torjumiseksi.

Syksyllä 2008 EKP:n neuvosto siirtyi rahapolitiikkaa keventävälle linjalle ja laski ohjauskorkoja vuoden viimeisellä neljänneksellä kaikkiaan 1,75 prosenttiyksikköä. Pian koronnostopäätöksensä jälkeen EKP:n neuvosto joutui toteamaan, että kuva euroalueen kokonaistaloudellisesta kehityksestä oli nopeasti muuttumassa huomattavasti aiempaa heikommaksi. Finanssikriisin vaikutusten levitessä yhä laajemmin rahoitussektorilta reaalitalouteen monet neuvoston tunnistamista talouden kasvun heikkenemisen riskeistä olivat toteutumassa euroalueella. Samalla oli yhä enemmän merkkejä siitä, että myös inflaatiopaineet olivat hellittämässä merkittävästi. Kehityksen myötä neuvosto odotti euroalueen inflaatiovauhdin hidastuvan nopeasti ja pysyvän hintavakauden määritelmän mukaisena rahapolitiikan kannalta olennaisella keskipitkällä aikavälillä. Näillä perusteilla EKP:n neuvosto laski ohjauskorkoa 0,50 prosenttiyksikköä 3,75 prosenttiin lokakuussa. Päätös laskusta tehtiin poikkeuksellisesti neuvoston ylimääräisessä kokouksessa. Rahapolitiikan keventämispäätös koordinoitiin Englannin pankin sekä Kanadan, Ruotsin, Sveitsin ja Yhdysvaltain keskuspankin kanssa, ja myös nämä ilmoittivat laskevansa ohjauskorkojaan. Lisäksi Japanin keskuspankki ilmoitti tukevansa rahapolitiikan keventämistä. Koordinoidun koronlaskupäätöksen tarkoituksena oli parantaa luottamusta rahoitusmarkkinoilla. Samassa yhteydessä neuvosto päätti muuttaa EKP:n rahoitusoperaatioiden huutokauppamenettelyä ja kaventaa EKP:n maksuvalmiusluoton ja talletusmahdollisuuden korkojen muodostamaa korkojenohjausputkea lähemmäs perusrahoitusoperaatioiden korkoa.

Korkopäätöstensä perusteluissa keskuspankit totesivat, että inflaatiopaineet olivat alkaneet vaimeta energian ja muiden raaka-aineiden hintojen laskun myötä. Perusteluiden mukaan myös rahoituskriisin voimistuminen oli kasvattanut talouskasvun hidastumisen riskiä ja siten pienentänyt hintavakautta uhkaavia inflaation kiihtymisen riskejä entisestään.

EKP:n joulukuussa julkistamassa eurojärjestelmän asiantuntijoiden ennusteessa arvioita vuosien 2008 ja 2009 kasvusta ja inflaatiosta tarkistettiin merkittävästi syyskuussa esitettyjä arvioita pienemmiksi. Euroalueen BKT:n odotettiin pysyvän ennallaan tai supistuvan jonkin verran vuonna 2009. Ennusteen mukaan kasvu elpyisi vähitellen mutta jäisi selvästi arvioitua potentiaalista kasvuvauhtia hitaammaksi myös vuonna 2010. Euroalueen kuluttajahintojen nousun odotettiin puolestaan vaimenevan 1,1–1,7 prosenttiin eli selvästi hintavakaustavoitetta vähäisemmäksi vuonna 2009. Ennusteen mukaan inflaatio kiihtyisi 1,5–2,1 prosenttiin vuonna 2010, mutta pysyisi silloinkin keskimäärin hintavakauden määritelmän mukaisena.

Arvioituaan hintavakauteen kohdistuneiden ennustettua nopeamman hinnannousun riskien hälvenneen ja inflaatiovauhdin pysyvän hintavakauden määritelmän mukaisena rahapolitiikan kannalta olennaisella aikavälillä neuvosto laski ohjauskorkoa uudelleen 0,50 prosenttiyksikköä marraskuussa ja vielä 0,75 prosenttiyksikköä joulukuussa. Päätösten jälkeen EKP:n ohjauskorko oli 2,50 %. Vuoden viimeisessä kokouksessaan neuvosto päätti palauttaa maksuvalmiusjärjestelmän korkoputken leveydeksi 2 prosenttiyksikköä.

Vuoden kuluessa EKP:n tekemät korkoratkaisut ennakoitiin rahoitusmarkkinoilla yleisesti varsin hyvin. Rahoitusmarkkinoiden kriisi häiritsi kuitenkin pahoin rahapolitiikan välittymistä markkinakorkoihin. Erityisesti pankkien toisilleen tarjoamien vakuudettomien luottojen korot, joita ovat esimerkiksi euriborkorot, vaihtelivat voimakkaasti vuoden aikana. Erot vakuudettomien ja vakuudellisten korkojen välillä kasvoivat lokakuussa pisimmissä korkojaksoissa enimmillään yli 2 prosenttiyksikön, kun luottamuksen puute nosti vakuudettomia korkoja ja toisaalta koronlaskuodotukset painoivat vakuudellisia korkoja matalammiksi. Vakuudettomien korkojen kehitystä kuvaavat euriborviitekorot nousivat vastaavasti ja etääntyivät yhä enemmän EKP:n ohjauskorosta. Sen sijaan pankkien välisten vakuudellisten luottojen korkojen kehitys oli maltillisempaa. Erityisen suureksi vakuudettomien ja vakuudellisten korkojen ero kasvoi syksyllä 2008 rahoitusmarkkinoiden kriisin kärjistyttyä. Vuoden loppua kohti markkinakorot laskivat nopeasti, kun talouden kasvunäkymät heikkenivät, EKP:n ohjauskorko aleni ja markkinoilla odotettiin neuvoston laskevan ohjauskorkoa myös vuonna 2009. Vuoden 2008 päättyessä euriborkorot olivat silti edelleen ohjauskorkoa korkeammat, esimerkiksi yhden vuoden korko noin 3,0 %.

Maailmanlaajuiseksi kasvanut rahamarkkinakriisi johti syksyllä 2008 pankkien välisten lainamarkkinoiden ja pankkien ulkopuolisen rahoituksen oleelliseen hiipumiseen. Näin rahapolitiikan tehokkaan toteuttamisen kannalta keskeinen rahamarkkinoiden välittymismekanismi häiriintyi merkittävästi. Näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa Euroopan keskuspankki torjui ensin pankkien akuuttia likviditeettipulaa lisäämällä lyhytaikaisen keskuspankkirahoituksen määrää. Tämän lisäksi se vahvisti korkopäätöstensä toteutumista muuttamalla markkinaoperaatioiden menettelytapoja ja laajentamalla keskuspankkirahoituksen tarjontaa sekä vakuudeksi hyväksyttävien velkapaperien joukkoa. Näin Euroopan keskuspankki painotti kriisin edetessä erityisesti pankkijärjestelmän likviditeetin turvaamista pidemmällä ajanjaksolla.

Keväällä 2008 EKP jatkoi ja osittain laajensi edellissyksyisen kaltaisia toimia rahamarkkinajännitteiden lieventämiseksi. Perusrahoitusoperaatioissa EKP jatkoi likviditeetin jakamista etupainotteisesti. Rahoitusmarkkinajännitteiden kasvaessa EKP muutti likviditeetin tarjonnan rakennetta pitempiaikaisen rahoituksen suuntaan, mikä vastasi pankkien kysynnän lisääntymistä. Jo edellisvuonna häiriöiden alkaessa oli järjestetty ylimääräisiä kolmen kuukauden rahoitusoperaatioita. Vuonna 2008 täydentävien operaatioiden käyttöä jatkettiin ja laajennettiin. Huhtikuussa eurojärjestelmä lisäsi rahoituksen tarjontaa kuuden kuukauden operaatiolla, ja syksyllä otettiin käyttöön myös vähimmäisvarantojen pitoajanjakson pituinen operaatio. Täydentävien operaatioiden säännönmukaista toteuttamista jatkettiin vuoden 2009 puolelle asti.

Kertomusvuoden lopussa pitempiaikaisen rahoituksen osuus oli kasvanut enimmillään noin 75 prosenttiin ja viikon pituisten perusrahoitusoperaatioiden osuus supistunut noin 25 prosenttiin koko jälleenrahoituksesta. Ennen markkinahäiriöitä lyhyt- ja pitempiaikaisen rahoituksen suhde oli päinvastainen, kun kolmen kuukauden rahoitusoperaatioita järjestettiin vain kerran kuukaudessa täydentämään viikoittain toteutettavia perusrahoitusoperaatioita.

Huutokauppamenettelyn muutos ja likviditeetin kysynnän voimakas kasvu lisäsivät EKP:n pankeille tarjoaman keskuspankkirahoituksen määrää merkittävästi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä pankkijärjestelmän vähimmäisvarantovelvoitteen ylittävä likviditeetin määrä kasvoi yli 200 mrd. euroon. Tämä johti siihen, että pank-

kien varantovelvoitteet täyttyivät pitoajanjakson varhaisessa vaiheessa ja yötalletukset vastaavasti kasvoivat. Suurimmillaan yötalletusten määrä oli liki 300 mrd. euroa, kun aiempina vuosina yötalletuksia on enimmillään ollut vain joitakin miljardeja ja tavanomainen määrä on ollut muutamia kymmeniä miljoonia. Likviditeetin runsaus painoi yli yön -koron selvästi ohjauskorkoa matalammaksi, kun se oli vastaavasti lokakuun puolivälissä rahoituskriisin kärjistyessä noussut huomattavasti yli ohjauskoron.

Vuoden lopulla rahamarkkinoilla alkoi näkyä merkkejä toipumisesta myös valtioiden lisätessä tukitoimiaan. Vakuudellisten ja vakuudettomien korkojen väliset erot alkoivat supistua, vaikka pysyivätkin vielä poikkeuksellisen suurina. Erojen pienenemisen, runsaan likviditeetin sekä koronlaskuodotusten myötä rahamarkkinakorot kääntyivät asteittaiseen, tasaiseen laskuun kaikissa maturiteeteissa. Myös euriborkorot laskivat selkeästi.

Euron ulkoinen arvo vaihteli kertomusvuoden aikana. Euro vahvistui alkuvuoden aikana varsinkin suhteessa dollariin. Vahvimmillaan euron kurssi oli 1,60 dollaria. Loppuvuoden aikana taas dollari alkoi vahvistua ja euro heikkeni. Vuoden lopulla euron kurssi oli noin 1,30 dollaria. Kertomusvuoden loppupuolella euro vahvistui selvästi suhteessa Englannin puntaan, Ruotsin kruunuun ja Venäjän ruplaan (kuviot 12, 13 ja 14).

Euroalue laajentui 1.1.2008

Euroalueen laajentumisesta sovittiin vuoden 2007 aikana, ja eurojärjestelmän uusiksi jäsenmaiksi tulivat vuoden 2008 alusta lukien Kypros ja Malta. Samalla Kyproksen ja Maltan keskuspankeista tuli eurojärjestelmän täysivaltaisia jäseniä. Ne seurasivat siten Sloveniaa, joka ensimmäisenä vuoden 2004 EU:n laajenemisen yhteydessä liittyneistä uusista jäsenmaista oli jo ottanut euron käyttöön yhteisenä rahana.

Kuvio 12.
Euron arvo suhteessa Yhdysvaltain dollariin

Lähde: EKP.

Kuvio 13.
Euron arvo suhteessa Ruotsin kruunuun

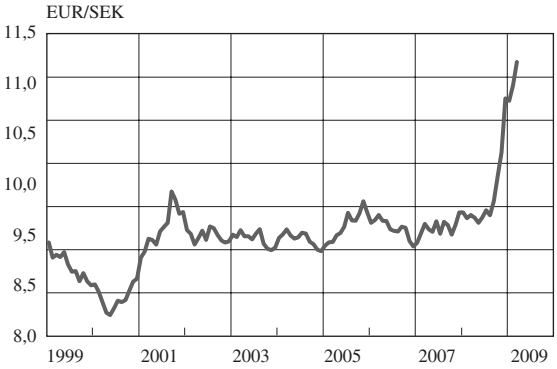

Lähde: EKP.

Kuvio 14.
Euron arvo suhteessa Englannin puntaan

Lähde: EKP.

Eräiden ERM II -valuuttakurssimekanismiin osallistuneiden maiden valuuttakursseihin kohdistui jossain määrin paineita, kun rahoitusmarkkinoiden kriisi kärjistyi syksyllä. Valuutat pysyivät kuitenkin vaihtelualueittensa rajoissa. ERM II -mekanismiin kuuluivat koko vuoden ajan Tanskan, Viron, Liettuan, Latvian ja Slovakian valuutat. Heinäkuussa 2008 EU-maiden valtioiden ja hallitusten päämiehet sekä valtiovarainministerit katsoivat Slovakian täyttävän euron käyttöönoton edellyttämät taloudelliset ja lainsäädännölliset kriteerit, ja Slovakia liittyi euroalueeseen vuoden 2009 alussa. Kiinnityskurssiksi hyväksyttiin Slovakian korunan ERM II -keskuskurssi.

SUOMEN TALOUS VUONNA 2008

Suomen talouden kehitys oli suotuisaa suurimman osan kertomusvuodesta. Edellisvuosien voimakkaan nousukauden jatkuminen näkyi kasvun hidastumisesta huolimatta työmarkkinoilla, joilla saavutettiin historian suurin työllisten lukumäärä ja alhaisin työttömyysaste vuoden 1990 jälkeen. Suurimmaksi ongelmaksi näytti muodostuvan inflaation kiihtyminen. Talouden tilanne alkoi kuitenkin heikentyä nopeasti syksyllä kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kriisiytymisen ja siitä seuranneen kansainvälisen kysyntälaman vuoksi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui 4 % ja vienti peräti 10 % edellisvuotiseen verrattuna.

Kansantalouden kehitys

Vuonna 2004 alkanut korkeasuhdanne jatkui vielä vuonna 2008 alkupuolella. Kokonaistuotanto kasvoi noin 2½ prosentin vauhdilla, työllisyys parani ja vientiteollisuuden tilauskanta suureni. Yksityinen kulutus ja investoinnit lisääntyivät niin ikään. Loppuvuoden aikana kasvu kuitenkin pysähtyi (kuvio 15).

Kuvio 15.
Suomen BKT:n kasvu

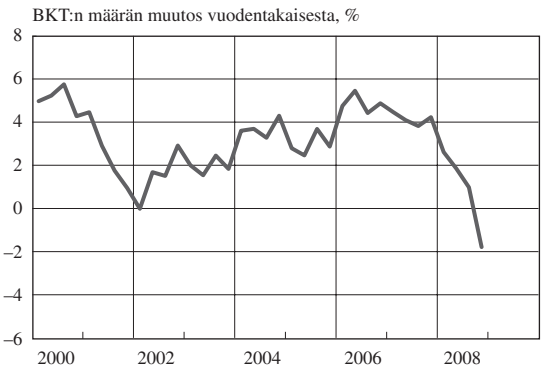

Lähde: Tilastokeskus.

Alkuvuoden hyvä kehitys näkyi selvästi työmarkkinoilla. Työllisyyden kehitys oli vuonna 2008 kahden edellisvuoden tapaan erittäin hyvä. Uusia työpaikkoja syntyi lähes 50 000, ja työllisten määrä kasvoi suuremmaksi kuin koskaan aikaisemmin: työllisten määrän vuosikeskiarvo oli 2 530 000, mikä on selvästi enemmän kuin vuoden 1990 taso. Työllisyysaste nousi lähes 71 prosenttiin. Luku oli hyvä, mutta se jäi edelleen selvästi heikommaksi kuin vuosina 1989–1990 saavutettu noin 74 prosentin työllisyysaste. Ero johtui työikäisen väestön määrän kasvusta viimeisen 20 vuoden aikana.

Työttömyyden väheneminen jatkui, joskin työttömyyden supistuminen jäi työpaikkojen lisäystä vähäisemmäksi, koska samaan aikaan työmarkkinoille tuli uusia työnhakijoita ja työvoiman tarjonta kasvoi (kuviot 16 ja 17). Työvoiman kokonaismäärä kohosi noin 2,7 miljoonaan

Kuvio 16.
Työllisyys ja työvoima Suomessa

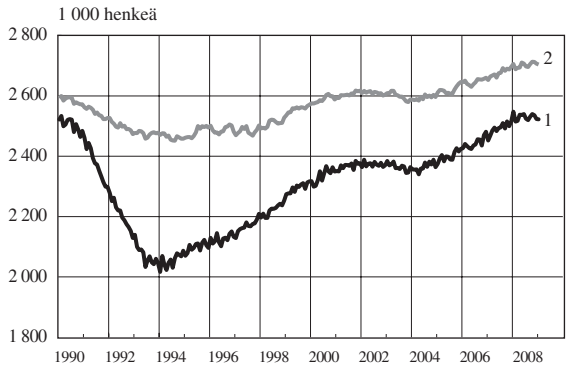

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 17.
Työttömyysaste Suomessa

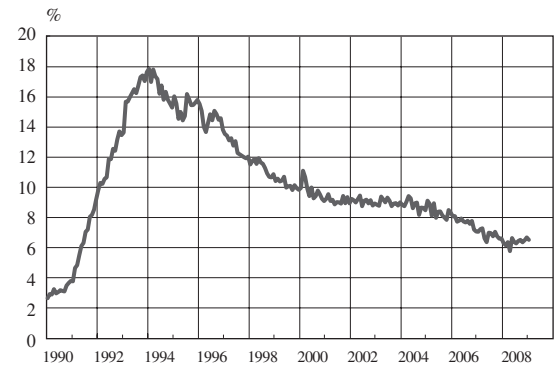

Lähde: Tilastokeskus.

henkeen. Vuoden 2008 keskimääräinen työttömyysaste laski edellisvuotisesta ja oli 6,4 %. Luku oli pienin 18 vuoteen. Vuoden lopulla työllisyystilanne alkoi heikentyä syksyllä puhjenneen kansainvälisen talouskriisin vuoksi. Useat yritykset ilmoittivat lomautuksista ja YT-neuvottelujen käynnistämisestä. Näiden toimien vaikutukset eivät kuitenkaan näkyneet työvoimatilastoissa vielä vuoden 2008 puolella, vaan työllisyystilanne parantui vuoden loppuun saakka.

Vaikka talous kasvoi suurimman osan vuodesta, kasvu jäi selvästi hitaammaksi kuin edellisinä vuosina. Lisäksi kokonaistuotanto alkoi supistua vuoden viimeisen neljänneksen aikana. Tämän seurauksena vuoden 2008 talouskasvu jäi varsin vaatimattomaksi eli alle yhteen prosenttiin.

Kasvun hiipuminen vuoden 2008 aikana johtui useista tekijöistä. Asuinrakennusinvestoinnit olivat alkaneet supistua jo vuonna 2007, ja tämä kehitys jatkui kertomusvuoden aikana. Myös muu talonrakentaminen alkoi vähetä vuoden loppupuoliskolla. Loppuvuoden aikana kansainvälisen rahoitusmarkkinakriisin kärjistyminen alkoi nopeasti vaikuttaa ulkomaankauppaan. Investointien pysähtyminen maailmanlaajuisesti Suomen tärkeimmissä vientimaissa vaikutti vuoden viimeisien kuukausien aikana voimakkaasti myös Suomen vientiin, joka koostuu suurelta osin investointitavaroista. Vuoden loppupuolella vienti supistuikin poikkeuksellisen rajusti. Edellisvuotiseen verrattuna vienti supistui noin 10 % vuoden viimeisellä neljänneksellä. Pudotus oli jopa rajumpi kuin vuonna 1991 koettu edellinen viennin supistuminen. Vienti supistui kaikilla aloilla, mutta erityisen vakava oli jo aiemmin menekki- ja kannattavuusongelmista kärsineen metsäteollisuuden asema. Käänne näkyi voimakkaana supistumisena sekä viennissä että teollisuustuotannossa kertomusvuoden lopulla (kuviot 18 ja 19).

Kotimainen kulutus kasvoi vielä alkuvuoden aikana, mutta senkin kasvuvauhti hidastui selvästi vuoden mittaan. Merkittävä tekijä oli autokaupan hiipuminen. Sekä kotitalouksien että yritysten luottamus vajosi loppuvuonna 1990-luvun laman aikaisiin lukemiin rahoitusmarkkinakriisin syvetessä ja talouskasvun hidastuessa voimakkaasti eri puolilla maailmantaloutta.

Alkuvuoden öljyn kalleuden ja loppuvuoden heikon vientikehityksen vuoksi Suomen vaihtotaseen ylijäämä supistui vuonna 2008. Öljyn hinnan lasku paransi tilannetta loppuvuodesta mutta viennin raju supistuminen vuoden lopulla taas vaikutti toiseen suuntaan. Näistä muutoksista huolimatta Suomen ulkomaankauppa

Kuvio 18.
Suomen viennin volyymi

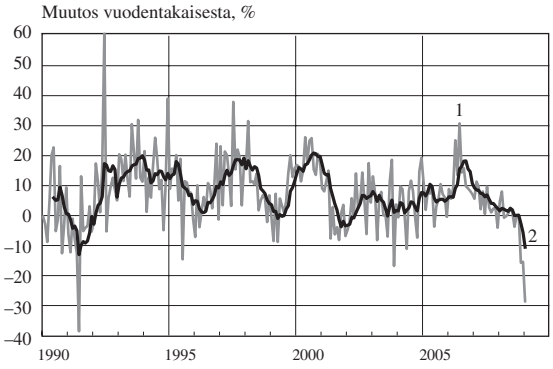

1. Viennin määrä
2. Viennin määrä, 6 kk:n liukuva keskiarvo

Kausivaihteluista puhdistetut tiedot.
Lähde: Tulli.

Kuvio 19.
Suomen teollisuustuotannon volyymi

Kausivaihteluista puhdistetut tiedot.
Lähde: Tilastokeskus.

pysyi kuitenkin edelleen selvästi ylijäämäisenä eikä Suomen asema nettoluotonantajana ollut uhattuna (kuviot 20 ja 21).

Julkinen talous

Finanssipolitiikka oli Suomessa vuonna 2008 neutraalia. Verotukseen ei tehty merkittäviä kevennyksiä, ja kokonaisveroaste pysyi edellisvuotisella tasolla eli noin 43 prosentissa. Julkisten menojen kasvu nopeutui hieman sen vuoksi, että valtion ja kuntien palkkakustannukset lisääntyivät vuonna 2007 solmittujen työehtosopimusten mukaisesti selvästi aiempaa nopeammin. Meno-

Kuvio 20.
Suomen vaihtotaseen ylijäämä

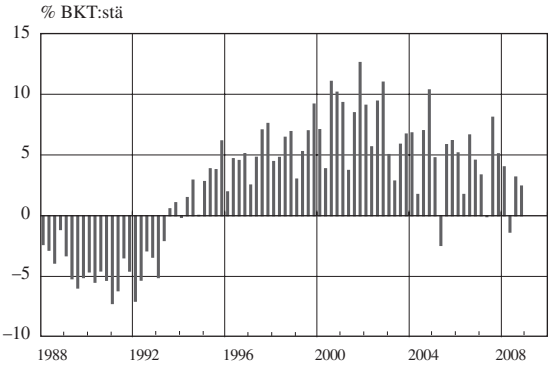

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 21.
Suomen kansantalouden korollinen ulkomainen nettovelka

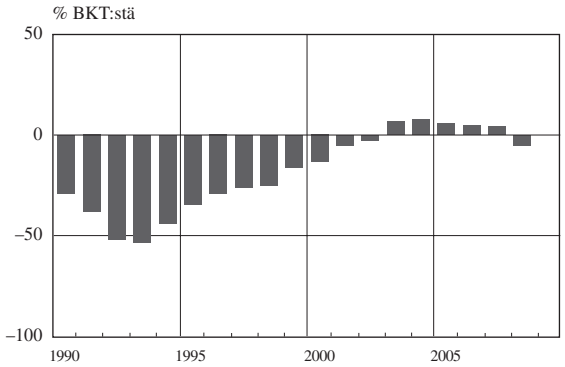

Ilman oman pääoman ehtoisia eriä.
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

jen reaalikasvu oli kuitenkin hidasta. Julkisen talouden tasapaino ei merkittävästi heikentynyt, koska myös verotulot kasvoivat nopeasti.

Julkisen talouden ylijäämä pysyi vuonna 2008 lähellä edellisvuotista ja oli yhteensä noin 9 mrd. euroa eli noin 4,5 % BKT:n arvosta (kuvio 22). Ylijäämä oli suurempi kuin missään muussa EU-maassa. Valtiontaloudessa ylijäämä oli runsaat 3 mrd. euroa ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä oli lähes 6 mrd. euroa. Kuntatalous saavutti myös noin puolen miljardin euron suuruisen ylijäämän. Syksyllä puhjenneen talouskriisin vuoksi sekä valtion että kuntien talous uhkasi kuitenkin muuttua alijäämäiseksi vuoden 2009 aikana.

Tuloylijäämänsä turvin valtio pystyi lyhentämään edelleen velkaansa, joka pieneni alle 30 prosenttiin bruttokansantuotteen arvosta. Julki-

Kuvio 22.
Suomen julkisen talouden ylijäämä

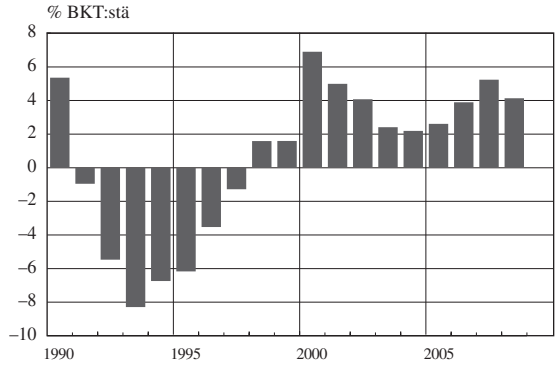

Lähde: Tilastokeskus.

sen sektorin yhteenlaskettua bruttovelkaa mittaava ns. EMU-velka supistui myös, ja sen BKT-osuus oli noin 34 % (kuvio 23).

Pörssikurssien raju lasku kansainvälisen finanssikriisin myötä näkyi Suomen julkisessa taloudessa niin, että suurten työeläkerahastojen arvot alenivat noin 15 % ja työeläkerahastojen koko supistui ensimmäisen kerran pitkään aikaan. Kurssitappioista huolimatta rahastojen kokonaismäärä oli yli 110 mrd. euroa.

Kuvio 23.
Suomen EMU-velka

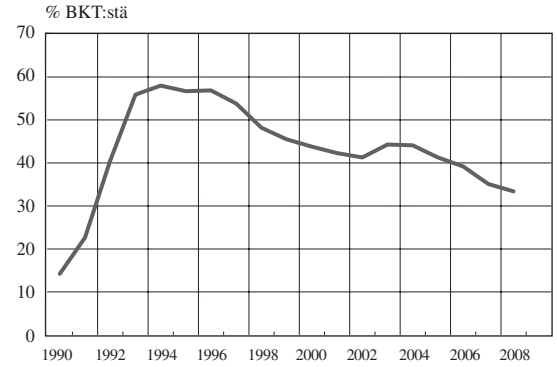

Lähde: Tilastokeskus.

Hintavakaus Suomessa ja EKP:n rahapolitiikka

Hintavakauden suhteen vuoden 2008 kehitys oli Suomessa poikkeuksellisen huono. Inflaatio kiihtyi nopeammaksi kuin kertaakaan euron käyttöönoton jälkeen, ja Suomen inflaatio oli myös nopeampi kuin euroalueen keskimääräinen hintojen nousu. Yhdenmukaistettu kuluttajahin-

taindeksi (YKHI) nousi kertomusvuonna 3,9 % ja kotimainen kuluttajahintaindeksi peräti 4,1 % (kuvio 24). Inflaation kiihtymiseen vaikuttivat tuontihintojen nousun lisäksi asumisen ja elintarvikkeiden kallistuminen, yksikkötyökustannusten voimakas kasvu ja vuoden alussa toteutetut välillisten verojen korotukset.

Kuvio 24.
Kuluttajahintojen kehitys Suomessa

Kuluttajahintojen prosenttimuutos edellisvuotisesta

1. YKHI-inflaatio (yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi)
2. KHI-inflaatio (kansallinen kuluttajahintaindeksi)

Lähde: Tilastokeskus.

Inflaatio kiihtyi lisäksi energian ja elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen nousun myötä poikkeuksellisen paljon. Elintarvikkeet kallistuivat keskimäärin lähes 8 % ja energia yli 13 %. Palveluiden hintojen nousu kiihtyi lähes 4 prosenttiin. Öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat lähtivät voimakkaaseen laskuun maailmantalouden tilanteen heikentyessä vuoden 2008 jälkipuolella, mikä välittyi myös kuluttajahintoihin erityisesti liikennepolttonesteiden hintojen kautta. Hidastumisestaan huolimatta Suomen inflaatio oli vuoden 2008 lopulla yhä selvästi euroalueen keskiarvoa nopeampaa.

Hintojen nousun taustalla oli myös kotimainen palkkakehitys. Palkkojen ja yksikkötyökustannusten nousuvauhti oli Suomessa vuonna 2008 monien muiden maiden kehitykseen verrattuna nopeaa. Palkansaajien ansiot kasvoivat vuonna 2008 yli 5 prosentin vauhtia edellisenä vuonna tehtyjen palkkasopimusten mukaisesti. Reaaliansioiden kasvu jäi kuitenkin samalle tasolle kuin edellisinä vuosina eli noin 1½ prosenttiin inflaation kiihtymisen vuoksi. Reaaliansioiden kasvuvauhti oli silti nopeampi kuin työn tuottavuuden kohenemisvauhti, joka jäi vaatimattomalle, arviolta alle 1 prosentin tasolle vuonna 2008. Julkisen sektorin palkankorotukset olivat keskimäärin suuremmat kuin yksityisen sektorin. Nämä tekijät aiheuttivat kustannuspaineita yrityksille.

Luottokanta ja asuntojen hinnat

Euroalueen verraten matala korkotaso, suomalaispankkien kilpailu markkinaosuuksista ja kotitalouksien positiiviset tulevaisuudenodotukset ylläpitivät vuonna 2008 edelleen nopeaa lainakannan kasvua. Luottojen määrä suureni kertomusvuoden aikana edelleen jonkin verran, joskin tilanne muuttui loppuvuodesta. Asuntojen hintojen useita vuosia jatkunut nopea nousu taittui kertomusvuoden aikana ja asuntojen keskihinnat alenivat hieman (kuvio 25). Asuntojen hintojen lasku jäi kuitenkin Suomessa vähäiseksi verrattuna moneen muuhun maahan.

Kuvio 25.
Asuntojen hintakehitys Suomessa

Prosenttimuutos edellisvuotisesta

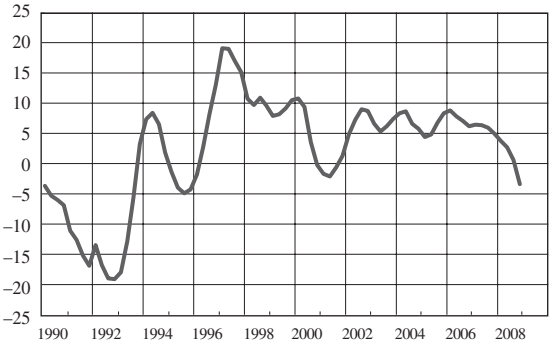

Lähde: Tilastokeskus.

Kotitalouksien säästämisaste pysyi negatiivisena vuonna 2008, kuten muutamana edellisenäkin vuonna (kuvio 26). Luottomarkkinoiden kiristyminen ja asunto- ja autokaupan jäähtyminen alkoivat kuitenkin vaikuttaa, ja säästämisaste alkoi loppuvuodesta nousta. Samalla kotitalouksien velkaantumisen kasvu pysähtyi. Kotitalouksien velkaantumisaste – eli velkojen suhde käytettävissä oleviin tuloihin – oli kuitenkin jo ehtinyt saavuttaa noin 100 prosentin tason, joka oli aiempaan verrattuna korkea (kuvio 27). Muihin euroalueen maihin ja muihin Pohjoismaihin verrattuna luku ei kuitenkaan ollut poikkeuksellisen suuri.

Kuvio 26.
Suomalaisten kotitalouksien säästämisaste

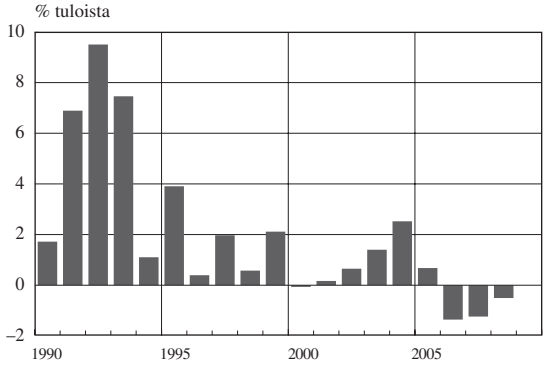

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 27.
Suomalaisten kotitalouksien velat suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

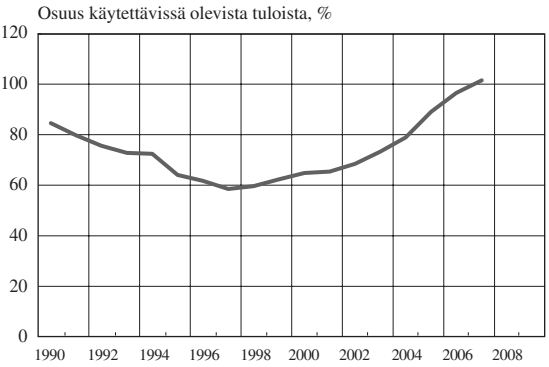

Lähde: Tilastokeskus.

Pankkivaltuuston arvio EKP:n rahapolitiikasta

EKP:n rahapolitiikan voi katsoa olleen vuonna 2008 edellisvuosien tapaan pääpiirteissään oikein mitoitettua sekä euroalueen että Suomen talouden kannalta. Finanssikriisin leviämisen Eurooppaan ei niinkään voi katsoa johtuneen eurooppalaisesta rahapolitiikasta kuin pankkien liiallisesta riskinotosta, jota viranomaisvalvonnalla ei ole kyetty riittävästi kontrolloimaan. Finanssikriisin aiheuttanutta ylivelkaantumista ei myöskään ilmennyt kaikissa euroalueen maissa. Kriisin puhkeaminen nosti kuitenkin entistä selvemmin esiin ne haasteet, joita yhteisen rahapolitiikan harjoittamiseen liittyy laajalla talousalueella, johon kuuluu eri tahtiin kehittyviä kansantalouksia.

Suomen talous on koko eurojärjestelmän olemassaolon ajan jatkuvasti – myös vuonna 2008 – kehittynyt vähintään yhtä hyvin kuin euroalue keskimäärin. EKP:n rahapolitiikan voi siten katsoa tukeneen Suomen talouden kasvua ilman, että se olisi johtanut talouden ylikuumenemiseen. Vaikka asuntojen hinnat ja kotitalouksien velkaantumisaste nousivat myös Suomessa viime vuosina nopeasti, oli tämä kehitys suhteellisen maltillista verrattuna moniin muihin teollisuusmaihin. EKP:n toimet rahapolitiikan keventämiseksi ja rahamarkkinoiden likviditeetin turvaamiseksi syksyllä 2008 olivat oikeansuuntaisia.

Kertomusvuoden loppuun ajoittunut keskeisten kauppakumppaneiden Ison-Britannian, Ruotsin ja Venäjän valuuttojen voimakas heikentyminen suhteessa euroon loi Suomen vientiteollisuudelle uuden ja haasteellisen tilanteen, jollaista ei aiemmin rahaliiton olemassaolon aikana ole vielä koettu.

SUOMEN PANKIN TOIMINTA

Suomen Pankki on Suomen rahaviranomainen ja eurojärjestelmän jäsen. Sen toimintaa säätelevät Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussääntö ja laki Suomen Pankista. Pankin tehtävänä on toiminnallaan edistää hintavakautta, maksu- ja rahoitusjärjestelmän vakautta ja tehokkuutta sekä rahoitusmarkkinoiden eurooppalaista yhdentymistä. Suomen Pankki huolehtii osaltaan Suomen rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistuu sen kehittämiseen. Suomen Pankin ydintoimintoihin kuuluvat rahapolitiikan valmistelun ja rahoitusjärjestelmän vakauden valvonnan lisäksi operatiiviset keskuspankkitehtävät rahapolitiikan toteutuksessa ja maksuliikkeessä sekä rahahuolto.

Kertomusvuoden aikana Suomen Pankin strategiaa täsmennettiin. Uudistetun strategian mukaan Pankin tavoitteena on muun muassa lisätä kansainvälistä yhteistyötä finanssimarkkinoiden valvonnassa ja tehostaa kotimaista viranomaisyhteistyötä. Rahahuollossa pankin tarkoituksena on turvata käteisen saatavuus ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet rahahuollon osapuolille.

Suomen Pankin ennusteet ja tutkimustoiminta

Suomen Pankki julkaisi vuonna 2008 tavanomaiseen tapaan kaksi Suomen kokonaistaloudellista ennustetta, keväällä ja syksyllä. Lisäksi kansainvälisen finanssikriisin syvenemisen vuoksi vuoden lopulla julkaistiin poikkeuksellisesti ennusteen tarkistus.

Koska vuonna 2007 alkanut kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden häiriötila näytti pitkittyvän, Suomen Pankki korosti sekä kevään että syksyn ennusteisiin sisältyvän poikkeuksellisen paljon epävarmuutta. Syksyn ennusteen julkaisun aikoihin pitkittynyt rahoitusmarkkinahäiriö syventyi laajamittaiseksi finanssikriisiksi ja sen odotettiin vaikuttavan käytettävissä olevien indikaattoritietojen perusteella hyvin ripeästi myös reaalitalouden kehitykseen. Niinpä useiden kansainvälisten ennustelaitosten tapaan myös Suomen Pankki päätti nopeasti tarkistaa ennustettaan uuden tilanteen valossa. Joulukuun alussa julkistamassaan ennusteen tarkistuksessa Suomen Pankki arvioi vuoden 2008 bruttokansantuotteen kasvun jäävän 2,1 prosenttiin ja vuonna 2009 bruttokansantuotteen ennakoitiin supistuvan ½ %. Rahoitusmarkkinakriisin ennakoitiin siten johtavan talouden taantumaan mutta ei kuitenkaan syvään reaalitalouden kriisiin tai tuotannon supistumiseen.

Suomen Pankissa tehtävä taloudellinen tutkimus palvelee pankin politiikkavalmistelua, oman toiminnan kehittämistä ja pankin ulkoista vaikuttavuutta. Suomen Pankin tavoitteena on saavuttaa kansainvälinen huipputaso pankin kannalta keskeisillä tutkimusalueilla. Näin pankki voi antaa vahvan panoksen rahapolitiikasta ja rahoitusmarkkinoiden kehittämisestä käytävään keskusteluun sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Suomen Pankin tutkimusyksikön tutkimusprojektit on organisoitu kahteen tutkimusohjelmaan. Näistä ensimmäinen keskittyy rahapolitiikan mallintamiseen ja toinen rahoituspalvelusektorin tulevaisuuteen. Vuoden 2008 aikana talouspoliittista keskustelua hallitsi globaali rahoituskriisi, mikä vaikutti osaltaan tutkimustoiminnan lyhyen aikavälin painotuksiin. Kriisi korosti entisestään rahoitustekijöiden analyysin merkitystä makrotalouden tasapainon kannalta. Kriisin seurantaan ja hallintaan Pankin tutkimustoiminta ei sen sijaan suoraan osallistunut. Rahoitussektorin tulevaisuutta koskevan tutkimusohjelman painopisteitä olivat rahoitusjärjestelmän ja pankkisektorin riskiensietokyvyn analyysi, rahoitusmarkkinoiden rakenteet, innovaatiot sekä rahoitusmarkkinoiden tehokkuus ja kilpailullisuus sekä lainsäädännön ja muun säätelyn rahoitusmarkkinavaikutusten analyysi.

Ohjelman mukaisissa tutkimusprojekteissa selvitettiin simulointien avulla rahoituskriisien leviämistä pankkien välisillä rahamarkkinoilla. Saatujen tulosten mukaan kokonaistaloudellisesti merkittävän häiriön mahdollisuus pankkien välisillä rahamarkkinoilla Suomessa arvioitiin vuoteen 2007 ulottuvassa tilastoaineistossa vähäiseksi. Tutkimusohjelmassa tarkasteltiin

lisäksi Basel II -vakavaraisuussääntöjen stressitestausmallia, jossa pankkien yritysluottojen luottoriskiä mallinnetaan kokonaistaloudellisilla muuttujilla. Rahoitusmarkkinaohjelman projekteissa käsiteltiin myös Euroopan vähittäismaksujärjestelmän integraatiota yhtenäisen euromaksualueen näkökulmasta, pankkien välisen kilpailun vaikutuksia niiden myöntämien luottojen vakuuskäytäntöihin sekä uusien, pankkien vähimmäispääomavaatimusten laskentaan ja julkistamisvaatimuksiin liittyvien Basel II -säännösten yhteisvaikutuksia pankkien riskinottokannustimiin epätäydellisen pankkimarkkinakilpailun oloissa.

Suomen Pankin siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen (BOFIT) tutkimus on luonteeltaan ensisijaisesti soveltavaa makrotaloudellista tutkimusta, jossa painottuvat raha- ja valuuttapoliittiset kysymykset. Ensisijaisina kohdemaina ovat Venäjä ja Kiina, vaikka monissa tutkimusasetelmissa onkin käytettävä laajempaa vertailevaa aineistoa. Tutkimustyö muodostaa perustan myös yksikön seurannalle ja asiantuntijatoiminnalle.

Vuonna 2008 omien tutkijoiden ja yhteistyökumppaneiden työtä koottiin yhteen hankkeessa, joka koskee Venäjän ja Kiinan pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia. Toinen keskeinen kiinnostuksen kohde oli Venäjän pankkijärjestelmä, erityisesti pankkien riskinotto. Valittu tutkimussuunta osoittautui varsin ajankohtaiseksi, kun kärjistynyt maailmanlaajuinen rahoituskriisi levisi myös Venäjälle ja aiheutti rahoitusjärjestelmän kautta sielläkin ainakin talouskasvun hidastumisen, mahdollisesti sen pysähtymisen kokonaan. Sen arvioimiseksi, miten rahoituskriisi vaikuttaa Kiinan talouteen, on voitu osaltaan nojautua aiemmin tehtyyn ja edelleen jatkuvaan tutkimukseen Kiinan rahataloudesta, erityisesti valuuttakurssikysymyksistä. Toinen tapa, jolla kansainvälinen kriisi ulottui kohdemaihin, on perushyödykkeiden – erityisesti Venäjän tapauksessa öljyn – hinnan kautta. Siirtymätalousyksikön aiempi ja edelleen jatkuva tutkimus ja analyysi, joka kohdistuu Venäjän viennin raaka-aineriippuvuuteen ja erityisesti riippuvuuteen energian viennistä, osoittautui myös erityisen ajankohtaiseksi.

Suomen Pankin sijoitustoiminta

Suomen Pankin rahoitusvarallisuus koostuu valuuttavarannosta (ml. kulta ja erityisten nostooikeuksien määräiset erät) ja euromääräisistä saamisista. Vuoden 2008 lopussa rahoitusvarallisuuden arvo oli noin 14 647 milj. euroa. Euromääräisten saamisten osuus on hieman yli puolet rahoitusvarallisuudesta. Suomen Pankin kultavaranto pidettiin kertomusvuonna ennallaan 49 tonnissa.

Sijoitusympäristö oli vuonna 2008 poikkeuksellinen. Useiden sijoituskohteiden hintojen vaihtelut olivat suuria ja jälkimarkkinalikviditeetti erittäin huono. Tästä huolimatta Suomen Pankin sijoitusten hyvä keskimääräinen luottoluokitus ja kattava riskienhallintajärjestelmä mahdollistivat tuloksellisesti onnistuneen toimintavuoden. Toimintaa kehitettiin mm. sijoitustoiminnasta ja riskienhallinnasta vuonna 2007 tehtyjen ulkoisten arvioiden toimenpidesuositusten pohjalta.

Suomen Pankin sijoitustoiminnan tavoitteet ovat turvallisuus, likvidiys ja tuotto. Samalla Suomen Pankilla on kuitenkin vastuu varallisuutensa arvon säilyttämisestä, mikä tarkoittaa, että varoille pyritään saamaan myös kohtuullinen tuotto. Pääosa Suomen Pankin rahoitusvarallisuudesta on sijoitettu hyvän luottoluokituksen saaneiden valtioiden kotimaanvaluutan määräisinä liikkeeseen laskemiin velkakirjoihin. Noin puolet rahoitusvarallisuudesta voidaan sijoittaa kehittyneissä teollisuusmaissa sijaitsevien yhteisöjen ja eräiden valtioiden välisten yhteisöjen liikkeeseen laskemiin velkainstrumentteihin (luottosalkku). Luottosalkun tavoite on lisätuottojen sekä paremman tuotto-riskisuhteen hakeminen laajentamalla sijoitusvalikoimaa luottoriskillisiin sijoituksiin. Luottoriskien hallinnassa keskeisimpiä periaatteita ovat liikkeeseenlaskijoilta edellytetyn luottoluokituksen alarajan määrittäminen sekä tehokas hajautus. Keskimääräinen luottosalkun velkakirjan luokitus on AAA-tasolla. Vuonna 2008 Suomen Pankin rahoitusvarallisuuden arvon muutos oli runsaat 6 %, jota voidaan pitää varsin hyvänä.

Suomen Pankin arviot rahoitusjärjestelmän vakaudesta ja tehokkuudesta

Suomen Pankki julkistaa arvionsa rahoitusjärjestelmän vakaudesta säännöllisesti kahdesti vuodessa. Arvioilla viestitään rahoitusalan toimijoille, muille viranomaisille ja suurelle yleisölle rahoitusjärjestelmän riskeistä ja vakauden uhkakuvista sekä esitetään suosituksia ongelmien ehkäisemiseksi. Toukokuussa 2008 julkaistussa vakausarviossaan Suomen Pankki totesi rahoitusmarkkinoiden myllerryksen jatkuvan ja ettei selviä merkkejä tilanteen rauhoittumisesta ollut nähtävissä. Vakauden arvioitiin olevan kuiten-

kin Suomessa hyvä kansainväliseen tilanteeseen nähden, mutta samalla muistutettiin ulkomaisten markkinoiden myllerryksellä voivan olla ennakoimattomia vaikutuksia.

Syksyllä 2008 kansainvälisillä rahamarkkinoilla vallinnut epäluottamus paheni nopeasti ja johti pankkien välisen lyhytaikaisen luotonannon voimakkaaseen supistumiseen. Lokakuussa Suomen Pankki arvioi lehdistötiedotteessaan suomalaisen pankkijärjestelmän kannattavuuden ja vakavaraisuuden olevan edelleen hyvällä tasolla ja pankkien varainhankinnan toimivan talletusten osalta Suomessa hyvin. Samalla kuitenkin kiinnitettiin huomiota rahamarkkinoiden kireyteen sekä myös vakavaraisten pankkien tilanteen hankaloitumiseen tukkurahan markkinoilla.

Joulukuun 2008 vakausjulkaisussaan Suomen Pankki totesi rahoitusmarkkinoiden globaalin kriisin osoittautuneen pitempiaikaiseksi ja voimakkaammaksi kuin aiemmin oli arvioitu. Erityiseksi huolenaiheeksi nähtiin, että pankkien tarve vahvistaa kriisin vuoksi taseitaan johtaisi yritysten ja kotitalouksien lainansaannin heikkenemiseen. Tällaisen luottolaman uhan pelättiin vaikuttavan erityisen kielteisesti reaalitalouden kehitykseen. Rahoitusmarkkinoiden lähiaikojen uhkakuvista pahimmaksi arvioitiin finanssikriisin pitkittyminen samaan aikaan, kun reaalitalouden kehitys nopeasti huononee.

Vakausjulkaisussa Suomen Pankki muistutti, ettei Suomi ole eristyksissä kansainvälisestä kriisistä, vaikka kotimaisen rahoitusjärjestelmän arvioitiin olevan vakaa ja kestävän odotettavissa olevan taantuman. Suomen pankkisektorin arvioitiin kärsineen kriisissä vähemmän kuin pankit kansainvälisesti. Suomen Pankin arvion mukaan pankkien markkinaehtoinen varainhankinta oli vaikeutunut myös Suomessa, mutta maksuvalmiustilanne oli kaiken kaikkiaan kyetty pitämään varsin suotuisana. Kun rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri on toiminut koko myllerryksen ajan pääosin moitteettomasti, ei kriisi kertomusvuoden aikana heikentänyt kotimaisten maksu- ja selvitysjärjestelmien toimintaa. Rahoitusmarkkinakriisin pitkittymisen ohella Suomen rahoitusjärjestelmää koskeviksi merkittäviksi uhkakuviksi vuonna 2009 arvioitiin pankkien rahoitusriskien realisoituminen, pohjoismaisten pankkien Baltian-riskien ennakoitua voimakkaampi realisoituminen, maksu- ja selvitysjärjestelmien toimintahäiriöt sekä tietoturvariskit.

Suomen Pankki esitti vakausarviossaan useita rahoitusjärjestelmäpolitiikkaa koskevia suosituksia. Arviossa korostettiin tarvetta kansainvälisen viranomaisyhteistyön kehittämiseen ja koko rahoitusjärjestelmää koskevien riskien analyysin lisäämiseen keskuspankkien makrovakausvalvonnan avulla. Lisäksi todettiin, että EU-lainsäädäntö ei toistaiseksi anna viranomaisille riittäviä työkaluja puuttua ongelmapankkien toimintaan tarpeeksi aikaisessa vaiheessa ja että EU:n talletussuojajärjestelmä kaipaa pikaista kokonaisuudistusta.

Viranomaisyhteistyö

Globaalin finanssikriisin takia Suomen Pankin osallistuminen kotimaiseen ja kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön painottui kertomusvuonna voimakkaasti toimenpiteisiin rahoitusjärjestelmän toiminnan vakauttamiseksi.

Kriisin kärjistyminen syksyllä 2008 sai eri maiden viranomaiset ryhtymään useisiin toimenpiteisiin, joilla pyrittiin pitämään rahoitusjärjestelmä toimivana sekä ehkäisemään niitä kielteisiä vaikutuksia reaalitalouteen, joihin rahoitussektorin pyrkimys purkaa nopeasti velkaantumista väistämättä johtaa. Osana eurojärjestelmää Suomen Pankki osallistui kertomusvuoden aikana operaatioihin, joilla keskuspankit torjuivat pankkien välisen epäluottamuksen aiheuttamaa markkinalikviditeetin vähenemistä suuntaamalla pankeille lyhytaikaista rahoitusta. Lisäksi Suomen Pankki osallistui valtioiden tukitoimenpiteiden valmisteluun eurojärjestelmässä samoin kuin Suomessa toteutettavaksi suunniteltujen toimenpiteiden käsittelyyn.

Ecofin-neuvosto suositti syksyllä talletussuojan tason korottamista vähintään 50 000 euroon. Lisäksi euroalueen maat ja muut EU-maat antoivat julistuksen yhteisistä väliaikaisista toimenpiteistä rahoitusmarkkinoiden vakauden palauttamiseksi. Julistuksessa suositeltiin toimenpiteitä pankkien likviditeetin turvaamiseksi, rahoitusongelmien helpottamiseksi ja vakavaraisuuden tukemiseksi. Lisäksi painotettiin olevan tarpeen varmistaa, että vakavaraisuusongelmista kärsiviä, mutta rahoitusjärjestelmän kannalta keskeisiä pankkeja voitaisiin eri maissa pääomittaa ja tervehdyttää. Julistuksen mukaan ongelmapankit tulee hoitaa siten, että veronmaksajien etu turvataan ja pankkien omistajien ja johdon vastuu toteutuu.

Suomessa valtiovarainministeriö ilmoitti EU-maiden julistukseen perustuvasta suunnitelmasta, jolla tarpeen vaatiessa voidaan tukea rahoitusjärjestelmää. Suunniteltuja toimenpiteitä olivat valtion takaukset suomalaisten pankkien uudelle varainhankinnalle ja valtion mahdolli-

suus tehdä pääomasijoituksia toimintakuntoisiin ja vakavaraisiin suomalaisiin pankkeihin. Joulukuussa 2008 eduskunta antoi suostumuksensa siihen, että toimintakykyisten ja vakavaraisten pankkien enintään viiden vuoden joukkovelkakirjoille on mahdollista antaa väliaikainen ja vakuudeton valtiontakaus, jonka suuruus on yhteensä enintään 50 mrd. euroa. Lisäksi hyväksyttiin talletussuojan korottaminen 50 000 euroon.

Viranomaiset edistivät vuonna 2008 rahoitusjärjestelmän valvonnan ja kriisien hallinnan järjestelyjä eri tavoin. Euroopan unionin rahoitusvalvojat, keskuspankit sekä talous- ja valtiovarainministeriöt allekirjoittivat yhteistoimintapöytäkirjan maiden rajat ylittävästä yhteistyöstä rahoitusjärjestelmän vakauden turvaamiseksi. Pöytäkirjalla parannettiin viranomaisten valmiuksia yhteistyöhön rahoitusjärjestelmien kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa.

Euroopan komissio antoi syksyllä ehdotuksen vakavaraisuusdirektiivien muuttamiseksi siten, että muun muassa valvojien välinen yhteistyö paranisi. Ehdotuksen mukaan kutakin useassa maassa toimivaa pankkiryhmää ja pankkia varten on perustettava valvontakollegio valvojien välistä tietojenvaihtoa ja muuta yhteistyötä varten. Ministerineuvosto pääsi muutosehdotuksesta joulukuussa poliittiseen yhteisymmärrykseen. Arvioidessaan muutosehdotusta Suomen Pankki korosti isäntävaltion valvojien oikeutta osallistua merkittävien sivukonttorien ja tytärpankkien valvontakollegioiden toimintaan.

Tilastotoimi

Kertomusvuonna valmisteltiin Euroopan keskuspankkijärjestelmän tilastoasetuksen uudistusta. Esitetyssä muodossaan se laajentaa EKP:n tiedonsaantivaltuudet kattamaan myös vakuutuslaitokset ja mahdollistaa rahoitusmarkkinoiden vakauden valvontaan liittyvien tietojen keruun. Rahoitusmarkkinoiden kriisi lisäsi tiedon kysyntää, ja tilastojärjestelmän edellytettiin reagoivan entistä nopeammin markkinoiden muutoksiin ja tuottavan ajankohtaista tietoa ongelma-alueista, kuten esimerkiksi johdannaismarkkinoista ja luottoriskin siirrosta lainojen arvopaperistamisen kautta. EU:n piirissä sovittiin kansantalouden tilinpitoa ja maksutasetilastointia ohjaavien uusittujen kansainvälisten suositusten sekä Euroopan kansantalouden tilinpitoasetuksen toteuttamisaikataulusta asteittain vuoteen 2014 mennessä. Tilastotoimen kehittäminen sekä kansallisesti että koko eurojärjestelmässä on tärkeää. Varsinkin käynnissä oleva rahoitusmarkkinakriisi on osoittanut, että kattava ja mahdollisimman ajantasainen tieto talouden ja rahamarkkinoiden kehityksestä muodostaa välttämättömän informaatiopohjan rahapolitiikalle ja finanssivalvonnalle.

EKPJ:n tilastoasetusluonnoksen mukaisen tilastoinnin alkua ennakoiden jäsenkeskuspankit aloittivat jo nyt saatavilla olevien vakuutussektoria koskevien tietojen toimittamisen EKP:lle. Tätä tarkoitusta varten Suomen Pankki rakensi kertomusvuonna uudet tiedonkeruu- ja laadintajärjestelmät. Niiden avulla voidaan käynnistää sijoitusrahastotilastoinnin lisäksi entistä yksityiskohtaisempi, arvopaperikohtaiseen aineistoon perustavan sijoitustoiminnan tilastointi vuoden 2009 alussa, kuten EKP:n neuvoston päätös edellyttää. Järjestelmät vähentävät vastaajien tiedonantorasitusta ja lisäävät tilastoinnin automaatiota. Euroalueen rahalaitostilastointi laajenee vuonna 2010, ja sen valmistelut kotimaassa tiedonantajien kanssa aloitettiin.

Suomen Pankin tilastojen sähköisten, internetperusteisten julkaisujen valikoimaa laajennettiin uusilla rahalaitos- ja maksutasetilastojen vuosikatsauksilla. Ne kuvaavat entistä laajemmin tilastoitavien ilmiöiden rakenteita ja niiden muutoksia. Perinteinen Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus uudistettiin kokoelmaksi internetsivujen tärkeimmistä tilastoista.

Rahahuolto

Liikkeeseen lasketun setelistön määrä jatkoi ripeää kasvuaan kertomusvuoden aikana. Vuonna 2008 setelistön liikkeeseenlaskun kasvu ylsi edellisten vuosien tapaan noin miljardiin euroon, mikä merkitsi vielä yli 12 prosentin vuosikasvua. Kuten aikaisemminkin eniten kasvua oli 50, 500 ja 20 euron seteleiden liikkeeseenlaskussa. Kotimaisessa maksuliikenteessä käteisen suhteellinen käyttö vähentyi edelleen, kun maksaminen kortilla lisääntyi, mutta edellisvuosien tapaan käteistä siirtyi nettomääräisesti Suomen ulkopuolelle, ja erityisesti tämä koski 500 ja 50 euron seteleitä.

Finanssikriisin kärjistyminen näkyi käteisen rahan määrässä. Lokakuun 2008 toisella viikolla finanssikriisiin ja talletussuojaan liittynyt epävarmuus näkyi noin viikon ajan myös Suomessa suurimpien seteleiden kysynnän nopeana kasvuna. Sen jälkeen kun talletussuoja kaksinkertaistettiin 50 000 euroon, tilanne kuitenkin rauhoittui ja luottamus Suomessa toimiviin talletuspankkeihin palasi nopeasti.

Kolmen suurimman pankkiryhmän omistama Otto.-pankkiautomaattiverkko on toiminut Suomessa kaikkien pankkien yhteisenä käteisen automaattijakelijana vuodesta 2004. Vuoden 2008 lopussa näitä automaatteja oli 1 652. Kertomusvuoden aikana tämä asetelma muuttui, kun alalle tuli kilpailua. Maaliskuussa 2008 aloitti toimintansa setelien kuluttajajakelussa kilpaileva ensimmäinen pankkien ulkopuolisessa omistuksessa oleva yhtiö Eurocash Finland, jolla oli vuoden 2008 loppuun mennessä 48 Nosto-pankkiautomaattia. Näitä pankkiautomaatteja oli asennettu vuoden 2008 loppuun mennessä vain Rautakirjan kioskien yhteyteen, mutta niiden sijoittelu laajenee 2009 puolella vähittäiskauppojen, huoltoasemien ja ostoskeskusten yhteyteen. Käteisnostot Nosto-automaateista ovat kuitenkin tyypillisesti maksullisia, kun taas Otto.-automaattinostot ovat pääasiassa maksuttomia.

Suomen Pankki Euroopan keskuspankkijärjestelmässä

Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen on Euroopan keskuspankin (EKP) neuvoston jäsen. Neuvosto on ylin päättävä elin eurojärjestelmässä. Se koostuu EKP:n johtokunnan jäsenistä ja niiden maiden keskuspankkien pääjohtajista, joissa euro on otettu käyttöön. Johtokunnan varapuheenjohtaja Pentti Hakkarainen oli pääjohtajan henkilökohtainen varajäsen. EKP:n neuvosto piti kertomusvuonna 32 virallista kokousta. Edelliseen vuoteen verrattuna kokouksia oli 10 enemmän. Syynä tähän olivat varsinkin syksyn aikana nähdyt vaikeudet kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla. Osa kokouksista järjestettiin puhelinkokouksina. Perinteiseen tapaan kaksi neuvoston kokouksista pidettiin Frankfurtin ulkopuolella, toinen keväällä Ateenassa ja toinen syksyllä Brysselissä.

Suomen Pankin pääjohtaja on jäsenenä myös EKP:n yleisneuvostossa, johon kuuluvat kaikkien EU-maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat sekä EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja. Yleisneuvosto kokoontui neljä kertaa Frankfurtissa ja piti lisäksi yhden puhelinkokouksen.

Suomen Pankin johto ja asiantuntijat osallistuivat Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) työhön kaikissa valmisteluportaissa. Suomen Pankista oli jäsen kaikissa EKPJ:n komiteoissa samoin kuin budjettikomiteassa ja henkilöstökonferenssissa sekä useimmissa komiteoiden alaisissa työryhmissä, joita oli yhteensä noin 60.

Suomen Pankki kansainvälisessä talouspolitiikassa

Suomen Pankki osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön useiden eri järjestöjen kautta. Lain mukaan Suomen Pankki vastaa Suomen valtion puolesta yhteyksistä Kansainväliseen valuuttarahastoon (International Monetary Fund, IMF). Samoin Suomen Pankki osallistuu osakkeenomistajana Kansainvälisen järjestelypankin (Bank for International Settlements, BIS) ja viiden Euroopan unionin komitean sekä taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) toimintaan.

Kansainvälisessä valuuttarahastossa Suomi kuuluu Pohjoismaiden ja Baltian maiden vaalipiiriin, jolla on yhteinen edustaja rahaston johtokunnassa. Jens Henriksson Ruotsista aloitti tammikuussa 2008 kaksivuotisen toimikauden vaalipiirin edustajana ja johtokunnan jäsenenä. Suomen Pankki yhdessä valtiovarainministeriön kanssa osallistui Pohjoismaiden ja Baltian maiden vaalipiirin koordinaatioon, jonka avulla valuuttarahaston johtokunnassa käsiteltävistä asioista pyritään muodostamaan vaalipiirin yhteinen näkemys.

Valuuttarahaston asiantuntijaryhmä vieraili Suomessa loka-marraskuussa tekemässä rahaston neljännen sopimusartiklan mukaisen maaarvion Suomen talouden kehityksestä ja harjoitetusta talouspolitiikasta. Vierailun lopuksi asiantuntijaryhmä julkaisi lausunnon, jonka mukaan Suomella on edessään merkittäviä haasteita, vaikka Suomi kuuluukin taloudessa parhaiten menestyneiden EU-maiden joukkoon. Asiantuntijaryhmä totesi maailmanlaajuisen rahoituskriisin leviämisen vaikuttavan jo epäedullisesti taloudelliseen toimeliaisuuteen. Pitemmällä aikavälillä väestön nopea ikääntyminen ja oletettu tuottavuuden kasvun hidastuminen uhkaavat ryhmän arvion mukaan julkisen talouden kestävyyttä. Asiantuntijaryhmän laati raporttinsa ennen kuin oli käytettävissä tietoja talouden jyrkästä supistumisesta kertomusvuoden lopulla.

Valuuttarahasto tiedusteli jäsenmaiden kantaa kiintiö- ja äänivaltauudistukseen sekä uuteen tulorahoitusmalliin liittyviin sopimusartiklojen muutoksiin. Kiintiö- ja äänivaltauudistuksen päätavoitteena on parantaa kehittyvien ja köyhien maiden osallistumismahdollisuuksia valuuttarahaston päätöksenteossa. Uuden tulorahoitusmallin tarkoituksena puolestaan on laajentaa valuuttarahaston tulopohjaa siten, että pitkän aikavälin kestävä rahoitus turvataan. Suomi on

omalta osaltaan hyväksynyt sopimusartiklojen muutokset. Muutokset tulevat voimaan, kun kolme viidesosaa jäsenmaista, joilla on 85 prosentin määräenemmistö valuuttarahaston koko äänimäärästä, on ne hyväksynyt.

Valuuttarahaston rahoitusjärjestelyt jäsenmaiden kanssa alkoivat marraskuussa selvästi kasvaa, kun monen jäsenmaan taloustilanne kansainvälisen rahoituskriisin laajentuessa heikkeni nopeasti. Pohjoismaiden ja Baltian maiden vaalipiiristä sekä Islanti että Latvia turvautuivat valuuttarahaston rahoitusjärjestelyyn loppuvuonna. EU-maista myös Unkari sopi rahoitusjärjestelystä valuuttarahaston kanssa.

Maailmanlaajuisen rahoituskriisin seurauksena keskusteltiin laajasti kansainvälisen valuuttarahaston roolista kriisin ratkaisemisessa. Marraskuussa kokoontuneen valtionpäämiesten G20-ryhmän mukaan valuuttarahasto on maailmanlaajuisen jäsenistönsä ja makrotaloudellisen osaamisensa takia sopiva järjestö arvioimaan rahoituskriisin syitä sekä tekemään johtopäätöksiä kansainvälisen rahoitusjärjestelmän uudistustarpeesta. G20-ryhmä piti tärkeänä, että valuuttarahastolla on riittävät resurssit jäsenmaidensa tukemiseen.

EU:n talous- ja rahoituskomitea (Economic and Financial Committee, EFC) valmistelee talous- ja rahaliiton toimintaan liittyviä asioita EU:n talous- ja valtiovarainministeriöiden kokoonpanossa kokoontuvalle ministerineuvostolle (Ecofin). Komitean jäsenet ovat EU-maiden valtiovarainministeriöiden ja kansallisten keskuspankkien, EKP:n sekä Euroopan komission edustajia. Kansallisten keskuspankkien edustajat osallistuvat komitean laajan kokoonpanon kokouksiin (8 kertaa vuonna 2008), joissa käsitellään taloudellista tilannetta, rahoitusmarkkinoita, tilastoja ja IMF:ään liittyviä asioita. Varsinkin loppuvuonna komitean kokouksissa korostuivat meneillään oleva rahoitusmarkkinakriisi ja jäsenmaiden toimenpiteet kriisin hoitamiseksi. Esille nousivat mm. talletussuoja ja pankkien rahoitustuki.

SUOMEN PANKIN TILINPÄÄTÖS

Tase, milj. euroa

		31.12.2008	31.12.2007
VASTAAVAA			
1	*Kulta ja kultasaamiset*	980	896
2	*Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta*	4 597	4 515
	Saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta	356	260
	Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset	4 241	4 254
3	*Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta*	2 577	1 394
4	*Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta*	581	394
5	*Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta*	2 600	230
	Perusrahoitusoperaatiot	350	30
	Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	2 250	200
6	*Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta*	0	3
7	*Euromääräiset arvopaperit euroalueelta*	7 265	6 863
8	*Eurojärjestelmän sisäiset saamiset*	10 162	7 465
	Osuus EKP:n pääomasta	73	73
	Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen	717	717
	TARGET2-järjestelmään ja kirjeenvaihtaja-pankkitileihin liittyvät saamiset (netto)	5 197	2 951
	Euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen	4 174	3 724
9	*Muut saamiset*	1 254	1 048
	Euroalueen metalliraha	22	24
	Aineellinen ja aineeton käyttöomaisuus	185	196
	Muu vaihto-omaisuus	481	508
	Muut	566	320
	Yhteensä	30 016	22 809

Pyöristyksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

		31.12.2008	31.12.2007
VASTATTAVAA			
1	*Liikkeessä olevat setelit*	12 532	11 148
2	*Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille*	8 110	5 910
	Vähimmäisvarantotalletukset	1 015	2 901
	Yötalletukset	7 095	9
	Määräaikaistalletukset (likviditeettiä vähentävä hienosäätöoperaatio)	–	3 000
3	*Euromääräiset velat muille euroalueella oleville*	3 009	0
4	*Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle*	37	4
5	*Valuuttamääräiset velat euroalueelle*	0	0
6	*Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle*	–	88
7	*Myönnettyjen erityisten nosto-oikeuksien vastaerä*	158	153
8	*Eurojärjestelmän sisäiset velat*	–	–
9	*Muut velat*	191	171
10	*Arvonmuutostili*	1 622	854
11	*Varaukset*	2 092	2 368
12	*Oma pääoma*	1 864	1 704
	Kantarahasto	841	841
	Vararahasto	1 023	863
13	*Tilikauden voitto*	401	410
	Yhteensä	30 016	22 809

Tuloslaskelma, milj. euroa

		1.1.–31.12.2008	1.1.–31.12.2007
1	*Korkotuotot*	844	709
2	*Korkokulut*	–223	–146
3	*KORKOKATE*	621	563
4	*Valuuttakurssierot*	–485	–379
5	*Arvopapereiden hintaerot*	37	–34
6	*Valuuttakurssi- ja hintaerovarauksen muutos*	448	413
	RAHOITUSKATE	621	563
7	*Rahoitustulon netto-osuus*	26	8
8	*Osuus EKP:n voitosta*	–	–
9	*Varaus EKPJ:n rahapolitiikan riskeihin*	–102	–
10	*Muut keskuspankkitoiminnan tuotot*	25	3
	KESKUSPANKKIERIEN KATE	569	574
11	*Muut tuotot*	41	29
	Toimintakulut	–116	–108
12	Henkilöstökulut	–46	–46
13	Eläkerahaston kannatusmaksu	–30	–22
14	Hallinnolliset kulut	–27	–26
15	Poistot käyttöomaisuudesta	–8	–8
16	Setelien hankintakulut	–4	–4
17	Muut kulut	–2	–2
	TOIMINNALLINEN TULOS	494	495
	Eläkerahaston tulos	–22	21
18	Eläkerahaston tuotot	67	47
19	Eläkerahaston kulut	–89	–26
20	*Varausten muutos*	–71	–106
21	*TILIKAUDEN TULOS*	401	410

Tilinpäätöksen liitteet, milj. euroa

	31.12.2008	31.12.2007
Valuuttamääräiset futuurisopimukset		
Ostosopimukset	–	22,6
Myyntisopimukset	–	48,5
Osakkeet ja osuudet, nimellisarvo		
Kansainvälinen järjestelypankki (BIS)[1]	22,4 (1,96 %)	22,4 (1,96 %)
Asunto-osakkeet	2,8	6,2
Muut osakkeet ja osuudet	0,0	0,1
Yhteensä	25,2	28,6
Laskennallinen osuus arvopaperikeskuksen rahastosta	0,3	0,3
Eläkesitoumuksista johtuva vastuu		
Suomen Pankin eläkevastuu	509,3	489,5
– tästä varauksilla katettu	456,1	479,1
Suomen Pankin huoltokonttori		
Talletukset	17,9	17,9
Luotot	4,9	5,0

[1] Suluissa Suomen Pankin suhteellinen omistusosuus BIS:n liikkeessä olevista osakkeista.

Suomen Pankin kiinteistöt

Kiinteistö	***Osoite***	***Valmistumisvuosi***	***Tilavuus noin rm³***
Helsinki	*Rauhankatu 16*	*1883/1961/2006*	*49 500*
	Rauhankatu 19	*1954/1981*	*38 790*
	Snellmaninkatu 6[1]	*1857/1892/2001*	*26 930*
	Snellmaninkatu 2[1]	*1901/2003*	*3 200*
	Ramsinniementie 34	*1920/1983/1998*	*4 600*
Kuopio	*Puutarhakatu 4*	*1993*	*11 900*
Oulu	*Kajaaninkatu 8*	*1973*	*17 700*
Tampere	*Hämeenkatu 13 b*[1]	*1942*	*36 000*
Vantaa	*Turvalaaksontie 1*	*1979*	*311 500*
Inari	*Saariseläntie 7*	*1968/1976/1998*	*6 100*

[1] Siirretty vuoden 2002 alussa Suomen Pankin eläkerahaston omaisuudeksi.

Pankkivaltuusto on päättänyt, että Suomen Pankin voitto, 400 863 535,15 euroa, käytetään seuraavasti: Voitosta 150 863 535,15 euroa käytetään LSP 21 §:n 2 momentin perusteella vararahaston kartuttamiseen ja muu osa eli 250 000 000 euroa siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. Yleiset laatimisperiaatteet

Suomen Pankki noudattaa EKP:n neuvoston hyväksymiä talousperusteisia kirjanpitoperiaatteita ja tekniikoita, ja tilinpäätökset laaditaan näiden yhdenmukaistettujen periaatteiden mukaisesti. Pankkivaltuusto vahvistaa Suomen Pankista annetun lain 11 pykälän mukaisesti pankin tilinpäätöksen perusteet johtokunnan esityksen perusteella.

Suomen Pankin tuloslaskelma sisältää myös Suomen Pankin eläkerahaston ja Rahoitustarkastuksen tuotot ja kulut. Suomen Pankin eläkerahaston sijoitussalkku arvostetaan kuukausittain kuukauden viimeisen päivän markkinahintaan.

2. Valuutta- ja kultamääräisten erien arvostaminen

Valuutta- ja kultamääräiset erät on tilinpäätöksessä muunnettu euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän kursseja. Erät on arvostettu valuuttakohtaisesti. Valuuttakursseista johtuva arvostusero käsitellään erillään arvopapereiden hintojen muutoksesta johtuvasta erosta. Realisoitumattomat voitot kirjataan taseen arvonmuutostilille ja realisoitumattomat tappiot tuloslaskelmaan. Kullan hinnanmuutos- ja kurssimuutoserot käsitellään yhtenä eränä. Tilikauden aikana realisoituneiden valuuttakurssivoittojen ja tappioiden laskemisessa on käytetty päivittäisen nettokeskihinnan menetelmää. Tilinpäätöksessä käytetyt kurssit käyvät ilmi oheisesta taulukosta.

Valuutta	2008	2007
Yhdysvaltain dollari	1,3917	1,4721
Japanin jeni	126,1400	164,9300
Australian dollari	2,0274	1,6757
Norjan kruunu	9,7500	7,9580
Tanskan kruunu	7,4506	7,4583
Ruotsin kruunu	10,8700	9,4415
Sveitsin frangi	1,4850	1,6547
Englannin punta	0,9525	0,7334
Kanadan dollari	1,6998	1,4449
Erityiset nosto-oikeudet (SDR)	0,9051	0,9311
Kulta	621,5420	568,2360

3. Arvopapereiden ym. arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tuotot ja kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Realisoituneet tuotot ja kulut kirjataan tuloslaskelmaan. Arvopapereiden hankintahinnan ja nimellisarvon erotus jaksotetaan arvopapereiden juoksuajalle. Arvopapereiden hintaeroista johtuvien voittojen ja tappioiden laskemisessa on käytetty arvopapereiden keskihinnan menetelmää.

Realisoitumattomat voitot kirjataan taseen arvonmuutostilille. Realisoitumattomat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan, jos ne ovat suuremmat kuin aikaisemmin taseen arvonmuutostilille kirjatut vastaavat realisoitumattomat arvostusvoitot. Tuloslaskelmaan kirjattuja realisoitumattomia tappioita ei peruuteta seuraavina tilikausina. Sekä valuutta- että euromääräiset arvopaperit on arvostettu arvopaperilajeittain. Jos arvopaperilajista tai valuutasta kirjataan tilinpäätökseen realisoitumattomia tappioita, tämän arvopaperilajin keskihintaa tai valuutan nettokeskikurssia muutetaan vastaavasti ennen seuraavan tilikauden alkua.

Arvopapereiden takaisinmyyntisitoumukset eli käänteiset reposopimukset kirjataan taseeseen vakuudellisina talletuksina vastaavaa-puolelle. Arvopapereiden takaisinostositoumukset eli reposopimukset kirjataan taseeseen vakuudellisina luottoina vastattavaa-puolelle. Reposopimuksilla myydyt arvopaperit jäävät Suomen Pankin taseeseen.

Eläkerahaston sijoitussalkku arvostetaan kuukausittain ulkopuolisten salkunhoitajien ilmoittamaan kuukauden viimeisen päivän markkinahintaan.

4. EKPJ:n sisäisiä saamisia ja velkoja koskevat kirjanpitoperiaatteet

EU-maiden kansallisten keskuspankkien välisiä tapahtumia käsitellään ensisijaisesti TARGET2-järjestelmässä, joka on Euroopan laajuinen automatisoitu reaaliaikainen maksujärjestelmä. Tapahtumista syntyy kahdenvälisiä saamisia ja velkoja EU:n keskuspankkien toisilleen pitämillä tileillä. Nämä saamiset ja velat nettoutetaan siten, että EKP asettuu kummankin osapuolen vastapuoleksi. Näin kansallisille keskuspankeille jää vain yksi nettopositio EKP:hen nähden.

5. Käyttöomaisuutta koskevat arvostusperiaatteet

Tilikauden 1999 alusta lukien käyttöomaisuus on arvostettu hankintahintaan poistoilla vähennettynä. Poistot lasketaan tasapoistomenetelmällä. Tasapoistot tehdään käyttöomaisuuden odotettuna taloudellisena käyttöaikana siten, että ne

aloitetaan pääasiassa hankintaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Vuonna 1999 taseeseen markkinahintaisina aktivoitujen rakennusten ja maa-alueiden vastaerä on arvonmuutostili. Näiden rakennusten poistot on kirjattu arvonmuutostiliä purkamalla siten, ettei niillä ole tulosvaikutusta.

Taloudelliset käyttöajat ovat seuraavat:
- ATK-laitteet ja -ohjelmistot, autot: 4 vuotta
- koneet ja kalusto: 10 vuotta
- rakennukset: 25 vuotta.

Käyttöomaisuus, jonka arvo on alle 10 000 euroa, poistetaan hankintavuonna.

6. Liikkeessä olevat setelit

EKP ja euroalueen kansalliset keskuspankit, jotka yhdessä muodostavat eurojärjestelmän, ovat laskeneet liikkeeseen euroseteleitä 1.1.2002 alkaen.[1] Kyproksen ja Maltan liityttyä eurojärjestelmään 1.1.2008 alkaen kansallisia keskuspankkeja oli yhteensä 15. Liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvo kohdistetaan keskuspankeille kunkin kuukauden viimeisenä pankkipäivänä setelien jakoperusteen mukaisesti.[2] EKP:lle on merkitty 8 prosentin osuus liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvosta, ja loput 92 % on merkitty kansallisille keskuspankeille setelien jakoperusteen mukaisesti. Osuus ilmoitetaan taseen vastattavaa-puolella erässä ”Liikkeessä olevat setelit”. Kullekin kansalliselle keskuspankille setelien jakoperusteen mukaisesti kohdistetun eurosetelien osuuden arvon ja kyseisen keskuspankin tosiasiallisesti liikkeeseen laskemien eurosetelien arvon erotuksesta aiheutuu myös eurojärjestelmän sisäisiä saamisia tai velkoja, joille maksetaan korkoa. Nämä korolliset[3] saamiset tai velat ilmoitetaan alaerässä ”Eurojärjestelmän sisäiset saamiset/velat: Eurosetelien kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen/velka”. Suomen Pankin taseessa erä on vastaavaa-puolella.

Vuodesta 2002 vuoteen 2007 euroseteleistä aiheutuvia eurojärjestelmän sisäisiä saamisia ja velkoja porrastettiin, jotta vältettäisiin merkittävät muutokset kansallisten keskuspankkien suhteellisessa tulonjaossa aiempaan verrattuna. Porrastukset tehtiin ottamalla huomioon se ero, joka on kunkin kansallisen keskuspankin liikkeeseen laskemien, heinäkuun 1999 ja kesäkuun 2001 välisenä aikana keskimäärin liikkeessä olleiden setelien arvon ja niiden setelien arvon välillä, joka pankeille olisi tuona aikana keskimäärin kohdistettu EKP:n pääoma-avainten mukaisesti. Vuosi vuodelta näitä porrastuksia pienennettiin vuoden 2007 loppuun asti.

Vuodesta 2008 alkaen seteleistä saatava tulo jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken yksinomaan suhteessa niiden EKP:n pääomasta maksamiin osuuksiin. Näistä eristä kertyvät korkotuotot ja kulut selvitetään EKP:n tilien kautta, ja ne ovat osa korkokatetta. EKP:n pääoma-avainta tarkistetaan viiden vuoden välein ja uusien jäsenmaiden liittyessä Euroopan unioniin.

Setelitulo, joka EKP:lle kertyy sen 8 prosentin osuudesta liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvosta, jaetaan pääasiassa kansallisille keskuspankeille.[4] Vuonna 2004 tämä setelitulo jätettiin jakamatta, koska EKP:n tilikauden voitto oli pienempi kuin sille liikkeessä olevista euroseteleistä kertynyt tulo. Vuosina 2005–2007 EKP:lle kertynyt setelitulo jätettiin jakamatta, jotta saatiin kerrytettyä EKP:n valuuttakurssi- ja hintaerovarauksia. Vuodelta 2008 EKP jakoi setelituloa.

EKP:n pääomaan sovellettava jakoperuste 1.1.2008	%
Belgian keskuspankki	2,4708
Saksan keskuspankki	20,5211
Irlannin keskuspankki	0,8885
Kreikan keskuspankki	1,8168
Espanjan keskuspankki	7,5498
Ranskan keskuspankki	14,3875
Italian keskuspankki	12,5297
Kyproksen keskuspankki	0,1249
Luxemburgin keskuspankki	0,1575
Maltan keskuspankki	0,0622
Alankomaiden keskuspankki	3,8937
Itävallan keskuspankki	2,0159
Portugalin keskuspankki	1,7137

[1] Euroopan keskuspankin päätös, tehty 6. päivänä joulukuuta 2001, euroseteleiden liikkeeseenlaskusta (EKP/2001/15), EYVL L 337, 20.12.2001.

[2] Setelien jakoperusteella tarkoitetaan prosenttiosuuksia, jotka saadaan, kun otetaan huomioon EKP:n osuus liikkeeseen laskettujen euroseteleiden kokonaismäärästä ja sovelletaan merkityn pääoman jakoperustetta kansallisten keskuspankkien osuuteen tästä kokonaismäärästä.

[3] Euroopan keskuspankin päätös (EKP/2001/16) rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakamisesta tilikaudesta 2002 alkaen.

[4] EKP:n päätös (EKP/2005/11).

Slovenian keskuspankki	0,3194
Suomen Pankki	1,2448
Eurojärjestelmä yhteensä	**69,6963**
Bulgarian keskuspankki	0,8833
Tšekin keskuspankki	1,3880
Tanskan keskuspankki	1,5138
Viron keskuspankki	0,1703
Latvian keskuspankki	0,2813
Liettuan keskuspankki	0,4178
Unkarin keskuspankki	1,3141
Puolan keskuspankki	4,8748
Romanian keskuspankki	2,5188
Slovakian keskuspankki	0,6765
Ruotsin keskuspankki	2,3313
Englannin pankki	13,9337
Euroalueeseen kuulumattomat kansalliset keskuspankit yhteensä	**30,3037**
Yhteensä	**100,0000**

7. Muutokset tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet eivät ole muuttuneet tilikauden 2008 aikana.

8. Rahoitustulo

Euroopan keskuspankkijärjestelmässä rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä rahoitustulo lasketaan ja jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken perussäännön määräysten ja Euroopan keskuspankin neuvoston tekemien päätösten mukaisesti.

9. Eläkerahasto

Vuonna 2001 tehtiin päätökset Suomen Pankin eläkevastuun hoitamisesta pankin taseessa olevan eläkerahaston avulla. Vuoden 2002 alussa voimaan tulleen järjestelyn tarkoituksena on huolehtia Suomen Pankin henkilöstön eläketurvan kattamiseen liittyvien varojen tuottavasta sijoittamisesta. Suomen Pankin eläkerahastosta laaditaan erillinen vuosikertomus. Eläkerahaston varat sisältyvät Suomen Pankin taseessa muihin saamisiin.

EKPJ:n suuntaviivat yhdenmukaistetusta kirjanpidosta eivät säätele eläkerahaston kirjanpitoa. Tilinpäätöksessä käytetään vuoden viimeisen päivän markkinahintoja. Eläkerahaston kiinteistöt ovat taseessa siirtohetken mukaisessa arvossaan vuosipoistot vähennettyinä. Siltä osin kuin rakennusten tasearvo on katettu arvonkorotuksella, vastaavat poistot kirjataan arvonkorotusta purkamalla siten, että poistoilla ei ole tulosvaikutusta.

10. Varausten kirjaamisen periaatteet

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopaperien markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihtelujen tasaamiseksi on tarpeen.

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä pankin eläkevastuun kattamiseksi tarpeellisia varauksia.

11. Taseen ulkopuoliset vastuut

Taseen ulkopuolisista eristä aiheutuvat voitot ja tappiot käsitellään samalla tavalla kuin taseessa olevista eristä aiheutuneet voitot ja tappiot. Valuuttatermiinit otetaan huomioon laskettaessa valuuttaposition nettokeskihintaa.

Taseen liitetiedot

Vastaavaa

1. Kulta ja kultasaamiset

Suomen Pankilla on 1 576 523 troyunssia kultaa (1 troyunssi = 31,103 g), joka on tilinpäätöksessä arvostettu markkinahintaan. Vuoden 1999 alussa Suomen Pankki, kuten muutkin eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit, siirsi noin 20 % kullastaan EKP:lle.

Kulta	31.12.2008	31.12.2007
Määrä (milj. troyunssia)	1,6	1,6
Hinta troyunssilta (EUR)	621,5	568,2
Arvo markkinahintaan (milj. EUR)	979,9	895,8
Markkina-arvon muutos (milj. EUR)	84,0	134,9

2. Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erässä ovat valuuttavarantoon luettavat valuuttasaamiset euroalueen ulkopuolelta sekä SDR-määräiset saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta (IMF).

Suomen jäsenosuuden kokonaismäärä valuuttarahastossa on 1 263,8 milj. SDR. Varanto-osuus on se osuus Suomen Pankin jäsenosuudesta, joka on maksettu IMF:lle valuuttana. Toinen osa jäsenosuudesta on maksettu aikoinaan markkoina. Tämän osan valuuttarahasto on lainannut takaisin Suomen Pankille. Markkoina maksetun jäsenosuuden nettovaikutus Suomen Pankin taseessa on nolla, sillä edellä mainittu saaminen ja velka ovat samassa tase-erässä.

Suomen Pankin erityisten nosto-oikeuksien (Special Drawing Rights, SDR) määrä on 171,3 milj. euroa. Erityiset nosto-oikeudet ovat IMF:n luomaa valuuttavarantoa, jonka rahasto on jakanut jäsenmailleen. Erityisiä nosto-oikeuksia käytetään valuuttakaupoissa normaalien valuuttojen tapaan. Erän arvo muuttuu valuuttarahaston jäsenmaiden välisten valuuttakauppojen seurauksena. Lisäksi erän suuruuteen vaikuttavat saadut ja maksetut korot sekä voitto-osuus IMF:ssä.

Yhteensä Suomen Pankin saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta ovat 355,8 milj. euroa. Vuoden 2008 lopussa SDR:n ja euron välinen kurssi oli 1 SDR = 1,1048 EUR. Vuonna 2008 SDR:n markkinakurssi oli keskihintaa alhaisempi, joten arvostustappiot tuloutettiin kirjanpitosääntöjen mukaisesti.

Valuuttamääräiset saamiset IMF:ltä eriteltyinä

	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	Milj. SDR	Milj. EUR	Milj. SDR
Varanto-osuus IMF:ssä	177,8	169,2	89,0	82,9
Erityiset nosto-oikeudet	171,3	163,0	165,1	153,7
Muut saamiset IMF:ltä	6,6	6,3	6,2	5,8
Yhteensä	**355,8**	**338,5**	**260,3**	**242,4**

Euron ja SDR:n välisen kurssin kehitys tilikausina 2007 ja 2008

	2008	2007
Maaliskuun loppu	0,96	0,88
Kesäkuun loppu	0,97	0,89
Syyskuun loppu	0,92	0,91
Joulukuun loppu	0,91	0,93

Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erä sisältää IMF-erien lisäksi pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta.

Suomen Pankki siirsi vuoden 1999 alussa osan dollari- ja jenimääräisistä saamisistaan EKP:lle.

Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta eriteltyinä

	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Talletukset	206,5	247,0
Kuponkipaperit	3 511,0	3 675,8
Diskonttopaperit	518,1	331,1
Muut saamiset	5,5	0,5
Yhteensä	**4 241,1**	**4 254,4**

Euroalueen ulkopuolisten valuuttamääräisten arvopapereiden valuuttajakauma

Valuutta	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Englannin punta	988,5	24,5	1 490,4	37,2
Sveitsin frangi	479,3	11,9	400,0	10,0
Yhdysvaltain dollari	2 121,0	52,6	1 794,4	44,8
Japanin jeni	440,3	10,9	322,0	8,0
Yhteensä	**4 029,1**	**100,0**	**4 006,8**	**100,0**

Euroalueen ulkopuolisten valuuttamääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	1 207,6	30,0	865,0	21,6
Yli 1 vuosi	2 821,5	70,0	3 141,8	54,2
Yhteensä	**4 029,1**	**100,0**	**4 006,8**	**100,0**

3. Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta

Tase-erässä ovat valuuttamääräiset talletukset ja arvopaperit sekä muut valuuttamääräiset saamiset euroalueelta. Tase-erä sisältää myös euroalueen vastapuolten kanssa tehdyistä käänteisoperaatioista syntyneet saamiset, 1,6 mrd. euroa, jotka liittyvät Yhdysvaltain dollarin määräisen likviditeetin tarjontaan Term Auction Facility ohjelman avulla. Tässä ohjelmassa EKP sai Yhdysvaltain keskuspankilta tilapäisellä valuutanvaihtojärjestelyllä 20 mrd. dollaria voidakseen tarjota lyhytaikaista dollarimääräistä rahoitusta eurojärjestelmän vastapuolille. EKP toteutti samanaikaisesti swapjärjestelyjä euroalueen kansallisten keskuspankkien kanssa. Nämä puolestaan tarjosivat transaktioista saamansa varat likviditeettiä lisäävillä operaatioilla eurojärjestelmän vastapuolille.

Taseen ulkopuoliset erät: valuuttaswap- ja termiinisopimukset

Taseen ulkopuoliset erät sisältävät 31.12.2008 avoinna olleita termiinisopimuksiin liittyviä velvoitteita EKP:lle 1,6 mrd. euron arvosta. Nämä velvoitteet syntyivät Yhdysvaltain keskuspankin Term Auction Facility ohjelman avulla tarjoamasta dollarimääräisestä rahoituksesta (ks. erä ”Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta”).

Euroalueen sisäiset valuuttamääräiset saamiset eriteltyinä

	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Talletukset	1 471,2	446,2
Kuponkipaperit	1 088,1	932,1
Diskonttopaperit	17,6	15,4
Muut saamiset	0,2	0,7
Yhteensä	**2 577,1**	**1 394,4**

Euroalueen sisäisten valuuttamääräisten arvopapereiden valuuttajakauma

Valuutta	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Englannin punta	426,3	38,6	392,8	41,5
Sveitsin frangi	0,0	0,0	10,0	1,1
Yhdysvaltain dollari	647,5	58,6	544,7	57,5
Japanin jeni	31,9	2,9	0,0	0,0
Yhteensä	**1 105,7**	**100,0**	**947,5**	**100,0**

Euroalueen sisäisten valuuttamääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	229,3	20,7	189,0	19,9
Yli 1 vuosi	876,4	79,3	758,5	80,1
Yhteensä	**1 105,7**	**100,0**	**947,5**	**100,0**

4. Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erä sisältää euroalueen ulkopuolisia eurotalletuksia, euroalueen ulkopuolella liikkeeseen laskettuja kuponki- ja diskonttopapereita sekä euromääräisiä saamisia Kansainväliseltä järjestelypankilta (BIS).

Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Talletukset	246,7	129,0
Kuponkipaperit	333,9	264,7
Diskonttopaperit	0,0	0,0
Muut saamiset	0,0	0,6
Yhteensä	**580,7**	**394,3**

Euroalueen ulkopuolisten euromääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2008		31.12.2007	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	50,8	15,2	30,0	11,3
Yli 1 vuosi	283,2	84,8	234,7	88,7
Yhteensä	**333,9**	**100,0**	**264,7**	**100,0**

5. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erä sisältää rahapolitiikassa käytettävät instrumentit, joiden avulla Suomen Pankki to-

teuttaa rahapolitiikkaa osana eurojärjestelmää. Erä muodostuu korkoa sisältävistä saamisista suomalaisilta luottolaitoksilta, ja sen suuruus määräytyy suomalaisten luottolaitosten likviditeetintarpeen perusteella.

Perusrahoitusoperaatio on viikoittainen likviditeettiä lisäävä käänteisoperaatio, joka toteutetaan vakiohuutokauppana. Perusrahoitusoperaatioilla on keskeinen asema eurojärjestelmän markkinaoperaatioiden tavoitteiden täyttämisessä, ja niiden avulla turvataan suurin osa rahoitussektorin keskuspankkirahan tarpeesta. Saamiset perusrahoitusoperaatioista olivat 350,0 milj. euroa vuoden 2008 lopussa.

Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot ovat kerran kuussa toteutettavia likviditeettiä lisääviä käänteisoperaatioita, jotka toteutetaan vakiohuutokauppoina. Saamiset niistä olivat 2 250,0 milj. euroa.

Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Perusrahoitusoperaatiot	350,0	30,0
Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	2 250,0	200,0
Yhteensä	**2 600,0**	**230,0**

6. Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erässä ovat eurotalletukset sekä tilit euroalueen luottolaitoksissa. Tase-erän loppusumma tilikaudella 2008 oli 0,3 milj. euroa. Vuonna 2007 vastaava summa oli 3,2 milj. euroa.

7. Euromääräiset arvopaperit euroalueelta

Tase-erä sisältää euroalueella liikkeeseen lasketut kuponki- ja diskonttopaperit. Helmi-maaliskuussa 2006 Suomen Pankki muutti rahoitusvarallisuutensa koostumusta vaihtamalla Ruotsin ja Tanskan kruunun määräiset sijoitukset euromääräisiksi. Ennen vuotta 2006 Suomen Pankilla ei ole ollut euromääräisiä sijoituksia.

Euroalueen sisäiset euromääräiset arvopaperit eriteltyinä

	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Kuponkipaperit	7 235,1	6 839,1
Diskonttopaperit	30,0	24,0
Yhteensä	**7 265,1**	**6 863,1**

Euroalueen sisäisten euromääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2008 Milj. EUR	%	31.12.2007 Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	1 582,7	21,8	1 423,2	20,7
Yli 1 vuosi	5 682,5	78,2	5 439,9	79,3
Yhteensä	**7 265,1**	**100,0**	**6 863,1**	**100,0**

8. Eurojärjestelmän sisäiset saamiset

Tase-erä sisältää seuraavat saamiset:

- osuus EKP:n pääomasta
- valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen
- TARGET2-järjestelmään ja kirjeenvaihtajapankkitileihin liittyvät saamiset (netto)
- euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen
- osuus EKP:n setelitulosta
- osuus rahoitustulosta.

Eurojärjestelmän kunkin keskuspankin osuus EKP:n pääomasta määräytyy ns. pääoma-avaimen mukaan. Pääoma-avaimeen vaikuttavat maan asukasluku ja bruttokansantuote. Pääoma-avain tarkistetaan viiden vuoden välein ja kun uusia jäseniä liittyy EU:hun. Suomen prosentuaalinen osuus EKP:n pääomasta on ollut 1.1.2007 lähtien 1,2448 %.

Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen erä sisältää Suomen Pankin EKP:lle siirtämän valuuttavaranto-osuuden. Siirto tehtiin eurojärjestelmään siirtymisen yhteydessä. Saamiselle maksetaan viimeisimpään käytettävissä olevaan eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden marginaalikorkoon perustuvaa korkoa lukuun ottamatta kultaa, jolle ei makseta korkoa. Saaminen on euromääräinen, ja sen arvo perustuu saamisen arvoon siirtohetkellä.

Tase-erä sisältää TARGET2-maksujärjestelmän keskuspankkitilien saldon nettomääräisenä, mikäli Suomen Pankilla on tarkasteluhetkellä ollut saaminen suhteessa eurojärjestelmään.

Nettosaaminen, joka liittyy euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä, käsittää pääoman merkitsemiseen liittyvän mekanismin mukaisen CSM-erän (Capital Share Mechanism) vähennettynä ns. ECB issue luvulla. CSM-luvulla liikkeessä olevan setelistön määrä oikaistaan keskuspankin taseessa pääoma-avaimen mukaiseksi. ECB issue luku taas kertoo EKP:n osuuden (8 %) liikkeessä olevista seteleistä. Kummankin luvun vastakirjaus on taseen vastattavaa-puolen erässä ”Liikkeessä olevat setelit”.

9. Muut saamiset

Tase-erä sisältää Suomen Pankin hallussa olevat eurokolikot, käyttöomaisuuden (rakennukset, koneet ja kalusto) ja sijoitusomaisuuden (osakkeet ja osuudet). Tase-erään sisältyvät myös eläkerahaston omaisuus- ja sijoituserät, taseen ulkopuolisten erien arvostuksesta johtuvat erät sekä siirtosaamiset ja muut saamiset.

Aineellinen käyttöomaisuus

Kirjanpitoarvo	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Maa-alueet	11,0	11,4
Rakennukset	158,0	167,2
Koneet ja kalusto	10,7	10,9
Taide ja numismaattinen kokoelma	0,4	0,4
Yhteensä	**180,1**	**189,9**

Aineeton käyttöomaisuus

Kirjanpitoarvo	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Tietojärjestelmät	4,8	6,1
Yhteensä	**4,8**	**6,1**

Muu omaisuus ja saamiset

	31.12.2008 Milj. EUR	**31.12.2007 Milj. EUR**
Euroalueen metalliraha	21,9	24,2
Osakkeet ja osuudet	25,3	29,2
Eläkerahaston sijoitukset	456,1	479,1
Siirtosaamiset	346,7	312,3
Muut saamiset	219,0	7,8
Yhteensä	**1 068,9**	**852,6**

Vastattavaa

1. Liikkeessä olevat setelit

Tase-erä sisältää pääoma-avaimen mukaisen, EKP:n osuudella oikaistun Suomen Pankin osuuden liikkeessä olevien euroseteleiden kokonaismäärästä. Vuonna 2008 tämä osuus oli yhteensä 12 532,4 milj. euroa.

Liikkeessa olevat setelit	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
5 euroa	99,8	97,7
10 euroa	61,4	75,1
20 euroa	1 870,8	1 764,7
50 euroa	3 604,3	3 066,4
100 euroa	92,4	150,0
200 euroa	327,0	281,6
500 euroa	2 350,0	1 995,7
Eurosetelit yhteensä	**8 405,7**	**7 431,2**
ECB issue luku	– 1 089,9	– 969,4
CSM-luku	5 216,6	4 685,8
Pääoma-avaimen mukainen liikkeessä oleva setelistö	12 532,4	11 147,6

2. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille

Tämä tase-erä muodostuu korkoa sisältävistä velvoitteista luottolaitoksille, ja siihen sisältyvät luottolaitosten vähimmäisvarantotilien saldot sekä luottolaitosten yötalletukset. Tase-erä syntyy sen rahamarkkinapolitiikan seurauksena, jota Suomen Pankki toteuttaa osana eurojärjestelmää. Vähimmäisvarantojärjestelmän avulla pyritään tasaamaan rahamarkkinakorkoja sekä lisäämään rakenteellisen keskuspankkirahoituksen tarvetta. Luottolaitosten vähimmäisvarantotilien päivittäisten saldojen keskiarvon seurantajakson aikana on oltava vähintään varantovelvoitteen suuruinen. Finanssikriisin vuoksi yötalletukset olivat vuoden 2008 viimeisen vuosineljänneksen aikana poikkeuksellisen suuria.

3. Euromääräiset velat muille euroalueella oleville

Tase-erässä ovat euromääräiset velat julkiselle sektorille ja muille kuin vähimmäisvarantovelvoitteen alaisille luottolaitoksille.

4. Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Tase-erässä ovat kansainvälisten organisaatioiden ja euroalueen ulkopuolella sijaitsevien pankkien tilien saldot Suomen Pankissa sekä reposopimukset euroalueen ulkopuolisten vastapuolien kanssa.

5. Valuuttamääräiset velat euroalueelle

Erään sisältyy valuuttamääräisiä varoja, jotka Valtiokonttori on tallettanut omia maksujaan varten.

6. Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Valuuttavarannon hallinnoimiseksi tehdyt valuuttamääräiset reposopimukset on kirjattu tähän tase-erään.

7. Myönnettyjen erityisten nosto-oikeuksien vastaerä

Tase-erä on erityisten nosto-oikeuksien (vrt. vastaavaa-puolen erä) vastaerä. Alun perin erityiset nosto-oikeudet ja niiden vastaerä olivat yhtä suuret. SDR-määräisen kaupankäynnin seurauksena Suomen Pankin erityisiin nosto-oikeuksiin liittyvät saamiset olivat vuoden 2008 lopussa suuremmat kuin niiden vastaerä taseen velkapuolella. Velkapuolen vastaerän suuruus on 142,7 milj. SDR, ja se on pysynyt vuosia samansuuruisena, koska sitä ei käytetä kaupankäyntiin. Taseessa erä esitetään euromääräisenä ja arvostettuna vuoden viimeisen päivän kurssiin (157,6 milj. euroa).

8. Eurojärjestelmän sisäiset velat

Tase-erä sisältää nettomääräisenä muiden keskuspankkitilien ja TARGET2-maksujärjestelmän EKP-tilin saldon, mikäli Suomen Pankilla on tarkasteluhetkellä ollut velka suhteessa eurojärjestelmään. Eurojärjestelmän sisäiset velat ja saamiset on eritelty taseen vastaavaa-puolen erän ”Eurojärjestelmän sisäiset saamiset” liitetiedoissa. Tilikauden 2008 lopussa Suomen Pankilla ei ollut eurojärjestelmän sisäisiä velkoja.

9. Muut velat

Muut velat	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Liikkeessä olevat markkasetelit	130,1	132,0
Siirtovelat	27,6	15,0
Ostovelat	0,5	0,8
Muut velat	33,1	23,0
Yhteensä	**191,3**	**170,8**

10. Arvonmuutostili

Tase-erässä ovat maa-alueiden ja rakennusten arvonkorotukset sekä vuoden 1999 kirjanpitokäytännön muutoksesta johtuvat muut arvostuserot. Lisäksi tase-erä sisältää valuuttamääräisten erien ja arvopapereiden markkinahinta-arvostuksesta syntyneet realisoitumattomat arvostusvoitot. Erä kasvoi edellisvuotiseen nähden 769 milj. euroa. Tästä 390 milj. euroa selittyy arvopapereiden arvon nousulla. Lisäksi euron vahvistumisella muihin valuuttoihin nähden oli erään 315 milj. euron kasvattava vaikutus ja kullan kurssin nousulla 84 milj. euron kasvattava vaikutus. Erässä on myös 10 milj. euroa vähennystä, joka syntyy rakennusten poistojen vastaerästä.

11. Varaukset

Suomen Pankista annetun lain 20 pykälän mukaan tilinpäätöksessä voidaan tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopapereiden markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihteluiden tasaamiseksi on tarpeen. Vuoden 2008 lopussa varausten yhteismäärä on 2 092 milj. euroa. Varaukset koostuvat yleisvarauksesta, reaaliarvovarauksesta, eläkevarauksesta ja varauksesta EKPJ:n rahapolitiikan riskeihin.

Eläkevaraus on tehty eläkevastuun kattamiseksi. Suomen Pankin eläkevastuun kokonaismäärä on 509 milj. euroa, ja tästä on katettu noin 89,6 % eli 456 milj. euroa.

EKP:n neuvosto katsoi varovaisuutta koskevan yleisen kirjanpitoperiaatteen nojalla tarpeelliseksi tehdä 5,7 mrd. euron erikoisvarauksen eurojärjestelmän vastapuolten maksukyvyttömyysriskin varalta vuonna 2008. Perussäännön artiklan 32.4 mukaan euroalueen kansalliset keskuspankit jakavat nämä riskit suhteessa osuuksiinsa EKP:n merkitystä pääomasta vuonna 2008.

Näin ollen luotiin 102 milj. euron varaus, joka vastaa 1,78603 prosentin osuutta koko erikoisvarauksesta.

Varaukset (milj. EUR)	Varausten määrä 1.1.2007	Varausten muutos 2007	Varaukset yhteensä 31.12.2007	Varausten muutos 2008	Varaukset yhteensä 31.12.2008
Kurssi- ja hintaerovaraus	638	–413	224	–224	–
Yleisvaraus	1 220	0	1 220	–224	996
Reaaliarvovaraus	361	85	446	93	539
Eläkevaraus	459	21	479	–22	456
Varaus EKPJ:n rahapolitiikan riskeihin	–	–	–	102	102
Yhteensä	**2 676**	**–308**	**2 368**	**–275**	**2 092**

12. Oma pääoma

Tase-erässä ovat kantarahasto ja vararahasto. Suomen Pankista annetun lain 21 pykälän mukaan tappio on katettava vararahastosta, jos pankin tilinpäätös on tappiollinen. Siltä osin kuin vararahasto ei riitä, tappio voidaan jättää kattamatta toistaiseksi. Seuraavien vuosien voitto on ensisijaisesti käytettävä kattamatta jääneiden tappioiden kattamiseen.

Oma pääoma (milj. EUR)	31.12.2008	31.12.2007
Kantarahasto	840,9	840,9
Vararahasto	1 022,8	862,7
Oma pääoma yhteensä	**1 863,7**	**1 703,6**

13. Tilikauden voitto

Tilikauden 2008 voitto oli 400,9 milj. euroa.

Tilikauden tulos (milj. EUR)	2008	2007
Voitonjako valtiolle	250,0	250,0
Suomen Pankin osuus voitosta (siirretään vararahastoon)	150,9	160,1
Yhteensä	**400,9**	**410,1**

Tuloslaskelman liitetiedot

1. Korkotuotot

Korkotuotot euroalueen ulkopuolelta ja euroalueelta olivat yhteensä 843,9 milj. euroa, josta 246,3 milj. euroa oli valuuttamääräisiä korkotuottoja ja 597,6 milj. euroa euromääräisiä korkotuottoja.

EKPJ-erien korkotuotot, 205,5 milj. euroa, kertyivät seuraavasti: 25,0 milj. euroa valuuttavarannon siirtoon perustuvasta saamisesta EKP:ltä. EKP:n seteliosuudesta, pääoma-avainten soveltamisesta ja porrastuksesta aiheutuvasta saamisesta ja velasta syntyvä korkotuotto, 145,9 milj. euroa, on esitetty nettomääräisenä. TARGET2-saldoihin liittyviä korkotuottoja syntyi 34,5 milj. euroa.

Korkotuotot euroalueen ulkopuolelta (milj. EUR)	2008 Euro-määräiset	2008 Valuutta-määräiset	2008 Yhteensä	2007 Euro-määräiset	2007 Valuutta-määräiset	2007 Yhteensä
Korkotuotot kultasijoituksista	0,0	1,4	1,4	0,0	1,9	1,9
Korkotuotot kuponkipapereista	14,2	143,8	158,1	7,5	171,4	178,9
Korkotuotot diskonttopapereista	0,3	8,3	8,6	2,6	10,2	12,8
Korkotuotot talletuksista	11,2	6,2	17,4	7,9	10,3	18,2
Muut korkotuotot	2,8	5,4	8,1	0,7	8,7	9,4
Yhteensä	**28,5**	**165,0**	**193,5**	**18,8**	**202,5**	**221,3**

Korkotuotot euroalueelta (milj. EUR)	2008 Euro-määräiset	2008 Valuutta-määräiset	2008 Yhteensä	2007 Euro-määräiset	2007 Valuutta-määräiset	2007 Yhteensä
Korkotuotot kuponkipapereista	280,3	53,0	333,3	245,1	55,0	300,1
Korkotuotot diskonttopapereista	2,0	0,8	2,8	5,2	4,8	10,0
Korkotulot talletuksista	1,5	25,7	27,3	2,6	1,9	4,5
EKPJ-erien korkotuotot	205,5	0,0	205,5	148,6	0,0	148,6
Korkotuotot rahapolitiikan eristä	79,8	0,0	79,8	22,1	0,0	22,1
Muut korkotulot	0,0	1,8	1,8	0,0	2,1	2,1
Yhteensä	**569,1**	**81,3**	**650,4**	**423,7**	**63,8**	**487,5**

2. Korkokulut

Sekä euroalueelle että sen ulkopuolelle maksetut korot olivat yhteensä 223,2 milj. euroa. Niistä 141,2 milj. euroa on vähimmäisvarantotalletuksille maksettuja korkoja. Korkokulua syntyi myös eurojärjestelmään kuuluvien keskuspankkien TARGET2-saldoille maksetuista koroista, 24,3 milj. euroa.

Korkotuotot euroalueen ulkopuolelta (milj. EUR)	2008 Euro-määräiset	2008 Valuutta-määräiset	2008 Yhteensä	2007 Euro-määräiset	2007 Valuutta-määräiset	2007 Yhteensä
Korot euroalueen ulkopuolisista talletuksista	0,0	–1,1	–1,1	0,0	–2,2	–2,2
Muut korot euroalueen ulkopuolelle	0,0	–4,1	–4,1	0,0	–7,2	–7,2
Yhteensä	**0,0**	**–5,2**	**–5,2**	**0,0**	**–9,4**	**–9,4**

Korkotuotot euroalueelle (milj. EUR)	2008 Euro-määräiset	2008 Valuutta-määräiset	2008 Yhteensä	2007 Euro-määräiset	2007 Valuutta-määräiset	2007 Yhteensä
Korkokulut EKPJ-eristä	–24,3	0,0	–24,3	–20,7	0,0	–20,7
Korkokulut rahapolitiikan eristä	–161,1	0,0	–161,1	–115,3	0,0	–115,3
Muut korot euroalueelle	–8,4	–24,2	–32,6	–0,1	–0,5	–0,6
Yhteensä	**–193,8**	**–24,2**	**–218,0**	**–136,1**	**–0,5**	**–136,5**

3. Korkokate

Korkokate	31.12.2008 Milj. EUR	31.12.2007 Milj. EUR
Korkotuotot		
Korkotuotot rahoitusvarallisuudesta	558,6	538,2
Korkotuotot rahamarkkinatalletuksista	79,8	22,0
Korkotuotot EKPJ-saamisista	205,5	148,6
Yhteensä	843,9	708,8
Korkokulut		
Korkokulut rahoitusvarallisuudesta	–37,8	–9,8
Korkokulut sekkitileistä	–161,1	–115,3
Korkokulut EKPJ-veloista	–24,3	–20,7
Yhteensä	–223,2	–145,9
KORKOKATE	**620,7**	**563,0**

4. Valuuttakurssierot

Erä sisältää valuuttamääräisten erien myynnistä realisoituneet valuuttakurssivoitot ja tappiot sekä arvostustappiot. Vuonna 2008 valuuttakurssien muutoksista aiheutuneet tappiot olivat 485,1 milj. euroa.

5. Arvopapereiden hintaerot

Erä sisältää arvopapereiden myynnistä realisoituneet voitot ja tappiot sekä arvostustappiot. Jokaista arvopaperilajia tarkastellaan kirjanpidossa erikseen. Vuonna 2008 arvopapereista realisoitui hinnanmuutosten johdosta 36,9 milj. euroa voittoa.

6. Valuuttakurssi- ja hintaerovarauksen muutos

Valuuttakurssi- ja hintaeromuutoksista aiheutuneet realisoituneet voitot ja tappiot sekä arvostustappiot, yhteensä 448,2 milj. euroa, purettiin varauksista tilinpäätöspolitiikan mukaisesti. Tästä 224 milj. euroa katettiin purkamalla jäljellä ollut valuuttakurssi- ja hintaerovaraus ja loput 224,2 milj. euroa katettiin purkamalla yleisvarausta. Kaikki varaukset on eritelty taseen vastattavaa puolen liitetiedoissa.

7. Rahoitustulon netto-osuus

Erässä esitetään eurojärjestelmälle maksetun ja eurojärjestelmästä takaisin jaetun rahoitustulon nettosumma. Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo on laskettu käyttämällä velkapohjaa vastaan yksilöityjen varojen todellista tuottoa. Velkapohja koostuu seuraavista eristä: liikkeessä olevat setelit, rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat luottolaitoksille, TARGET2-transaktioista johtuvat eurojärjestelmän sisäiset nettovelat sekä eurojärjestelmän sisäiset nettovelat, jotka liittyvät euroseteleiden arvon kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä. Velkapohjaan sisältyville veloille maksetut korot vähennetään yhteenlaskettavan rahoitustulon määrästä.

Yksilöidyt varat koostuvat seuraavista eristä: rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset luottolaitoksilta, valuuttavarantojen siirtoon perustuva euromääräinen saaminen, TARGET2-järjestelmään liittyvä nettosaaminen, euroseteleiden kohdentamiseen liittyvä nettosaaminen, pääoma-avaimen avulla laskettu korvamerkitty osuus kansallisen keskuspankin kullan määrästä. Kullan ei oleteta tuottavan. Kun yksilöityjen varojen määrä on enemmän tai vähemmän kuin velkapohja, erolle lasketaan tuotto käyttämällä perusrahoitusoperaatioiden korkoa. Eurojärjestelmän yhteenlaskettu rahoitustulo jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken merkityn pääoman jakoperusteen mukaisesti. Suomen Pankin varsinainen rahoitustulon netto-osuus oli 26,1 milj. euroa.

8. Osuus EKP:n voitosta

EKP ei jakanut voittoa tilikaudelta 2007.

9. Varaus EKPJ:n rahapolitiikan riskeihin

EKP:n neuvosto katsoi varovaisuutta koskevan yleisen kirjanpitoperiaatteen nojalla tarpeelliseksi tehdä 5,7 mrd. euron erikoisvarauksen eurojärjestelmän vastapuolten maksukyvyttömyysriskin varalta vuonna 2008. Perussäännön artiklan 32.4 mukaan euroalueen kansalliset keskuspankit jakavat nämä riskit suhteessa osuuksiinsa EKP:n merkitystä pääomasta vuonna 2008.

Näin ollen luotiin 102 milj. euron varaus, joka vastaa 1,78603 prosentin osuutta koko erikoisvarauksesta.

10. Muut keskuspankkitoiminnan tuotot

Erä sisältää EKP:n ennakkovoitonjakona tilikaudelta 2008 jakaman setelitulon, 21,5 milj. euroa. Lisäksi erä sisältää saadut osingot, 3,0 milj. euroa, jotka koostuvat pääasiassa BIS:n osakkeista.

11. Muut tuotot

Erä sisältää Rahoitustarkastuksen valvontamaksut, 17,6 milj. euroa, käyttöomaisuuden luovutusvoitot, 13,5 milj. euroa, saadut vuokratuotot, 6,2 milj. euroa, sekä toimitusmaksuja ja palkkioita.

12. Henkilöstökulut

Henkilöstökulut	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Palkat ja palkkiot	36,0	36,3
Työnantajakorvaukset eläkerahastolle	6,8	6,8
Muut henkilösivukulut	2,9	3,0
Yhteensä	**45,7**	**46,1**

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä	**2008 Henkeä**	**2007 Henkeä**
Suomen Pankki	474	504
Rahoitustarkastus	139	139
Yhteensä	**613**	**643**

13. Eläkerahaston kannatusmaksu

Suomen Pankki suoritti pankkivaltuuston hyväksymänä Suomen Pankin eläkerahastolle 30 milj. euron kannatusmaksun vuonna 2008, jotta eläkerahaston omaisuuden arvo kehittyisi kohti katetavoitetta.

	31.12.2008 Milj. EUR	**1.12.2007 Milj. EUR**
Eläkerahaston kannatusmaksu	30,0	22,1

14. Hallinnolliset kulut

Erään sisältyvät vuokrat, kokous- ja sidosryhmäkulut, ostopalveluista aiheutuneet kulut ja tarvikkeet. Lisäksi erässä on henkilöstön koulutus-, virkamatka- sekä rekrytointikuluja.

Hallinnolliset kulut	**2008 Milj. EUR**	**2007 Milj. EUR**
Tarvikkeista ja hankinnoista aiheutuvat kulut	1,0	1,7
Koneista ja kalustosta aiheutuvat kulut	3,4	3,1
Kiinteistöistä aiheutuvat kulut	8,9	8,5
Henkilöstösidonnaiset kulut	3,8	3,6
Ostetuista palveluista aiheutuvat kulut	8,7	8,3
Muut hallinnolliset kulut	1,2	1,2
Yhteensä	**26,9**	**26,4**

15. Poistot käyttöomaisuudesta

Poistot aineellisesta käyttöomaisuudesta	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Rakennukset	1,7	1,7
Koneet ja kalusto	2,7	2,8
Eläkerahaston rakennukset ja maa-alueet	1,0	1,0
Yhteensä	**5,4**	**5,5**

Poistot aineettomasta käyttöomaisuudesta	**31.12.2008 Milj. EUR**	**31.12.2007 Milj. EUR**
Tietojärjestelmät	3,3	3,1
Yhteensä	**3,3**	**3,1**

16. Setelien hankintakulut

Setelien hankintakulut olivat 3,9 milj. euroa.

17. Muut kulut

Muista kuluista suurin osa liittyy kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon.

18. Eläkerahaston tuotot

Erään sisältyvät Suomen Pankin eläkerahaston sijoitustoiminnan tuotot, –37,7 milj. euroa. Lisäksi erässä ovat Suomen Pankin ja Rahoitustarkastuksen työnantajan osuudet sekä työntekijän osuus maksutulosta, 8,6 milj. euroa. Erään sisältyy myös Suomen Pankin eläkerahastolle maksama kannatusmaksu, 30,0 milj. euroa.

19. Eläkerahaston kulut

Erään sisältyvät Suomen Pankin eläkerahaston sijoitusten kulut, 1,3 milj. euroa, maksetut eläkkeet, 20,4 milj. euroa, hoitokulut sekä poistot eläkerahaston hallussa olevasta käyttöomaisuudesta.

20. Varausten muutos

Erään sisältyvät eläkevarauksen purku, 22 milj. euroa, ja reaaliarvovarauksen lisäys, 93 milj. euroa. Kaikki varaukset on eritelty taseen vastattavaa-puolen liitetiedoissa.

21. Tilikauden tulos

Tilikauden 2008 tulos oli 400,9 milj. euroa. Johtokunta esittää pankkivaltuustolle, että voitosta siirretään 250 milj. euroa käytettäväksi valtion tarpeisiin.

SUOMEN PANKIN HALLINTO JA PANKKIVALTUUSTON KÄSITTELEMIÄ ASIOITA

Johdanto

Vuoden 1999 alussa voimaan tulleen lain (214/1998) mukaan Suomen Pankin toimielimiä ovat pankkivaltuusto ja johtokunta. Pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua. Pankkivaltuuston tehtävät jakautuvat kolmeen ryhmään: valvontaan, keskeisiin hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Pankkivaltuusto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen Suomen Pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä käsittelemistään tärkeimmistä asioista. Lisäksi pankkivaltuusto voi tarvittaessa antaa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta.

Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ) perustamissopimuksen mukaisesti pitää yllä hintavakautta ja tehtävänä toteuttaa osaltaan EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa. Tehtävänä on myös huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setelien liikkeeseenlaskusta, valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta sekä maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta samoin kuin osallistua sen kehittämiseen. Lisäksi Suomen Pankin tehtävänä on huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

Pankkivaltuuston keskeisiä työskentelytapoja ovat sen kokouskeskustelut johtokunnan kanssa euroalueen rahapolitiikasta, taloudellisesta kehityksestä ja Euroopan keskuspankin rahapolitiikan toteutuksesta. Suomen Pankki näkee organisaationsa vakauden rakentajaksi sekä aktiiviseksi ja rakentavaksi EKPJ:n jäseneksi. Suomen Pankki edistää hintavakautta sekä rahoitusjärjestelmän tehokkuutta ja eurooppalaista yhdentymistä. Se vastaa Suomen rahahuollosta ja valuuttavarannosta. Toiminnallaan pankki luo edellytyksiä talouskasvulle ja työllisyydelle.

Kertomusvuonna pankkivaltuuston kokouksissa keskusteltiin alustusten pohjalta Euroopan keskuspankin rahapolitiikasta ja EKP:n toiminnan muista ajankohtaisista aiheista sekä kansainvälisestä taloudellisesta kehityksestä ja taloustilanteessa Euroopassa, Yhdysvalloissa, Venäjällä, Kiinassa ja Suomessa.

Keskustelua käytiin erityisesti globaalista talouskriisistä ja rahoitusmarkkinoiden kehityksestä. Rahoitusmarkkinakysymyksistä esillä olivat rahoitus- ja pankkijärjestelmien tilanne, rahalaitoksen kriisimääritelmä, pankkien omiin pääomiin kohdistuvien tappioiden tasevaikutukset, likviditeettikriisin välittyminen rahoitusmarkkinoiden eri toimijoihin ja reaalitalouteen, rahoitusmarkkinoiden vakauden valvonta ja valvontaa koskevien tietojen vaihto Pohjoismaissa, rahoitusmarkkinoiden vakauttamistoimenpiteet sekä julkisen vallan ja keskuspankkien toiminta ja toimenpiteiden vaikutusmekanismit. Tietojärjestelmien ja verkkojen turvallisuusriskejä koskeneissa keskusteluissa käsiteltiin yksilöiden ja yhteisöjen erilaisia riskejä ja suojaustasoa, toimintahäiriöiden merkitystä, tietojärjestelmien haavoittuvuutta, identiteettivarkauksia, verkkojen tahallista kuormittamista sekä rikollisen toiminnan aiheuttamia rahoituksellisia ja taloudellisia menetyksiä. Euroaluetta koskeneissa keskusteluissa keskityttiin elintarvikkeiden hintakehitykseen sekä elintarviketeollisuuden ja maatalouden tukipolitiikkaan EU:ssa. Suomen taloutta koskeneissa keskusteluissa käsiteltiin alueellista rakennemuutosta, energian hintakehitystä, asuntokauppatilannetta ja vuokrien kehitystä, taloudellisen kehityksen eroavaisuuksia 1990-luvun lamaan nähden sekä metsätaloussektorin tilannetta ja metsäteollisuuden investointeja. Suomen talousnäkymistä vuosina 2008–2010 keskusteltiin Suomen Pankin 31.3.2008 ilmestyneen kokonaistaloudellisen ennusteen pohjalta. Ennusteen keskeisiä tulemia oli, että maailmantalouden kasvu vaimenee ja Suomen talouskasvu hidastuu.

Niin ikään keskusteltiin palkkojen nousuvauhdista ja sen merkityksestä tilanteessa, jossa työn tuottavuuden kasvun ennustetaan heikkenevän. Samoin käsiteltiin työllisyyskehitystä ja erityisesti työvoiman kysynnän kasvua sekä työikäisen väestön määrän kehittymisen vaikutuksia bruttokansantuotteeseen pitkällä aikavälillä. Lisäksi keskusteltiin Suomen lähialueiden kehityksestä, erityisesti metsätaloussektorista ja Venäjän puutullien vaikutuksesta lähialueiden työllisyyteen.

Johtokunnan voitonjakoehdotus vuodelta 2007 perustui Suomen Pankista annetun lain (214/1998) tilinpäätöstä, rahoitustuloa ja voitonjakoa koskevien säännösten lisäksi Suomen Pankin tasepolitiikan tarkistukseen. Tavoitteena on vakaa voitonjako pankin vakavaraisuutta vaarantamatta. Johtokunta pyrkii soveltamaan tasepolitiikkaa siten, että valtiolle voitaisiin tulouttaa vuosittain voitonjaossa keskimäärin vähintään 100 miljoonaa euroa; tämän summan ylitys on mahdollinen tuloksen niin salliessa. Suomen Pankkia koskevan lain 21 §:n mukaan pankkivaltuusto voi tehdä päätöksen voiton käytöstä säädöksen pääsäännöstä (½–½) poiketen, kun se pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi on perusteltua. Kokouksessaan 28. maaliskuuta 2008 pankkivaltuusto päätti, että Suomen Pankkia koskevan lain (214/1998) 11 §:n 1 momentin 3 kohdan ja 21 §:n 2 momentin nojalla vuoden 2007 voitosta, 410 milj. euroa, siirretään noin 160 milj. euroa vararahaston kartuttamiseen ja 250 milj. euroa valtion tarpeisiin.

Hallinto

Eduskunnan valitsemat tilintarkastajat totesivat tilivuodelta 2007 suorittamansa tilintarkastuksen yhteenvedossa pitävänsä onnistuneena Suomen Pankin organisaation sopeuttamista Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintaympäristöön. Pankissa on myös tuloksellisesti toteutettu laaja johtamisjärjestelmien uudistus. Rahahuollon toimintojen ja turvallisuustoimenpiteiden jatkuva kehittäminen on tärkeätä. Rahoitustarkastukselle tulee turvata resurssit korkeatasoisten asiantuntijoiden rekrytoimiseen. Tilintarkastajat tukivat Suomen Pankin sisäisen tarkastuksen tuloksellista toimintaa.

Johtokunnan sivutoimet

Kertomusvuoden päättyessä johtokunnan jäsenillä oli seuraavat viranhoitoon liittyvät jäsenyydet:

Johtokunnan puheenjohtaja *Erkki Liikanen*
Euroopan keskuspankin neuvosto ja yleisneuvosto, jäsen
Kansainvälinen valuuttarahasto, hallintoneuvoston jäsen
Johtokunnan varapuheenjohtaja *Pentti Hakkarainen*
Euroopan unionin talous- ja rahoituskomitea (EFC), jäsen
Euroopan keskuspankin neuvosto ja yleisneuvosto, pääjohtajan varajäsen
Kansainvälinen valuuttarahasto, hallintoneuvoston varajäsen
Rahoitustarkastuksen johtokunta, puheenjohtaja
Johtokunnan jäsen *Sinikka Salo*
Euroopan keskuspankkijärjestelmä, kansainvälisten suhteiden komitea (IRC), jäsen.

Lisäksi johtokunnan jäsenillä oli muita sivutoimia ja luottamustehtäviä, jotka pankkivaltuusto on Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 17 §:n nojalla hyväksynyt.

Pankkivaltuuston kokoonpano

Pankkivaltuutettuina toimivat vuoden 2008 alkaessa seuraavat eduskunnan valitsijamiesten valitsemat henkilöt:

Kääriäinen, Seppo, valtiotieteiden tohtori
Kalliomäki, Antti, liikunnanopettaja
Ravi, Pekka, rehtori
Jaakonsaari, Liisa, toimittaja
Karpela, Tanja, sosionomi
Korhonen, Martti, pääluottamusmies
Lintilä, Mika, hallintotieteiden kandidaatti
Tiura, Marja, hallintotieteiden maisteri
Zyskowicz, Ben, oikeustieteen kandidaatti.

Puheenjohtajana toimi pankkivaltuutettu Seppo Kääriäinen ja varapuheenjohtajana pankkivaltuutettu Antti Kalliomäki. Työjaoston kolmantena jäsenenä toimi pankkivaltuutettu Pekka Ravi.

Eduskunta myönsi helmikuun 15. päivänä eron pankkivaltuuston jäsenyydestä puheenjohtaja Seppo Kääriäiselle. Helmikuun 19. päivänä eduskunta toimitti pankkivaltuutettujen täyden-

nysvaalin. Valituksi tuli kansanedustaja *Timo Kalli*. Maaliskuun 7. päivänä pidetyssä pankkivaltuuston kokouksessa puheenjohtajaksi valittiin kansanedustaja Timo Kalli.

Tilintarkastajat

Eduskunnan valitsemina Suomen Pankin tilintarkastajina ja heidän varajäseninään jatkoivat seuraavat henkilöt:

Kiviranta, Esko, kansanedustaja
Koskela, Markku, KHT
Nepponen, Olli, kansanedustaja
Manner, Kari, KHT
Heinäluoma, Eero, kansanedustaja.

Tilintarkastajien varajäsenet:

Leppä, Jari, kansanedustaja
Riipi, Hannu, KHT
Toivakka, Lenita, kansanedustaja
Prepula, Eero, KHT, JHTT
Filatov, Tarja, kansanedustaja.

Tilintarkastajien puheenjohtajana jatkoi kansanedustaja *Olli Nepponen* ja sihteerinä professori, KHT *Kalervo Virtanen*.

Tilintarkastus

Tilintarkastajat, kansanedustaja *Olli Nepponen*, kansanedustaja *Eero Heinäluoma*, kansanedustaja *Esko Kiviranta*, professori, KHT *Markku Koskela* ja ekonomi KHT *Kari Manner* suorittivat 10.–14. maaliskuuta Suomen Pankin tilinpäätöksen ja kirjanpidon sekä hallinnon tarkastuksen tilivuodelta 2007.

KHT-yhteisö Ernst & Young suoritti Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussäännön artiklan 27 mukaisen pankin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen, josta laadittuun raporttiin tilintarkastajat perehtyivät.

Tilintarkastajien lausunnon mukaisesti pankkivaltuusto vahvisti kokouksessaan 28. maaliskuuta pankin tuloksen ja taseen vuodelta 2007.

RAHOITUSTARKASTUS

Johdanto

Vuonna 2003 heinäkuun 1. päivänä voimaan tulleen lain (587/2003) mukaan Rahoitustarkastus toimi hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä, mutta oli päätöksenteossaan riippumaton pankista. Laki kumottiin Finanssivalvonnasta annetulla lailla (878/2008), joka tuli voimaan 1. päivänä tammikuuta 2009. Vastuu Rahoitustarkastuksen toiminnan yleisen tarkoituksenmukaisuuden ja tehokkuuden valvonnasta oli vuonna 2008 pankkivaltuustolla ja yleinen ohjausvastuu Rahoitustarkastuksen johtokunnalla. Pankkivaltuuston tehtävänä oli nimittää Rahoitustarkastuksen johtokunta. Johtokunta toimitti pankkivaltuustolle vuotuisen kertomuksen Rahoitustarkastuksen toiminnasta ja vähintään kerran vuodessa kertomuksen toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta[5]. Pankkivaltuusto on voinut harkintansa mukaisesti sisällyttää vuotuiskertomuksen asioita tähän eduskunnalle annettavaan kertomukseen ja halutessaan käsitellä tavoitteista ja niiden toteutumisesta annettua johtokunnan kertomusta osana tätä kertomusta. Tällä tavoin on mahdollista saattaa yhteiskunnallisesti merkittävät Rahoitustarkastuksen toimintalinjaukset ja ratkaisut tarvittaessa myös eduskunnan keskustelun kohteeksi.

Lainsäädäntöuudistuksia

Kertomusvuonna annettiin Finanssivalvontaa koskeva laki, jolla rahoitus- ja vakuutusalan valvonta yhdistettiin ja muodostettiin uusi rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, Finanssivalvonta. Laki tuli voimaan 1.1.2009. Finanssivalvonnalle siirtyivät pääosin Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtävät. Finanssivalvonnan toiminnan tavoitteena on finanssimarkkinoiden vakauden edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottaviksi säädettyjen vakaa toiminta, vakuutettujen etujen turvaaminen sekä yleinen luottamus finanssimarkkinoiden toimintaan.

Arvopaperimarkkinalakia muutettiin niin, että liikkeeseenlaskijoille säädettiin velvollisuus antaa selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästään.

Syksyn 2008 finanssikriisin seurauksena talletussuoja korotettiin 8.10.2008 lukien 25 000 eurosta 50 000 euroon luottolaitostoiminnasta annetun lain muutoksella. Joulukuussa 2008 eduskunta antoi suostumuksen valtiontakauksien myöntämiseksi suomalaisten pankkien jälleenrahoitukseen. Valtiontakauksia voidaan myöntää enintään 50 miljardin euron arvosta.

Uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä tuli voimaan 1.8.2008. Lailla pantiin Suomessa täytäntöön EU:n kolmas ns. rahanpesudirektiivi.

Kertomusvuonna oli vireillä eräitä lainsäädäntömuutoshankkeita, joiden käsittely jatkuu vielä vuonna 2009. Maksupalveludirektiivi on saatettava kansallisesti voimaan 1.11.2009 mennessä. Uusiksi Finanssivalvonnan valvottaviksi ovat tulossa lähes kaikki maksupalveluita tarjoavat yritykset. Lisäksi valmisteltiin uutta talletuspankkien yhteenliittymäsääntelyä sekä muutoksia sijoitusrahastolakiin. Sijoitusrahastolain muutoksilla on tarkoitus mahdollistaa ulkomaisten sijoittajien omistamille sijoitusrahasto-osuuksille vastaavan tyyppinen rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmään liitetyissä osakkeissa ja sijoitusrahasto-osuuksissa. Hallituksen esitykset näistä on tarkoitus antaa keväällä 2009. Rahoitusmarkkinoiden toiminnan edistämiseksi käynnistetty esitys (HE 4/2009 vp) valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin on annettu eduskunnalle helmikuussa 2009.

Hallinto

Pankkivaltuusto antoi valtiovarainministeriölle lausunnon finanssivalvontatyöryhmän helmikuussa 2008 ilmestyneestä muistiosta, joka koski Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston yhdistämistä Finanssivalvonnaksi.

Rahoitustarkastuksen johtajana toimi varatuomari, ekonomi *Anneli Tuominen*.

---

5 Rahoitustarkastuksen toimintakertomus ja johtokunnan kertomus pankkivaltuustolle ovat saatavissa Finanssivalvonnan kotisivulta http://www.finanssivalvonta.fi.

Kokouksessaan 8.2.2008 pankkivaltuusto nimitti Rahoitustarkastuksen johtokunnan puheenjohtajaksi Suomen Pankin ehdotuksesta jäseneksi esitetyn pankin johtokunnan varapuheenjohtajan *Pentti Hakkaraisen* (eläkkeelle siirtyneen pankin johtokunnan varapuheenjohtajan *Matti Louekosken* tilalle) ja varajäseneksi osastopäällikkö *Kimmo Virolaisen* (eläkkeelle siirtyneen osastopäällikkö *Heikki Koskenkylän* tilalle). Kertomusvuonna varapuheenjohtajana toimi valtiovarainministeriön ehdotuksesta jäseneksi nimitetty lainsäädäntöjohtaja *Pekka Laajanen*. Muut johtokunnan jäsenet olivat valtiovarainministeriön ehdotuksesta jäseneksi nimitetty finanssineuvos *Heikki Solttila*, varajäsenenään lainsäädäntöneuvos *Ilkka Harju*, sosiaali- ja terveysministeriön ehdotuksesta jäseneksi nimitetty ylijohtaja *Tarmo Pukkila* pyytämäänsä eroon eli 1.3.2008 saakka, varajäsenenään apulaisosastopäällikkö *Carin Lindqvist-Virtanen*, sekä rahoitustarkastuslain nojalla Rahoitustarkastuksen johtaja *Anneli Tuominen* ja Vakuutusvalvontaviraston ylijohtaja *Hely Salomaa*. Pankkivaltuusto nimitti Pukkilan tilalle 7.3.2008 lukien sosiaali- ja terveysministeriön ehdotuksesta jäseneksi johtaja *Antero Kiviniemen*.

Johtokunnan sihteerinä toimi kertomusvuonna Rahoitustarkastuksen päälakimies *Markku Lounatvuori*.

Tasavallan presidentin vahvistettua Finanssivalvonnasta annetun lain pankkivaltuusto kokoontui 19.12.2008 kahdesti ja nimitti Finanssivalvonnan johtokunnan kolmen vuoden toimikaudeksi. Pankkivaltuusto nimitti johtokunnan jäseniksi Suomen Pankin johtokunnan varapuheenjohtajan *Pentti Hakkaraisen*, varajäsenenään osastopäällikkö *Kimmo Virolainen*, jäseneksi alivaltiosihteeri *Martti Hetemäen*, varajäsenenään lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö *Tuija Vuorinen* valtiovarainministeriöstä, sekä jäseneksi johtaja *Antero Kiviniemen*, varajäsenenään ylimatemaatikko *Leena Väänänen* sosiaali- ja terveysministeriöstä. Kahdeksi muuksi jäseneksi pankkivaltuusto nimitti varatuomari *Pirkko Juntin* ja fil. kand. *Paavo Pitkäsen*. Puheenjohtajaksi pankkivaltuusto määräsi Pentti Hakkaraisen ja varapuheenjohtajaksi Martti Hetemäen.

Finanssivalvonnan johtokunnan esityksestä pankkivaltuusto määräsi vt. johtajaksi Rahoitustarkastuksen johtajan varatuomari ekonomi, Anneli Tuomisen 1.1.2009 alkaen, kunnes johtaja nimitetään lakisääteiseksi toimikaudeksi.

Lisäksi pankkivaltuusto hyväksyi Finanssivalvonnan johtokunnan esittämän työjärjestyksen.

Aiemmat valvontaviranomaiset yhdistetään Finanssivalvonnaksi

Suomen rahoitusjärjestelmän valvontarakenne uudistettiin perusteellisesti vuoden 2009 alussa, kun uusi rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, Finanssivalvonta, aloitti toimintansa. Rahoitusjärjestelmän aiempien valvontaviranomaisten, Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston, toiminta päättyi vuoden 2008 lopussa.

Lopullisesti uuden valvontaviranomaisen perustamisesta päätettiin joulukuussa 2008, kun laki Finanssivalvonnasta sekä muut siihen liittyvät lait hyväksyttiin. Suomen rahoitusjärjestelmän valvonnan rakenteen uudistaminen oli kuitenkin aloitettu jo aikaisemmin. Suomen Pankki esitti maaliskuussa 2007 valvonnan keskittämistä yhteen organisaatioon. Saman vuoden keväällä Suomen hallitus päätti ohjelmassaan, että Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistetään yhdeksi viranomaiseksi.

Valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön asettama, ministeri Antti Tanskasen johtama työryhmä antoi helmikuussa 2008 esityksensä Finanssivalvonnan perustamisesta. Työryhmän ehdotuksien perusteella hallitus antoi toukokuussa eduskunnalle esityksen Finanssivalvonnan perustamiseksi tarvittavasta lainsäädännöstä. Lainsäädännön valmistelun kanssa rinnakkain tehtiin vuoden 2008 aikana paljon käytännön valmistelutyötä, jolla varmistettiin, että Finanssivalvonta voi aloittaa toimintansa mahdollisimman täysipainoisesti heti vuoden 2009 alussa.

Rahoitusjärjestelmän valvontarakenteet ovat muuttuneet Euroopassa nopeasti viime vuosina. Muutosten leimallinen piirre on ollut valvontaorganisaatioiden lukumäärän pieneneminen. Suomessa valvojien yhdistämisen perusteena on pidetty erityisesti valvonnan laadun ja vaikuttavuuden varmistamista, koska resurssien keskittäminen yhteen organisaatioon antaa parhaat edellytykset osaamisen varmistamiselle, valvottavien riskien kokonaisvaltaiselle tarkastelulle sekä valvontainformaation tehokkaalle hyödyntämiselle.

Valvontaviranomaisten yhdistämisen puolesta esitettyjä perusteluja ovat myös yhdistetyn valvonnan kustannustehokkuus ja kilpailuneutraalius sekä yhdenmukaisuus Suomen kannalta keskeisten ulkomaiden (kuten muut Pohjoismaat, Iso-Britannia ja Saksa) valvonnan organisoinnin kanssa. Lisäksi yhdistetty valvontaviranomainen on arvioitu kriisinhallinnan tiedonkulun ja koordinaatio-ongelmien välttämisen kannalta te-

hokkaimmaksi valvonnan järjestämisen vaihtoehdoksi. Tämä näkökohta on korostunut rahoitusmarkkinoiden globaalin kriisin kärjistymisen myötä.

Uuden Finanssivalvonnan toiminnan tavoitteena on finanssimarkkinoiden vakauden edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottaviksi säädettyjen vakaa toiminta, vakuutettujen etujen turvaaminen sekä yleinen luottamus finanssimarkkinoiden toimintaan. Finanssivalvonnan tehtävät vastaavat pääosin aiempia Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtäviä.

Finanssivalvonta tekee tehtäviään koskevat päätökset itsenäisesti. Finanssivalvonnan toimintaa ohjaa johtokunta, ja sen päällikkönä toimii johtaja. Johtokunnan viidestä jäsenestä yksi nimitetään valtiovarainministeriön, yksi sosiaali- ja terveysministeriön ja yksi Suomen Pankin ehdotuksen perusteella. Johtokuntaan valitaan kaksi riippumatonta jäsentä. Johtokunnan ja johtajan nimittää eduskunnan pankkivaltuusto, joka myös valvoo Finanssivalvonnan toiminnan yleistä tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta sekä hoitaa muita laissa määrättyjä hallintoon ja toiminnan valvontaan kuuluvia tehtäviä.

Finanssivalvonta toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä. Suomen Pankin johtokunta vahvistaa myös Finanssivalvonnan talousarvion. Finanssivalvonnan toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi valvottavilta peritään toimenpide- ja valvontamaksuja. Aiemmasta poiketen Suomen Pankki osallistuu Finanssivalvonnan kustannuksiin viiden prosentin osuudella.

Kuvio 28.
Suomalaispankkien* kannattavuus**

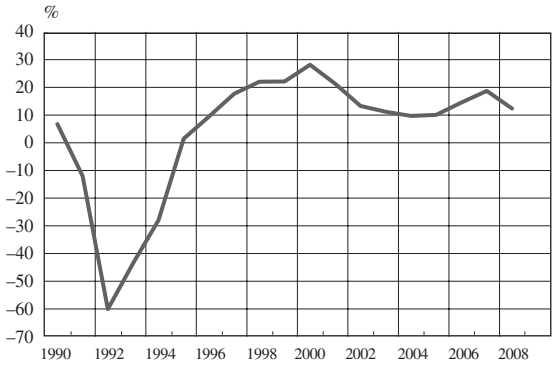

* Luvut sisältävät suomalaiset talletuspankit sekä ulkomaisten luottolaitosten talletuspankkitoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt ja sivukonttorit. Nordea Pankki Suomen rakennejärjestelyt vaikuttavat tunnuslukuun voimakkaasti vuosina 2000–2003 ja vääristävät näin tunnusluvusta saatavaa aitoa taloudellista informaatiota.
** Oman pääoman tuottoprosentti, joka on laskettu jakamalla liikevoitto omalla pääomalla.
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 29.
Suomalaispankkien* luottotappiot

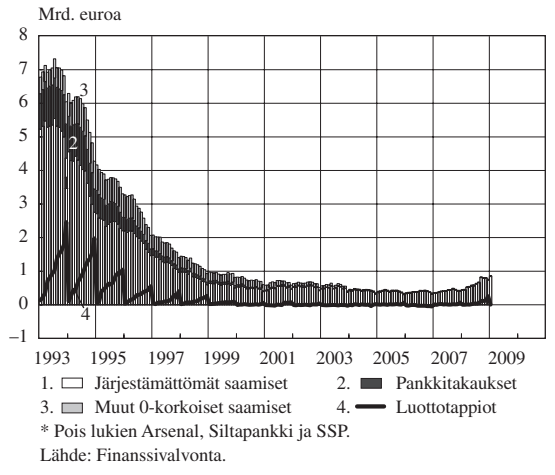

* Pois lukien Arsenal, Siltapankki ja SSP.
Lähde: Finanssivalvonta.

Rahoitusmarkkinoiden tila

Vuoden 2008 aikana jatkuvasti pahentunut globaali rahoitusmarkkinakriisi vaikutti kertomusvuonna suomalaisten pankkien tuloksiin lähinnä rahoituskustannusten kasvun ja sijoitustoiminnan tuloksen heikkenemisen kautta. Alalla toimivien yritysten kannattavuus pysyi kertomusvuoden aikana edelleen hyvänä (kuvio 28), joskin sen voidaan ennakoida huononevan selvästi vuoden 2009 aikana. Luottoriskit alkoivat kasvaa vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä, ja luottotappioiden merkittävää kasvua voidaan ennakoida nopeasti heikentyvässä taloustilanteessa. Vuoden 2008 aikana toteutuneet luottotappiot jäivät kuitenkin pieniksi, vain 0,14 prosenttiin pankkien lainakannasta (kuvio 29). Luottotappioita syntyy yleensä pankkien asiakasyritysten konkursseista. Konkurssien määrä alkoi lisääntyä kertomusvuoden aikana, mutta lisäys jäi vähäiseksi (kuvio 30).

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus pysyi finanssikriisistä huolimatta edelleen hyvällä tasolla, vaikka vakavaraisuusluvut heikentyivät jonkin verran. Riittävät pääomapuskurit ovat nykyisessä markkinatilanteessa tärkeitä mm. luokitusten säilymisen vuoksi. Pankkien keskimääräinen vakavaraisuus oli kertomusvuonna n. 14 % (kuvio 31), kun minimitasoksi on asetettu

Kuvio 30.
Vireille pannut konkurssit toimialoittain Suomessa

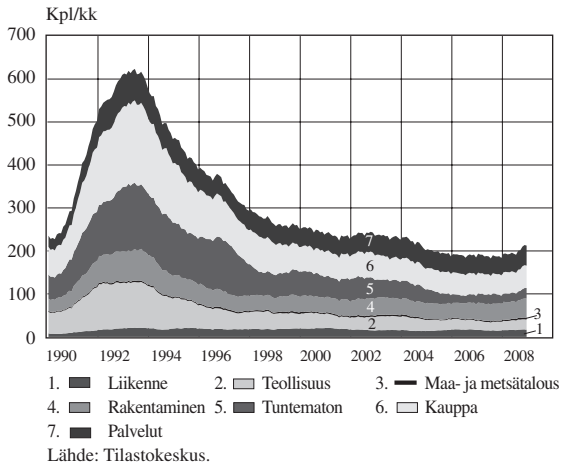

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 32.
Talletuspankkien korkomarginaaleja*

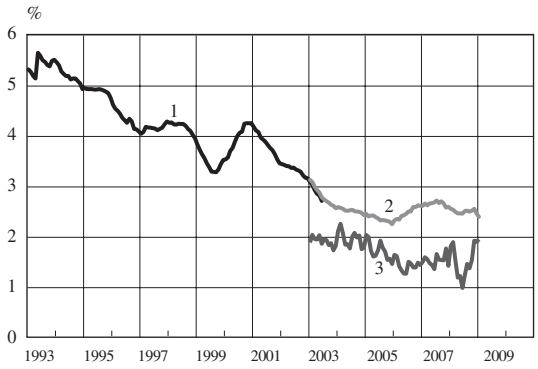

* Sisältää euromääräiset lainat euroalueen yrityksille ja kotitalouksille.
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 31.
Suomalaisten pankkien* vakavaraisuus

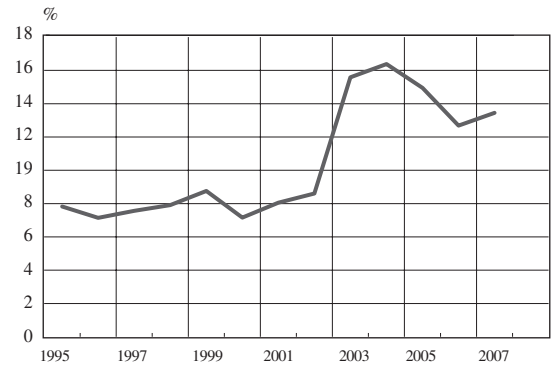

* Luvut sisältävät suomalaiset talletuspankit sekä ulkomaisten luottolaitosten talletuspankkitoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt ja sivukonttorit. Nordea Pankki Suomen rakennejärjestelyt vaikuttavat tunnuslukuun voimakkaasti vuosina 2000–2003 ja vääristävät näin ollen tunnusluvusta saatavaa aitoa taloudellista informaatiota.
Lähde: Suomen Pankki.

8 %. Suomalaispankeilla oli siten merkittävän suuri vakavaraisuuspuskuri mahdollisia luottotappioita varten. Pankkitoiminta pysyi myös hyvin kannattavana erityisesti korkokatteen vahvan kasvun johdosta. Loppuvuodesta pankit pyrkivät kompensoimaan korkotason laskun aiheuttamaa rasitusta korkokatteeseen korottamalla marginaaleja (kuvio 32).

Vuodenvaihteessa 2008–2009 suomalaispankeilla ei ollut likviditeettiongelmia ja maksuvalmiustilanne oli edelleen hyvä. Lyhytaikaista (alle 12 kk) rahoitusta oli saatavilla, ja pankkien sijoitustodistuksille oli kysyntää. Lisäksi pankkitalletusten kasvu jatkui voimakkaana koko syksyn ja talletusten osuus varainhankinnasta alkoi kasvaa, mikä osaltaan helpotti pankkien tilannetta (kuvio 33). Pitkäaikaisen (yli 12 kk) rahoituksen saaminen markkinoilta sen sijaan vaikeutui sen jälkeen, kun Lehman Brothers hakeutui syyskuussa konkurssiin. Pankit olivat va-

Kuvio 33.
Suomalaisten pankkien varainhankinta, talletukset ja markkinaraha

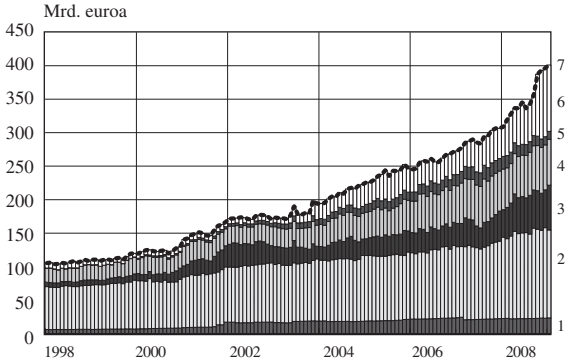

Lähdet: Suomen Pankki.

rautuneet likviditeettitilanteen vaikeutumiseen kasvattamalla reservejään sekä muilla valmiustoimenpiteillä, joilla ne pyrkivät varmistamaan keskuspankkirahoituksen vakuuksien riittävyyden. Rahoitustarkastus edellytti pankeilta parannuksia likviditeettiriskien hallintaan ja erityisesti riittävien paikallisesti pidettävien likviditeettipuskureiden määrittelyä, likviditeettiriskin stressitestausta sekä toteuttamiskelpoista jatkuvuussuunnittelua.

Yritysten pankkiluottojen kysyntä jatkui loppuvuonna voimakkaana suurten yritysten markkinaehtoisen rahoituksen saatavuuden vaikeutuessa. Pankeissa yritysten luotonannon kriteereitä kuitenkin tiukennettiin ja uusia hankkeita rahoitettiin hyvin valikoidusti. Yritysten näkymien heikkeneminen sekä pankkien oman pitkäaikaisen varainhankinnan vaikeutuminen ja kallistuminen johtivat yritysten pankkirahoituksen maturiteetin lyhentymiseen ja siten yritysrahoituksen selvään kiristymiseen.

Sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden kannattavuus heikkeni vaikeassa markkinaympäristössä merkittävästi. Kannattavuus ja vakavaraisuus vaihtelivat selvästi eri yritysten kesken, ja vakavaraisuudeltaan heikkojen yhtiöiden tilannetta tulee vastakin valvoa tiiviisti.

Globaali rahoitusmarkkinakriisi paljasti huomattavia heikkouksia rahoitusmarkkinoiden sääntelyssä, valvontarakenteissa sekä markkinaosapuolten toiminnassa. Puutteita oli mm. markkinoilla toimivien instituutioiden riskienhallinnassa ja sisäisessä valvonnassa sekä niiden tarjoamien tuotteiden seurattavuudessa. Toisaalta kriisi osoitti selkeästi, että erityisesti kansainvälisesti toimivien valvottavien (ja etenkin niiden sivuliikkeiden) sääntely ja valvonta eivät olleet kyllin kattavia. Kansallisten valvojien ja kansainvälistyneiden valvottavien välinen epäsuhta tuli entistä selvemmäksi.

Rahoitustarkastuksen toiminta vuonna 2008

Tarkastus ja valvonta

Rahoitustarkastus onnistui kertomusvuonna pitkän aikavälin tavoitteessaan lisätä tarkastuksia valvottavissa. Tarkastuksiin käytettyjen työtuntien määrä kasvoi noin 30 % edellisvuotisesta. Tarkastuksia kohdistettiin riskienhallintaan ja vakavaraisuuslaskentaan, pankkien tietojärjestelmiin, luotonannon kriteereihin sekä arvopaperimarkkinoiden menettelytapoihin. Rahoitustarkastuksessa on pyritty systemaattisesti syvällisiin, käytännön toimintavarmuutta todentaviin tarkastuksiin. Rahoitustarkastus antoi tarkastusten perusteella runsaasti palautetta valvottavilleen.

Tarkastustoiminnan organisointia on parannettu käyttämällä erikseen nimettyjä tarkastuskoordinaattoreita. Suomen Pankin sisäisen tarkastuksen mukaan tarkastusprosessi toimiikin tehokkaasti, mutta tarkastusten jälkeistä seurantaa tulee kehittää.

Yksittäisistä riskialueista panostettiin erityisesti likviditeetti- ja sijoitusriskien valvontaan. Tilinpäätösvalvonnassa otettiin käyttöön riskiperusteisen valvonnan järjestelmä ja listayhtiöiden tiedonantovelvollisuuden noudattamista koskevat riskiperusteiset valvontakäynnit aloitettiin. Kotimaisten finanssiryhmittymien valvontaa toteutettiin ja kehitettiin yhteistyössä Vakuutusvalvontaviraston kanssa. Valvojan arviot tehtiin yhdessä OP-Pohjola-ryhmästä. Myös Aktiaan ja Tapiolaan kohdistuva valvontayhteistyö aloitettiin.

Kansainvälinen valvontayhteistyö

Pohjoismainen valvontayhteistyö kehittyi vuonna 2008 pääosin myönteisesti. Suomen kannalta keskityttiin Danske Bankin, SHB:n ja pörssin käytännön valvontayhteistyön tiivistämiseen sekä hyvän Nordea-yhteistyön ylläpitämiseen. Tanskan valvontaviranomaisen (FT) kanssa allekirjoitettiin yhteistoimintapöytäkirja (MoU) Danske Bankin / Sampo Pankin valvonnasta. Käytännön valvontayhteistyö oli tiivistä: FT ja Rahoitustarkastus tekivät yhteistyötä mm. Sampo Pankin luottoriskien tarkastuksessa, Danske Bankin ns. IRBA-hakemuksen arvioinnissa sekä koko Danske Bank konsernin valvojan arviossa. Yhteistyö Nordean valvonnassa jatkui tiiviinä, ja sen kattavuutta lisättiin. Rahoitustarkastus lisäsi myös yhteistyötä Ruotsin valvontaviranomaisen (FI) kanssa Svenska Handelsbankin valvonnassa.

Rahoitustarkastuksen aktiivinen panostus edesauttoi sitä, että niin vakavaraisuusdirektiivin uudistuksessa kuin Euroopan pankkivalvojien komitean (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) syventävässä ohjeistuksessakin onnistuttiin edistämään merkittävästi ns. valvontakollegioiden työtä useassa maassa toimivien pankkien valvonnassa. Isäntävaltion valvojan osallistuminen valvontayhteistyöhön on määritelty Suomen tavoitteiden mukaisesti myös sivukonttoreiden tapauksessa, joskin sivukont-

torimalliin liittyy edelleen avoimia kysymyksiä. Näitä ovat ennen kaikkea isäntävaltion etujen riittävä huomioonotto valvonnassa ja tiedonsaanti ennakolta. Näissä nojaudutaan edelleen kotivaltion viranomaisten tahtoon ja toimintakulttuuriin.

Euroopan pankkivalvojien komitea (CEBS) käsittelee pankkisektorin sääntely- ja valvonta-asioita erityisesti valvonnan menetelmien yhdenmukaistamisen ja maiden välisen valvontayhteistyön tehostamisen näkökulmasta. Kertomusvuonna komitea käytti myös paljon aikaa ja resursseja meneillään olevan rahoitusmarkkinakriisin hoitamiseen. Komitean jäsenet ovat Euroopan unionin korkean tason pankkivalvojia ja kansallisten keskuspankkien valvonta-asiantuntijoita.

Pohjoismaisen vakavaraisuusvalvontayhteistyön tavoitteissa edistyttiin merkittävästi.

Yleiseurooppalaisella tasolla Rahoitustarkastuksen tavoitteet toteutuivat hyvin EU:n pankkivalvojien komitean linjauksissa, kun yhteistyötä ns. valvontakollegioissa kehitettiin merkittävästi ja se saatiin ulottumaan myös sivukonttorien valvontaan. Suomen aktiivinen panos edisti myös samojen periaatteiden säilyttämistä vakavaraisuusdirektiivin muutoksiin, jotka hyväksyttäneen lopullisesti keväällä 2009.

Valvontayhteistyö on osoittautunut toimivaksi valvonnan suunnittelussa ja normaalivalvonnan hankkeissa. Sen sijaan avoin ja spontaani tietojen vaihto siten, että kaikilla valvojilla olisi käytössään sama ja reaaliaikainen tieto ongelmista, on jäänyt saavuttamatta, ja siihen on vastaisuudessa kiinnitettävä enemmän huomiota. Kertomusvuoden aikana Islannin valvojalta saadut tiedot eivät olleet riittäviä ennen islantilaisten pankkien kriisin puhkeamista. Rahoitustarkastuksen toimintavalmiutta sen sijaan edisti merkittävästi yhteistyö Suomen Pankin kanssa.

Tiedotus

Rahoitustarkastuksen tavoitteena on edistää sijoittajille ja asiakkaille annettavan informaation luotettavuutta ja laatua. Tämän tavoitteen mukaisesti Rata arvioi kertomusvuoden aikana listayhtiöiden tulostiedottamista. Arvioinnissa havaittiin puutteita indeksilainojen markkinoinnissa. Lisäksi rahastojen esitteissä ja markkinointimateriaaleissa oli usein liian suppeat tiedot eikä lyhyen koron rahastojen riskejä korostettu tarpeeksi.

Rahoitustarkastuksen omassa asiakasvalistuksessa varoitettiin edelleen asuntovelallisten riskien kasvusta ja valistusta kohdennettiin myös nuorille ikäryhmille.

Kotitalouksien velkaantuneisuuden kasvaessa voimakkaasti Rahoitustarkastus on toistuvasti varoittanut julkisuudessa kotitalouksia suurien ja pitkien asuntoluottojen riskeistä ja tuottanut myös julkisuuteen kotitalousluottomarkkinoita koskevaa tietoa. Rahoitustarkastus selvitti syksyllä 2008 erillisellä pankeille osoitetulla kotitalousluottokyselyllä tarkemmin luottojen määrää, laatua ja luottoehtoja ja julkisti analyysinsä tilanteesta toimittajatapaamisessa.

Suuren yleisön on ollut vaikeata erottaa toisistaan ulkomaisten pankkien asiakkaiden talletussuojia tilanteissa, joissa on kyse tytärpankista (jolloin suoja on kokonaan Suomen järjestelmästä), ja tilanteissa, joissa on kyse sivukonttorista (jolloin pääosa suojasta pankin kotivaltiosta). Tämä tilanne aiheutti epäselvyyksiä islantilaisten pankkien kriisissä syksyllä 2008. Rahoitustarkastus on kuitenkin tuonut talletussuojaa koskevat faktat selvästi esille nettisivuillaan jo pitkään. Rahoitustarkastus on korostanut myös pankkien roolin tärkeyttä niiden tiedottaessa omille asiakkailleen.

Rahoitustarkastus ei täysin onnistunut valistustehtävässään velkakirjojen korkomarginaalin muuttamisen yhteydessä. Rahoitustarkastus käsitteli Finanssialan Keskusliiton malliehtoa, joka korvasi velkakirjojen irtisanomisklausuulin, informoimatta asiaa julkisuuteen. Yksityishenkilöiden asuntoluoton irtisanomisen sijaan uusien malliehtojen mukaan pankki voi suurentaa marginaalia, jos pankin maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden säilyttäminen riittävällä tasolla sitä edellyttää. Jälkeenpäin arvioituna Rahoitustarkastuksen olisi pitänyt yhteistyössä Finanssialan Keskusliiton kanssa informoida yleisöä heti sen jälkeen, kun se oli ehtoa käsitellyt.

Rahoitustarkastus tiedotti mm. sijoitusrahaston toiminnasta, sijoitusneuvonnan luvanvaraisuudesta, sijoitushuijauksista ja pääomaturvatuista indeksilainoista. Se myös tuotti verkko-opintopakettiin säästämiseen, lainoihin ja pikavippeihin liittyviä tehtäviä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille. Nuorille aikuisille suunnattua Finanssihai-nettivisaa pelattiin kymmeniä tuhansia kertoja.

Syys-lokakuussa Rahoitustarkastus julkaisi useita lehdistötiedotteita, jotka käsittelivät islantilaispankkien tilannetta Suomessa sekä suomalaispankkien tilaa. Syys- ja joulukuussa pidettyjen lehdistötilaisuuksien aiheista (finanssikriisin

vaikutukset suomalaispankkeihin, kotitalouksien korkea velkarasitus) kirjoitettiin lehdistössä laajasti.

Finanssikriisin vaikutukset Rahoitustarkastuksen toimintaan

Jatkuvaa valvontaa tiivistettiin merkittävästi

Finanssikriisin aikana Rahoitustarkastus on ylläpitänyt tiivistä keskusteluyhteyttä pankkien riskienhallintaan ja ylimpään johtoon kriisin vaikutusten arvioimiseksi. Tehostettu valvonta kohdistui erityisesti likviditeettiriskeihin ja sijoitustoiminnan riskeihin (ml. arvostuskysymykset) sekä valvottavan vakavaraisuusasemaan silloin, kun tällä oli merkittäviä sijoitusriskejä. Luottoriskit korostuivat seurannassa talouskehityksen nopean heikkenemisen myötä.

Rahoitusmarkkinakriisin vuoksi Rahoitustarkastus alkoi vaatia pankeilta jatkuvaa raportointia rahoitusriskien ja maksuvalmiuden suhteen, tilanteen vaatiessa enimmillään neljästi päivässä. Lisäksi tiivistettiin valvottavien toimintaympäristön seurantaa sekä muutosten vaikutusten analyysiä (mm. ylimääräisillä stressitestilaskelmilla). Syksyllä 2008 toistettiin laaja kotitalousluottokysely mm. kotitalouksien velkataakan kehityksestä ja pankkien luotonmyöntökriteereistä. Rahoitustarkastus jatkoi tiedottamistaan pitkällä aikavälillä trendinomaisesti kasvaneista yksittäisten kotitalouksien riskeistä lisääntyvän velkarasituksen vuoksi. Vuoden 2009 alussa edellytettiin useiden riski-, kannattavuus- ja vakavaraisuusraporttien lisäksi aikaisempaa tiiviimpää selontekoa normaaleja säännöllisen raportoinnin järjestelmiä käyttäen.

Kriisi näkyi voimakkaasti myös rahoitusinstrumenttien arvostuksessa: käypien arvojen määrittäminen vaikeutui merkittävästi epälikvideillä markkinoilla. Epälikviyden takia useat rahoitusinstrumentit lakkasivat olemasta luonteeltaan kaupankäynnin välineitä. International Accounting Standards Board (IASB) antoikin syksyllä rahoitusinstrumenttien uudelleenluokittelua koskevan helpotuksen. Muutetun säännelyn mukaisesti kaupankäyntisalkusta voidaan siirtää mm. sellaiset instrumentit, joilla ei enää ole kaupankäyntiluonnetta, muihin rahoitusvarojen luokkiin. Kriisien seurauksena Rahoitustarkastus suuntasi tilinpäätösvalvontaansa rahoitusinstrumenttien ja muiden omaisuuserien arvostuskysymyksiin.

Myös sijoitusrahastojen sijoituksien arvostaminen kävi kriisin aikana entistä haasteellisemmaksi, mutta toisaalta myös entistä tärkeämmäksi, sillä epävarmoissa oloissa lunastuksia on normaalia enemmän. Rahoitustarkastus tarkasti yrityslainojen arvostamista sijoitusrahastoissa. Sijoitusrahastojen säännöissä ja rahastoyhtiöiden sisäisessä ohjeistuksessa havaittiin täsmennettävää ja parannettavaa. Myös arvostamiseen liittyvässä päätöksenteon valtuutuksessa ja arvostamisen dokumentoinnin kattavuudessa todettiin puutteita.

Islantilaisten pankkien kriisin hallinnassa Suomessa onnistuttiin

Globaali finanssikriisi heijastui konkreettisesti myös Suomeen, kun islantilaisten pankkien kriisi levisi myös niiden Suomessa toimiviin yksiköihin. Rahoitustarkastus suojasi suomalaisten tallettajien ja muiden velkojien etuja määräämällä oikea-aikaisesti omaisuudensiirtokiellot pankkien Suomen yksiköille ja keskeyttämällä Kaupthing-pankin Suomen sivuliikkeen toiminnan.

Erityisesti Kaupthing-pankin sivuliikkeen ongelmien ratkaiseminen vaati merkittäviä ponnistuksia Suomen viranomaisilta: kolmen suuren suomalaispankin ja Islannin valvontaviranomaisen kanssa saatiin neuvotelluksi lainajärjestely, jonka turvin sivuliikkeen talletukset voitiin maksaa takaisin nopeasti ja täysimääräisinä ja siten ylläpitää luottamusta Suomen pankkimarkkinoihin. Rahoitustarkastuksen asiamiehet valvoivat sittemmin sivuliikkeen alasajoa sekä pankkien järjestämän lainan takaisinmaksua. Sivuliike lopetti toimintansa Suomessa tammikuun 2009 lopussa hallitusti ilman, että sille jäi yhtään velkojaa Suomessa.

Globaalin kriisin myötä Islannin finanssisektori joutui syksyllä suuriin ongelmiin, joiden seurauksena Islannin valvontaviranomainen (FME) otti maan kolme suurinta pankkia haltuunsa. Näillä pankeilla oli laajaa kansainvälistä toimintaa, minkä vuoksi useissa Euroopan maissa jouduttiin toteuttamaan erilaisia järjestelyjä tallettajien saamisten turvaamiseksi. FME:n otettua 9.10.2008 Kaupthing-pankin haltuunsa Suomen Rahoitustarkastus keskeytti pankin Suomen sivuliikkeen toiminnan FME:n suostumuksella. Kolme suomalaispankkia sopi Suomen rahoitusmarkkinaviranomaisten myötävaikutuksella rahoitusjärjestelystä, jolla Kaupthing-pankin Suomen sivuliikkeen tallettajille kyettiin maksamaan heidän talletuksensa täysimääräisesti

korkoineen. Useista vastaavista tapauksista poiketen Suomen ratkaisu toteutettiin ilman julkisen vallan rahoitusta. Eduskunta hyväksyi valtion takuun ratkaisuun osallistuneiden pankkien oikeudellisten riskien varalta.

Kriisi paljasti kehitettävää valvojan valtuuksissa ja toiminnassa

Kaiken kaikkiaan finanssikriisi ja Suomen tapauksessa Kaupthing-pankin Suomen sivuliikkeen ongelmien hoitaminen osoitti, että nykyinen koti- ja isäntävaltion välinen vastuunjako ei toimi kunnolla sellaisen ryhmittymän ongelmien ratkaisemisessa, jossa ulkomainen luottolaitos toimii sivukonttorimuodossa eri EU-maissa. Kriisi vahvisti käsitystä, että kotivaltion valvojan ensisijainen intressi on turvata omassa maassaan toimivien pankkien asema, vaikka EU-järjestelmän mukaan sen vastuulle kuuluisivat myös pankkien ulkomailla toimivat sivukonttorit. Tilanne johti siihen, että eri maiden valvontaviranomaiset pyrkivät kukin heti kriisinhoidon alkuvaiheessa estämään omassa maassaan toimivien ulkomaisten sivuliikkeiden ja tytärpankkien varojen siirrot konsernien ulkomaisiin yksiköihin ja muutoinkin rajoittamaan isäntävaltion alueella toimivien yksiköiden toimintaa. Myös tietyt tytäryhtiön kriisinhoitovaltuuksia koskevat säännökset kaipaavat täsmentämistä.

Rahoitustarkastus ehdotti valtiovarainministeriölle tytärpankin ja sivuliikkeen omaisuuden siirtokieltoa koskevan valtuussäännöksen selkeyttämistä sekä sivuliikkeen toiminnan keskeyttämissäännöksen täsmentämistä. Suomessa mm. Valtion vakuusrahastoa koskevaan lakiin ollaan myös valmistelemassa muutoksia, jotka lisäävät viranomaisten toimintamahdollisuuksia kriisiin ajautuneen pankin toiminnan tervehdyttämisessä.

Finanssikriisin vaatima jatkuva valvonta ja seuranta osoittivat tarpeen tehostaa valvojan toimintaa: tarvitaan lisää reagointiherkkyyttä ja tiedonkeruuta sekä valmiutta päivittää analyysit nopeasti tilanteen muuttuessa.

Finanssivalvonnan oma, kriiseihin varautumista koskeva ohjeistus tulee vastaisuudessa laatia nykyistä huomattavasti konkreettisemmaksi ja yksityiskohtaisemmaksi, erityisesti juridiikan näkökulmasta. Kriisin hallitsemiseksi valvojalla tulee olla käytössään paitsi selkeät toimivaltuudet myös ajantasainen kokonaiskuva valvottavien riskeistä.

Pankkivaltuuston kertomus vuodesta 2007 ja Rahoitustarkastuksen toimet sen johdosta

Kertomuksessaan vuodesta 2007 pankkivaltuusto kiinnitti huomiota seuraaviin seikkoihin:

Pankkivaltuusto katsoi, että Rahoitustarkastus on hoitanut tehtävänsä hyvin ja että Rahoitustarkastuksen resurssit ovat tehtävien edellyttämällä tasolla. Lisäksi pankkivaltuusto toivoi seuraavia seikkoja:

- Pikaluottojen sääntelyhankkeessa edetään
  - Rahoitustarkastus on tukenut pikaluottojen sääntelyn sekä valvonnan tarpeen selvittämistä osallistuessaan vuoden 2008 aikana oikeusministeriön alaisen pikaluottotyöryhmän työhön. Työryhmän laatima pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistamista koskeva mietintö valmistui marraskuussa 2008. Rahoitustarkastuksella/Finanssivalvonnalla on myös edustaja syksyllä 2008 työnsä aloittaneessa oikeusministeriön alaisessa kulutusluottoryhmässä, joka selvittää muun muassa kysymystä, olisiko ja kuinka laajasti kulutusluottojen tarjoaminen perusteltua säätää rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi.

- Rahoitustarkastus arvioi verkkopankkien tietoturvaa
  - Suomalaisten verkkopankkien tietoturva on ollut perinteisesti hyvä mm. pankkien hyvän turvallisuustietoisuuden ja verkkopankkien kertakäyttösalasanojen ansiosta. Rahoitustarkastus tarkasti pankkien yrityksille tarjoamia verkkopankkipalveluja loppuvuodesta 2008. Tarkastusten kohteena olivat erityisesti maksamiseen liittyvät verkkopankkipalvelut. Näiden tarkastusten yhtenä keskeisenä osa-alueena oli verkkopankkitoiminnan turvallisuus. Tarkastuksissa käytiin läpi järjestelmiin ja palveluihin liittyvää riskienhallintaa, kontrolleja, tapahtumien monitorointia ja jäljitettävyyttä, käyttövaltuuksien hallinnointia ja jatkuvuussuunnittelua. Lisäksi käytiin läpi teknisiä ratkaisuja ja järjestelmiin liittyvää turvallisuutta. Tarkastuksissa ei havaittu puutteita verkkopankkitoiminnan turvallisuudessa. Verkkopankki- ja maksujärjestelmätarkastuksia jatketaan 2009.

• Rahoitustarkastus seuraa pankkien palvelumaksujen kehitystä

– Rahoitustarkastus selvitti peruspankkipalveluiden saatavuutta ja hinnoittelua talletuspankeille suunnatulla kyselyllä. Rahoitustarkastuksen käsityksen mukaan peruspankkipalveluiden saatavuudessa ei ole ilmennyt ongelmia ja palveluita on edelleen saatavissa kohtuulliseen hintaan.
– Vaikka yksittäistä maksua voidaan pitää joissain tapauksissa suurena, on vaihtoehtoisia edullisempia toimintatapoja olemassa. Laskunmaksun osalta on edelleen tarjolla maksuttomana palveluna suoraveloitus, joka sopii toistuviin maksuihin. Yksittäisiin maksuihin soveltuu maksupalvelu.
– Pankkipalvelujen saatavuuteen on tullut olennaisia muutoksia. S-Pankki Oy aloitti toimintansa lokakuussa 2007, ja tällä hetkellä sillä on 129 asiakaspalvelupistettä sekä 815 asiointipistettä.
– Markkinoille on myös tullut yksi uusi käteisautomaattiyritys Eurocash Finland Oy, jonka automaatteja on tässä vaiheessa sijoitettu R-kioskeihin. Käteisautomaattitoiminta ei ole toimiluvan varaista, joten nämä yritykset eivät ole Finanssivalvonnan valvottavia.

• Rahoitustarkastus kiinnittää riittävästi huomiota pankkien riskienhallintaan

– Rahoitustarkastus syvensi riskienhallinnan yksityiskohtaisten käytäntöjen arviointia valvottavissa tarkastustoiminnan avulla. Valvontaa kohdistettiin valvottavien kannalta riskialttiimmiksi arvioiduille alueille, kuten luottoriskin hallintaan, vakavaraisuuslaskennan vähimmäisvaatimuksiin, markkinariskin hallintaan, johdannaiskaupankäynnin valvontaan sekä luotettavan hallinnon valvontaan. Lisäksi tarkastettiin tietotekniikkaan, tietoturvallisuuteen, maksujärjestelmiin ja jatkuvuussuunnitteluun liittyviä riskejä.
– Tarkastuksissa voitiin todeta, etteivät riskit ylitä riskinkantokykyä ja että riskienhallinta on toimintaan nähden riittävää. Valvontahavaintojen käsittely yhdessä valvottavien kanssa sekä monet esitetyt korjaustoimenpiteet parantavat riskienhallinnan laatua ja lisäävät osaltaan rahoitussektorin vakautta.

• Finanssiryhmittymien tapauksessa huomiota pitäisi kiinnittää myös mahdollisiin pörssikurssien laskusta aiheutuviin rahoituslaitosten riskinkantokyvyn ongelmiin

– Rahoitus- ja vakuutusryhmittymissä (ns. finanssikonglomeraatit) on lähinnä ryhmien vakuutusyhtiöiden sijoitusten arvojen laskusta johtuvia merkittävästi negatiivisia käyvän arvon rahastoja. Muissa pankkiryhmissä käyvän arvon rahastot ovat suhteellisesti paljon pienempiä tai sijoitusten arvojen laskut on kirjattu suoraan tuloksiin. Finanssiryhmittymillä on kuitenkin edelleen merkittävä tappiopuskuri vakavaraisuudessaan. Finanssivalvonta seuraa kehitystä tiiviisti.

Pankkivaltuuston arvio
Rahoitustarkastuksen toiminnasta

Rahoitustarkastus on hoitanut tehtävänsä asianmukaisesti. Valvonnan toimintakenttä muuttui kertomusvuoden aikana entistä haastavammaksi kansainvälisen rahoitusmarkkinakriisin kärjistymisen vuoksi.

Rahoitustarkastus toimi nopeasti ja tehokkaasti Suomessa toimivien islantilaispankkien yksiköiden tilanteen muututtua, kun niiden emoyhtiöt joutuivat vaikeuksiin. Samalla rahoitustarkastus onnistui turvaamaan suomalaisasiakkaiden saamiset ja suomalaisen pankkijärjestelmän vakauden.

Rahoitustarkastus on kertomusvuoden aikana myös edistänyt kansainvälisen valvontayhteistyön tiivistymistä sekä Pohjoismaiden pankkivalvojien välillä että myös EU:n piirissä.

Rahoitustarkastuksen tiedotuksessa keskityttiin kertomusvuoden aikana tiedotteiden julkaisemiseen internetissä. On mahdollista, että tällä tavoin ei onnistuttu saavuttamaan riittävän hyvin kaikkia rahoitusalan asiakkaita ja toimijoita.

Pankkivaltuusto kehottaa Finanssivalvontaa

- *kehittämään edelleen rahoitus- ja vakuutusalan riskien arviointia, ennakoivaa seurantaa ja riskien hallintaa*
- *jatkamaan kansainvälisen valvontayhteistyön kehittämistä*
- *kehittämään finanssiryhmittymien valvonnan sisältöä ja arviointia*
- *kiinnittämään entistä enemmän seurantatyössään ja tiedotuksessaan huomiota kotitalouksien ja yritysten velkaantumisen ja velanhoitokustannusten kehitykseen*
- *kehittämään suurelle yleisölle suunnattua tiedotustaan*
- *seuraamaan erityisesti rahoitusmarkkinakriisin jatkuessa entistä enemmän yritysrahoituksen kehittymistä*
- *arvioimaan omien toimintaresurssiensa riittävyyttä ja raportoimaan siitä.*